

การทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thailand's Development Diplomacy toward Kenya

Mr. Alongkorn Wattathum

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์	การทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา
โดย	นายอลงกรณ์ วัตตธรรม
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง)

----- กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อลงกรณ์ วัตตธรรม : การทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา. (Thailand's Development Diplomacy toward Kenya) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง

สารนิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา โดยใช้สาธารณรัฐเคนยา เป็นกรณีศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจต่อการนำความร่วมมือเพื่อการพัฒนาไปใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยในฐานะเครื่องมือการทูตสาธารณะที่หวังผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะต่อเคนยาซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศเชิงยุทธศาสตร์ของไทย ผ่านการศึกษารูปแบบและกลไกการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา การประมวลกิจกรรมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา ตลอดจนปัจจัยที่สร้างโอกาสและความท้าทายจากการดำเนินงานดังกล่าว โดยใช้แนวคิดการทูตสาธารณะเป็นกรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สารนิพนธ์ได้ข้อค้นพบว่านับตั้งแต่ไทยใช้นโยบายมองตะวันตก เป็นต้นมา ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้ถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือสำคัญทางยุทธศาสตร์ของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ทางด้านการค้าการลงทุนและการแสวงหาพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศ โดยไทยใช้รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านตัวบุคคลและช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีต่อเคนยา และมีความสอดคล้องกับวาระการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ แต่การให้ความช่วยเหลือมีปริมาณน้อยและมีเพียงรูปแบบเดียวจึงทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ผลประโยชน์ทางการค้าการลงทุนได้ ประกอบกับการขาดความชัดเจนของเป้าหมายในการดำเนินงานและความต่อเนื่องทางการเมืองภายในของประเทศไทยก็ทำให้การดำเนินนโยบายในลักษณะเชิงรุกไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การดำเนินงานจึงเป็นไปเพียงเพื่อตอบสนองต่อกระแสการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ และการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ภาพกว้างของรัฐบาลที่อยู่ในส่วนความรับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศ มากกว่าการมุ่งหวังผลประโยชน์จากการใช้เครื่องมือการทูตนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อค้นพบข้างต้น สารนิพนธ์มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้ 1 ไทยควรเน้นการกระชับความสัมพันธ์ของผู้นำระดับสูงที่แสดงถึงเจตจำนงทางการเมืองเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญของการดำเนินนโยบายให้มีความต่อเนื่องและมีพลวัต 2 สถาบันหลักที่มีส่วนในการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐควรศึกษาผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานด้านนี้เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายที่มีแบบแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัตินั้น ไทยควรใช้การทูตเพื่อการพัฒนาในการต่อยอดไปสู่การทูตสาธารณะรูปแบบอื่น ๆ เช่นการทูตสาธารณะสุข การทูตด้านการศึกษา รวมถึงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาของไทยในเคนยาเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงการทูตสาธารณะของไทยในภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280140524 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: development diplomacy, development assistance

Alongkorn Wattathum : Thailand's Development Diplomacy toward Kenya. Advisor: BHANUBHATRA JITTIANG, Ph.D.

This independent study discussed Thailand's development diplomacy towards Kenya. It aimed to examine Thailand's development diplomacy policy among the international cooperation as a tool of public diplomacy for various interests, especially Kenya. This study reviewed patterns and mechanisms for implementing Thai foreign policy towards the African region, Thailand's development cooperation activities towards Kenya, and factors that created opportunities and challenges from policy implementation. This study applied the concept of public diplomacy as a framework for analysis.

This study revealed that since Thailand adopted the look west policy, development cooperation has been defined as Thailand's strategic tool for the African region. It was used for trade benefits, investment, and seeking partnerships in the international arena. Thailand adopted a human resource development to Kenya. It aimed to build lasting relationships through people and help promote a good image of Thailand. In addition, Thailand's development policy aligned with the UN's development agenda. However, Thailand's development assistance to Kenya was narrow and had only one form. It could not link to trade and investment benefits. It lacked clarity of operational goals and internal political continuity in Thailand. The proactive policy implementation has not been as successful as it should be. Then, the policy implementation only responded to the Sustainable Development Goals and the national strategy under the Ministry of Foreign Affairs rather than seeking benefits from the effective development diplomacy.

From research findings, the paper proposed policy recommendations; (1) Thailand should focus on strengthening the relationship of high-level leaders who demonstrate the political will to promote cooperation and partnership. (2) The main institution involved in policy decision-making should include all stakeholder. It should study the benefits of this policy implementation to formulate a policy that has a concrete operational plan. Moreover, Thailand's development diplomacy should extend to other forms of public diplomacy, such as public health diplomacy, education diplomacy, and the establishment of the Thai Development Learning Center in Kenya. It aimed to serve as a center for Thai public diplomacy in the East Africa region.

Field of Study:	International Relations	Student's Signature
Academic Year:	2020	Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยาฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้ความร่วมมือ คำแนะนำ รวมถึงข้อเสนอแนะตลอดระยะเวลาการทำงาน ดังนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ภาณุภัทร จิตเที่ยง ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยสละเวลาอันมีค่าในการคอยสนับสนุน ให้คำปรึกษา ชี้แนะข้อสงสัยในเรื่องที่ผู้วิจัยบกพร่อง ช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยชิ้นนี้ตลอดจนตรวจสอบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่วันแรกที่ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาประเด็นเรื่องการทูตเพื่อการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงสัปดาห์ของสอบสารนิพนธ์ รวมถึงวันแห่งการส่งงานจนสำเร็จผล

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการปรับปรุงกรอบการวิจัยและประเด็นข้อถกเถียง จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความแหลมคมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณท่านเอกอัครราชทูตพิรุณ ลายสมิต ที่ได้กรุณาอนุญาตให้สัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำงานวิจัย รวมทั้งได้ให้มุมมองเชิงนโยบายในฐานะผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ ท่านผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าไทยในต่างประเทศ ประจำกรุงไนโรบี ฐัฐพงศ์ เสนาณรงค์ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ในแง่มุมด้านการค้าและการลงทุนของไทยในภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก รวมถึงคุณชรินทร์ทิพย์ ยศธแสนย์ และคุณพิณ ศรีดุรงค์ธรรม เจ้าหน้าที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่ได้กรุณาแนะแนวทางในการศึกษา รวมถึงให้แหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ที่เป็นกำลังใจสำคัญในการดำเนินชีวิต และสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด อีกทั้งคอยช่วยเหลือและอยู่เคียงข้างเมื่อพบเจอกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา นอกจากนี้ขอขอบคุณมิตรสหายที่คอยเป็นกำลังใจและคอยให้ปรึกษาในการทำสารนิพนธ์ด้วยกันจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย.....	6
1.5 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
1.6 กรอบการวิเคราะห์.....	14
1.7 ข้อถกเถียง.....	20
1.8 คำโครงการนำเสนอ.....	20
บทที่ 2 การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา.....	21
2.1 นโยบายการต่างประเทศไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา.....	22
2.1.1 ยุทธศาสตร์ ARMI (ระหว่างปี 2553 - 2555).....	24
2.1.2 ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative (2556 – 2557).....	27

2.1.3) ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Partnership for Sustainable Development (2560 – 2564).....	29
2.2. เป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ	31
2.2.1) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs).....	32
2.2.2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs).....	33
2.3 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ	35
2.3.1) การกำหนดกลุ่มประเทศแอฟริกาเชิงยุทธศาสตร์.....	36
2.3.2) รูปแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา	37
2.3.3) สาขาความร่วมมือที่ไทยมีศักยภาพต่อภูมิภาคแอฟริกา	38
2.4 บทสรุป.....	39
บทที่ 3 การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา.....	41
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐเคนยา	41
3.1.1 ด้านการเมือง	42
3.1.2 ด้านเศรษฐกิจ	45
3.1.3 ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา.....	48
3.2 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา	50
3.2.1 การดำเนินงานความร่วมมือภายใต้กรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.....	50
3.2.2 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบทวิภาคี.....	53
3.2.3 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบไตรภาคี	57
3.3 บทสรุป.....	61
บทที่ 4 โอกาสและความท้าทายของดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา.....	62
4.1 ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของไทยในการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาต่อสาธารณรัฐเคนยา	63
4.1.1 ปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง (Strength)	63

4.1.2 ปัจจัยที่เป็นจุดอ่อน (Weakness).....	66
4.2 ปัจจัยภายนอกที่สร้างโอกาสและความท้าทายต่อการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนา ของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา	70
4.2.1 โอกาส (Opportunity).....	70
4.2.2 ความท้าทาย (Threat).....	72
บทที่ 5 บทสรุป	76
5.1 สรุปผลการศึกษา	76
5.2 ข้อเสนอแนะ	78
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	78
5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงดำเนินการ	79
บรรณานุกรม	82
ประวัติผู้เขียน	87

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อประเทศในภูมิภาคแอฟริกา	35
ตารางที่ 2 สถิติการรับทุนฝึกอบรม ทักษะศึกษา และทุนดูงาน	52

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1: กรอบแนวทางประเมินผลการดำเนินการของการทูตสาธารณะ	16
ภาพที่ 2: การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา	21
ภาพที่ 3: ยุทธศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา	24
ภาพที่ 4: กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ AMRI	25
ภาพที่ 5: กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative	27
ภาพที่ 6: กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ Partnership for Sustainable Development.....	30
ภาพที่ 7 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs).....	32
ภาพที่ 8 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs).....	33

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ท่ามกลางบริบททางการเมืองระหว่างประเทศในยุคปัจจุบันที่มีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การดำเนินนโยบายทางการทูตแบบดั้งเดิมที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างรัฐต่อรัฐ (government to government) เพียงอย่างเดียว จึงไม่สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของสถานการณ์และไม่สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ลุล่วงและยั่งยืนได้ ประเทศต่าง ๆ จึงได้มีการปรับใช้นโยบายการทูตสาธารณะ (public diplomacy) ซึ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน (government to people) ภาคเอกชน และประชาสังคม มาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผ่านการสร้างอิทธิพลอย่างแนบเนียนในการโน้มน้าวและชักจูงให้สาธารณชนและกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของรัฐ มีทัศนคติ ภาพลักษณ์ และค่านิยมที่ดีต่อประเทศตนเอง¹ อันนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันทั้งในระดับรัฐบาลไปถึงระดับประชาชนของทั้งสองประเทศ จนสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของชาติที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี

“การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา” (development assistance) เป็นรูปแบบหนึ่งของการทูตสาธารณะที่บรรดาประเทศมหาอำนาจและประเทศพัฒนาแล้วได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือการต่างประเทศที่สำคัญนับตั้งแต่ช่วงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา² ผ่านการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่กลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยกว่า ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีสถานะเป็นผู้รับความช่วยเหลือ (recipient country) นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2498 โดยมีคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินการเกี่ยวกับการช่วยเหลือร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ เป็นองค์กรกลางในการดำเนินงานต่อมาเมื่องานความร่วมมือได้ขยายตัวมากขึ้น คณะกรรมการฯ ได้พัฒนาเป็นหน่วยงานในชื่อกรมวิเทศสหการ สังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2506³ (และได้เปลี่ยนมาอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2536)

¹ สถาบันทေးวงส์โรเปอร์ การระดมทุนต่างประเทศ, คำศัพท์-คำย่อทางการทูตและการต่างประเทศ (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2552). น. 149-150.

² บรรจง อมรชิวิน และ ดร.หทัยชนก ศิริวัฒนกุล, "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศไทยบนเส้นทางการบูรณาการระดับภูมิภาค," วารสารวิเทศสาธน์ ปีที่ 15 (58), no. มกราคม – มีนาคม (2558). น. 163.

³ ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ วันที่ 23 พฤษภาคม 2506.

เมื่อไทยมีความเข้มแข็งและมีระดับการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรมนุษย์ที่สูงขึ้น ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนทัศน์ในการรับความช่วยเหลือมาเป็นความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (development cooperation) ในฐานะเครื่องมือดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเริ่มจากปี พ.ศ. 2532 ไทยได้กำหนดนโยบายต่างประเทศที่มีต่อประเทศในภูมิภาคอินโดจีน โดยมุ่งที่จะ “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” รวมทั้งสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคสามารถพัฒนาตนเองและเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาค⁴ ในช่วงเวลานี้ไทยจึงเริ่มเปลี่ยนบทบาทจากประเทศผู้รับความช่วยเหลือมาเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ผ่านการให้ความร่วมมือทางวิชาการ ทุนการศึกษา และการฝึกอบรม (technical assistance) ในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ และเป็นความต้องการเร่งด่วน อาทิ การเกษตร การศึกษา และการสาธารณสุข เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อนบ้านให้ประชาชนของประเทศเหล่านั้นพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งเป็นการลดช่องว่างทางรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมที่ไทยได้รับผลกระทบจากประเทศเพื่อนบ้าน⁵

ทั้งนี้ รัฐบาลไทยมีนโยบายในการเพิ่มมูลค่าการให้ความช่วยเหลือในปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากไทยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น จึงสามารถจัดสรรงบประมาณในการดำเนินนโยบายได้มากขึ้นในทุกปีนับจากนั้น ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาจึงถูกเชื่อมโยงและเป็นหนึ่งในเครื่องมือดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยอย่างเปิดเผย⁶

บทบาทการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือของไทยชัดเจนขึ้น นับตั้งแต่ไทยมีนโยบายหยุดรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามมติของคณะรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2546⁷ โดยเน้นการใช้ประสบการณ์ในฐานะประเทศผู้รับความช่วยเหลือมากกว่าห้าทศวรรษเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศโลกใต้อื่นๆ (south-south cooperation) และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

⁴ วรุตตา ธงชัย, "การเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555). น. 2.

⁵ ธัชพร สุนทรเจริญ, "การศึกษาผลการดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ของไทย : กรณีศึกษาความร่วมมือไทย - ภูฏาน" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2562). น. 1.

⁶ สายัณห์ กองโกย, "การทูตเพื่อการพัฒนา : แนวทางการบูรณาการระหว่างงานด้านการพัฒนาและด้านการทูต สำหรับดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2558). น.15.

⁷ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2546 ทั้งนี้ ไทยยังสามารถรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้ในกรณีมีข้อเสนอ และให้พิจารณาเป็นรายกรณี.

ผู้ให้เดิมของไทยไปยังประเทศที่ยังต้องการความช่วยเหลือภายใต้ความร่วมมือเหนือใต้ (north-south-south cooperation) อันเป็นความร่วมมือแบบ “หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา” (partnership for development) หรือความร่วมมือไตรภาคี (triangular cooperation) ซึ่งเป็นแนวทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประเทศผู้ให้รายใหม่ (emerging donor)

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยได้มีการยุบกรมวิเทศสหการและจัดตั้งขึ้นหน่วยงานใหม่ คือ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ⁸ อันแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความพยายามในการเพิ่มบทบาทของงานด้านการพัฒนาในบริบททางการทูต แนวทางการดำเนินงานในรูปแบบ “การทูตเพื่อการพัฒนา” (development diplomacy) จึงเกิดขึ้น โดยเป็นการดำเนินนโยบายที่มีได้มุ่งเน้นเฉพาะการแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมเพียงเท่านั้น แต่เป็นการให้ความช่วยเหลือในฐานะการทูตสาธารณะที่ทำหน้าที่สร้างความไว้วางใจ (trust-building) เชื่อมสัมพันธ์มิตรระหว่างภาคประชาชนที่ทำให้ประเทศผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อไทย และกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีอันมีผลประโยชน์แห่งชาติในด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไป รวมทั้งส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทยในเวทีระหว่างประเทศให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ไทยต้องการแสวงหาพันธมิตรเพื่อขอรับสนับสนุนในเวทีพหุภาคีกรอบต่าง ๆ

การดำเนินนโยบายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาหรือการทูตเพื่อการพัฒนาได้ปรับเปลี่ยนและมุ่งขยายไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ และแอฟริกา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการต่างประเทศเชิงรุก (forward engagement) และนโยบายมองตะวันตก (look west policy) ของไทย⁹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ให้ความสำคัญกับภูมิภาคแอฟริกาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากศักยภาพในอนาคตของภูมิภาคนี้ จากการมีพื้นที่กว้างใหญ่ มีประเทศรวมกันถึง 54 ประเทศ และมีประชากรกว่า 1,000 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานและเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ (เป็นแหล่งน้ำมันสำรองและก๊าซธรรมชาติของโลก) และเป็นตลาดใหม่ของไทยในการขยายการค้าการลงทุนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจไทยในภาพรวม กระทรวงการต่างประเทศจึงได้กำหนดให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นกลไกหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกาให้เกิดประสิทธิภาพและเห็นผลเป็นรูปธรรมมากที่สุด¹⁰ หรือเป็นไปในลักษณะการใช้ “การทูตเพื่อการพัฒนา” เพื่อเป็นเครื่องมือการต่างประเทศเชิงรุก

⁸ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545

⁹ วรณดา ธงชัย, "การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา." น. 3.

¹⁰ วรารัตนา สิงหาญ, "การพัฒนาระบบบริหารงานโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนากับภูมิภาคแอฟริกา" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษารายบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2560). น.1.

ทั้งนี้ ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกายังคงประสบปัญหาด้านการพัฒนาและต้องการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทุกด้าน หากไทยสามารถสร้างความไว้วางใจและสร้างทัศนคติที่ดีให้กับคนท้องถิ่นจากความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้ก็จะเอื้อต่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันนำไปสู่การเปิดโอกาสทางการค้า การลงทุน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจและความร่วมมือในด้านอื่น ๆ อันเป็นผลประโยชน์ที่ไทยต้องการในระยะยาว ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างไทยกับแอฟริกาจึงเพิ่มมากขึ้นทั้งในแง่ปริมาณ รูปแบบความร่วมมือที่หลากหลาย และประเทศเป้าหมายยุทธศาสตร์¹¹

อย่างไรก็ดี เนื่องจากภูมิภาคแอฟริกา มีประเทศจำนวนมาก ประกอบกับไทยเป็นผู้ให้รายใหม่ที่ยังมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินนโยบายนี้ จึงกำหนดการให้ความช่วยเหลือมุ่งเน้นเฉพาะบางกลุ่มประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือ อาทิ เช่น เคนยา เซเนกัล ไนจีเรีย มาดากัสการ์ และซูดาน และกลุ่มประเทศที่ไทยควรร่วมมือในกรอบหุ้นส่วน อาทิ เช่น โมร็อกโก อียิปต์ และแอฟริกาใต้¹²

หากพิจารณาถึงกลุ่มประเทศเป้าหมายดังกล่าวแล้ว ประเทศเคนยาก็เป็นประเทศที่มีความน่าสนใจและจัดเป็นประเทศที่มีความสำคัญที่สุดประเทศหนึ่งของไทยในภูมิภาคแอฟริกา โดยเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในแอฟริกาตะวันออกและหนึ่งในสิบอันดับแรกของภูมิภาคแอฟริกา มีศักยภาพในการเป็นหุ้นส่วนหลักทางยุทธศาสตร์ของไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เคนยามีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงอย่างต่อเนื่อง มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญในสหภาพแอฟริกา (African Union) และเวทีระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง มีจุดภูมิศาสตร์เป็นที่ตั้งของท่าเรือขนาดใหญ่ในแอฟริกาตะวันออกเพื่อเชื่อมกับประเทศแอฟริกาอื่น ๆ ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล เป็นศูนย์กลางทางการบินและการขนส่งสินค้าทางอากาศ เคนยาจึงสามารถเป็นประตูสู่ภูมิภาคแอฟริกาของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเคนยาเป็นไปอย่างราบรื่นและมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันในทุกระดับ รวมทั้งมีหน่วยงานภาครัฐและคณะนักธุรกิจไทยเดินทางเยือนเคนยาเพื่อกระชับความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ เคนยายังเป็นประเทศเดียวในทวีปแอฟริกาที่มีการประชุมคณะกรรมการร่วม (Joint Commission – JC) กับไทยอีกด้วย อันสะท้อนถึงพลวัตของความร่วมมือและผลประโยชน์

¹¹ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่างประเทศ, รายงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประจำปี 2552 (2552). น. 24.

¹² สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่างประเทศ, แผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2550-2554.

ที่มีร่วมกัน ทั้งนี้ หากมองถึงการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา พบว่าไทยได้มอบทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมในหลากหลายสาขา และมีโครงการความร่วมมือระหว่างกันทั้งในรูปแบบทวิภาคีและความร่วมมือแบบไตรภาคี ในสาขาการเกษตรและสาธารณสุขเป็นหลัก ซึ่งมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยฝ่ายเคนยามักกล่าวชื่นชมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในความร่วมมือเพื่อการพัฒนา และขอรับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาจากไทยในหลายโอกาส การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยจึงเป็นไปในฐานะผู้กำหนดนโยบายเชิงรุกอย่างอิสระและมีตัวแสดงที่หลากหลายมิได้จำกัดเพียงแต่กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งแตกต่างจากดำเนินนโยบายการทูตแบบดั้งเดิมที่ยังคงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ จนทำให้ขาดอิสระและเป็นไปในลักษณะไม่กลม (blend with the win)

อย่างไรก็ดี ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ของไทยในการเป็นผู้ให้รายใหม่ รวมทั้งบริบททางการเมืองระหว่างประเทศของแอฟริกาที่มีการแข่งขันจากตัวแสดงจำนวนมาก ไทยจึงต้องมีกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมจึงจะประสบความสำเร็จในการตอบสนองผลประโยชน์ของไทยอย่างรอบด้าน ดังนั้น การศึกษาการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาโดยใช้ประเทศเคนยาเป็นกรณีศึกษา จึงเป็นการวิเคราะห์ถึงรูปแบบและกลไกในการดำเนินนโยบาย รวมทั้งปัจจัยที่สร้างโอกาสและความท้าทายในการดำเนินนโยบายดังกล่าวของไทยเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

ประเทศไทยใช้การทูตเพื่อการพัฒนาในการดำเนินความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐเคนยาอย่างไร และการดำเนินการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นบทบาทของไทยในด้านการทูตเพื่อการพัฒนาอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา โดยเฉพาะสาธารณรัฐเคนยา
2. เพื่อศึกษาโอกาสและความท้าทายของดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

สารนิพนธ์นี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินนโยบายที่กำหนดโดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพิจารณาศักยภาพของการดำเนินการผ่านกรอบทฤษฎีการทูตสาธารณะ ทั้งจากปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน และจากปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและข้อท้าทาย อันนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงดำเนินการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ งานวิจัยจะใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เผยแพร่โดยกระทรวงการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย เช่น รายงานการศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรนักบริหารการทูต ข้อมูลสถิติที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ รายงานประจำปีของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา และเอกสารภายในที่รับการอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูล เป็นต้น นอกจากนี้จะใช้ข้อมูลจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่อ้างถึงการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยาและแอฟริกา เช่น เอกสารสรุปผลการประชุม ถ้อยแถลง สุนทรพจน์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย บทความวิเคราะห์ข่าว รวมถึงสื่อมวลชนด้วย เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และพิจารณาหาคำตอบของคำถามวิจัยข้างต้น

1.5 ทบทวนวรรณกรรม

การทูตเพื่อการพัฒนา (development diplomacy) เป็นรูปแบบหนึ่งของการทูตสาธารณะ (public diplomacy) และถือเป็นนวัตกรรมร่วมสมัยในการดำเนินงานทางการทูตของไทย โดยการนำเอางานด้านการพัฒนาระหว่างประเทศและงานการทูตเข้ามารวมไว้ด้วยกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทย ผู้วิจัยจึงได้จัดหมวดหมู่ออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) การศึกษาการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาและการทูตเพื่อการพัฒนาของไทย และ 2) การศึกษาการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคต่าง ๆ

วรรณกรรมที่ศึกษาการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาและการทูตเพื่อการพัฒนาของไทย

วฤณดา ธงชัย ได้ศึกษาการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยพบว่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance – ODA) ซึ่งองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development - OECD)¹³ เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินงานซึ่งประเทศสมาชิกและประเทศอื่น ๆ ที่ดำเนินงานในด้านนี้จะยึดถือเป็นหลักในการบริหารงานของตนเอง ประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ให้รายใหม่จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางและประสบการณ์ของประเทศพัฒนาแล้วเพื่อมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยคณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee - DAC) ภายใต้ OECD ได้กำหนดนิยามการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ว่าเป็นการช่วยเหลือที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ (Official Agency) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการของประเทศกำลังพัฒนา (ที่ปรากฏอยู่ในรายชื่อประเทศผู้รับความช่วยเหลือของ DAC และองค์กรพหุภาคีที่ดำเนินงานด้านการพัฒนา) และมีลักษณะเป็นการช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ (1) ความช่วยเหลือด้านเงินกู้แบบผ่อนปรน (Soft Loan หรือ Concessional Loan) ซึ่งประกอบไปด้วยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราในตลาดทั่วไปและมีระยะปลอดหนี้ในช่วงหนึ่ง และมีสัดส่วนการให้เปล่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 และ (2) ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant aid) ซึ่งอาจจะเป็นการสนับสนุนทางการเงิน หรือการให้ความร่วมมือทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ โดยไทยมีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ สำนักงานความร่วมมือเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน กระทรวงการคลัง รับผิดชอบด้านเงินกู้แบบผ่อนปรน และกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ รับผิดชอบด้านความร่วมมือทางด้านวิชาการ

นอกจากนี้ ไทยยังได้ยึดหลักการในการบริหารความช่วยเหลือที่เป็นผลจากวาระการประชุมระดับสูงของ OECD ที่ผ่านมา โดยเฉพาะการรับหลักการปฏิญญาปารีส (Paris Declaration on Aid Effectiveness) ซึ่งระบุแนวทางการให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบรรลุ

¹³ OECD จัดตั้งขึ้นในปี 2504 โดยมีสมาชิกก่อตั้งผู้ก่อตั้งได้แก่ เบลเยียม แคนาดา ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี โปรตุเกส สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสหภาพเศรษฐกิจยุโรป ซึ่งญี่ปุ่นและเนเธอร์แลนด์ได้เข้าร่วมในเวลาต่อมา ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 34 ประเทศและเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ 90 ของ ODA ทั่วโลก

ถึงความสำเร็จของการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goal - MDGs)¹⁴ ขององค์การสหประชาชาติ ที่เน้นความร่วมมือแบบหุ้นส่วนและพยายามให้ประเทศเศรษฐกิจใหม่¹⁵ เป็นผู้มีบทบาทมากขึ้น ด้วยการเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาแบบใต้ - ใต้ (South-South Cooperation) และความร่วมมือไตรภาคีทั้งแบบความร่วมมือสามฝ่ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South- South Cooperation) และประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศที่สาม (North-South- South Cooperation) รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเข้ามาเป็นหุ้นส่วนด้วย

อนึ่ง กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ จะใช้คำว่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Development Cooperation) แทนคำว่าความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance - ODA) เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่ประเทศกำลังพัฒนา ไม่รวมถึงเงินกู้แบบผ่อนปรน (ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง) จึงสื่อความหมายได้อย่างชัดเจนในการนำการพัฒนาไปใช้นโยบายต่างประเทศและการทูต นอกจากนี้ จากการศึกษาบริบทด้านงานพัฒนาพบว่ามีการใช้คำที่หลากหลายให้การสื่อถึงความร่วมมือเพื่อการพัฒนา อาทิเช่น การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance) หรือการให้ความร่วมมือทางวิชาการ (Technical Cooperation) ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันและใช้แทนกันได้เพื่อต้องการสื่อถึงบริบทที่ในประเด็นนั้น ๆ

ทั้งนี้ ด้วยผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่สูงขึ้นในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยถูกคาดหวังและถูกผลักดันภาระหน้าที่จากชุมชนระหว่างประเทศในบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ไทยจึงได้พยายามหาวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินนโยบายดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องต่อหลักการบริการงานพัฒนาของ OECD และสามารถบรรลุผลตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ โดยศศิธร ว่องวีโรชติกิจ ระบุว่า การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศต่าง ๆ ของไทยมีการดำเนินงาน 2 ลักษณะ คือ การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การให้ทุนการศึกษา จัดฝึกอบรม) และการให้ความช่วยเหลือในลักษณะโครงการ (project-based approach) ที่จะทำให้การดำเนินงานไปสู่เป้าประสงค์หลักและเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาโดยรวม และโดยที่ประเทศผู้รับมีความต้องการกระจายหลากหลายด้าน การตอบสนองของ

¹⁴ เมื่อ MDGs ได้ครบกำหนดวาระในปี 2558 องค์การสหประชาชาติจึงได้มีการจัดทำกรอบเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal - SDGs) เป็นแนวทางต่อมา

¹⁵ ตามความหมายของประเทศเศรษฐกิจใหม่ในเวทีของ OECD เช่น อินเดีย บราซิล มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทย จีน เป็นต้น

ไทยซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณจึงทำได้เพียงการให้ความช่วยเหลือตามคำขอที่เป็นรายการ ซึ่งประเทศผู้รับต้องมีความชัดเจนและมีความพร้อมที่จะดำเนินงานในลักษณะนี้ด้วย ทั้งนี้ ภายหลังจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบความร่วมมือในลักษณะความร่วมมือแบบหุ้นส่วน โดยมีการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกันเพื่อไปยังประเทศที่สาม แนวโน้มการกำหนดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ จึงได้มีการพัฒนาเป็นรูปแบบที่เป็นแผนงานมากขึ้น (program-based approach) เนื่องจากได้เรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีจากประเทศผู้ให้อื่น ๆ โดยแรกเริ่มไทยมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือใน 3 สาขาหลัก ได้แก่ การเกษตร การศึกษา และการสาธารณสุข และได้ขยายเพิ่มเป็น 7 ด้านในเวลาต่อมา ได้แก่ การเกษตรและการพัฒนาชนบท การพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การปรับปรุงสาธารณสุข การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อย่างไรก็ดี เมื่องานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยถูกผนวกเข้ามาใน การดำเนินงานด้านความร่วมมือและการทูตของไทย พบว่าภายหลังจากการยุบรวบหน่วยงานที่รับผิดชอบ ด้านความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศเข้ากับกระทรวงการต่างประเทศจึงเกิดแนวทางการ ดำเนินงานในรูปแบบใหม่ ซึ่งแต่เดิมงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศได้แยกส่วนจาก การดำเนินงานด้านการต่างประเทศและการทูต และมีมิติความแตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคืองาน ด้านการพัฒนาต้องมียุทธศาสตร์ของงานพัฒนา กระบวนการปฏิบัติงาน และระยะเวลาในการ ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายซึ่งต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง ในขณะที่งานด้านการทูตไม่สามารถใช้เวลา ในการดำเนินงานนานได้ ต้องปรับเปลี่ยนตามประเด็นระหว่างประเทศอย่างทันท่วงที จึงทำให้การ บูรณาการงานทั้งสองเข้าไว้ด้วยกันยังมีประเด็นที่ต้องปรับปรุง โดยในระดับนโยบายของรัฐบาลได้ กำหนดให้งานความร่วมมือทางวิชาการอยู่ในนโยบายรัฐบาลด้านการต่างประเทศ และในระดับ นโยบายของกระทรวงการต่างประเทศก็มีการระบุไว้ในส่วนหนึ่งของนโยบายด้านการส่งเสริม ภาพลักษณ์ที่ดีและความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศกำลังพัฒนา มีกลไกการดำเนินงานทั้งใน ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติแต่ก็ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นผล รวมทั้งงบประมาณสำหรับ ความร่วมมือเพื่อพัฒนาก็ยังมีจำนวนที่ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร ว่องวีโรชิตกิจ ที่กล่าวว่า ประเทศผู้รับความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้มีผลประโยชน์แอบแฝง และอยากให้เห็นความจริงใจในการให้ความช่วยเหลือ โดยเน้นการดำเนินการในลักษณะ Aid of Development ไม่ใช่ Aid for Trade หรือการให้ความช่วยเหลือเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมือง

แต่เมื่อความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือด้านการต่างประเทศจึงทำให้หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องคำนึงถึงมิติด้านอื่น ๆ เช่น มิติทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง การเจรจาต่อรองระหว่างประเทศ หรือการแสวงหาคะแนนเสียงในการรับเลือกเป็นตัวแทนเวทีระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะประเด็นที่รวดเร็วและมักไม่อยู่ในแผนงานที่วางไว้ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาโดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งมีการวางแผนงานและโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ในระยะกลางและระยะยาว รวมทั้งยังขาดการบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ ของไทยซึ่งมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือในประเด็นที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยไม่ผ่านกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ส่งผลให้มีความซ้ำซ้อนในการให้ความช่วยเหลือและไม่สามารถนำมาประเมินผลการดำเนินการในภาพรวมของไทยได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่างานด้านการพัฒนาระหว่างประเทศมีหลักการดำเนินงานและแนวคิดที่ชัดเจนที่ทุกประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านนี้ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งมีลักษณะของงานด้านต่างประเทศอยู่ในตัวเองในการต้องการกระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและช่วยสร้างความอยู่ดีกินดี ขจัดความยากจน และสร้างความรู้สึกรักดีกับประเทศคู่ร่วมมือ แต่เมื่อถูกผสมรวมเข้ากับงานด้านการต่างประเทศและการทูตอย่างจริงจัง ทำให้ต้องมีการประยุกต์หลักการดังกล่าวให้เข้ากับวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติในมิติที่กว้างกว่านั้น โดยไทยได้ประสบผลสำเร็จและปัญหาท้าทายต่าง ๆ ในการดำเนินงานพัฒนามาเป็นเครื่องมือหนึ่งทางการทูต ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในงานวรรณกรรมกลุ่มที่ 2 ในการนำไปใช้กับภูมิภาคต่าง ๆ

วรรณกรรมที่ศึกษาการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคต่าง ๆ

วรรณกรรมส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า ไทยได้ริเริ่มดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาโดยเริ่มจากกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนามเป็นกลุ่มประเทศเป้าหมายหลักในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยมาโดยตลอดกว่าหลายทศวรรษ ชิดชนก มลายวงค์ พบว่าการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านของไทย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยในทุกมิติ รักษาเสถียรภาพระหว่างกัน โดยลดช่องว่างการพัฒนา รักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยในประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้ง บรรเทาความยากจนและป้องกันปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบข้ามแดนระหว่างกัน ซึ่งสะท้อนจากมูลค่าการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการที่จัดสรรให้กับประเทศเพื่อนบ้านในแต่ละปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนเงินทุนทั้งหมด และไทยได้บรรลุผลในการดำเนินนโยบายและสามารถสร้าง

ความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชนได้ รวมถึงไทยยังใช้กรอบความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคอย่าง ACMECS เพื่อส่งเสริมการค้าเสรีนโยบาย ซึ่งเป็นการชูบทบาทของไทยในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอีกด้วย

นอกจากนี้ งานวิจัยของ จณา สนิชวานนท์ ได้ทำการศึกษาการดำเนินการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยผ่านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเมียนมา พบว่าไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในการสร้างความรับรู้และการตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาในการสร้างโอกาสและพลิกฟื้นของชาวบ้านและชุมชนต่าง ๆ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ อาจจะประสบปัญหาด้านการสื่อสารและการทำความเข้าใจในระดับพื้นที่บ้าง และในระดับนโยบายรัฐบาลเมียนมาเล็งเห็นถึงประโยชน์เป็นอย่างดี อันช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ทั้งในระดับประชาชนและระดับรัฐบาล จะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านค่อนข้างประสบความสำเร็จในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยมีการจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมากและมีการจัดลำดับความสำคัญในระดับนโยบายไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ไทยได้ขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาออกไปนอกภูมิภาคมากขึ้น อาทิเช่น เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา และละตินอเมริกา ซึ่งทำให้พบปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรอบนโยบายที่แตกต่างกัน อาทิเช่น ในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศภูฏาน พบความน่าสนใจในหลายประเด็นที่ทำให้ไทยสามารถบรรลุผลสำเร็จในการดำเนินนโยบายดังกล่าว นอกเหนือจากกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยเห็นได้ชัดเจนจากงานวิจัยของธวัชพร สุนทรอาจารย์ ซึ่งพบว่า ภูฏานเป็นประเทศหนึ่งที่ไทยให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในหลายหลายสาขาและรูปแบบ และความผูกพันของประชาชนทั้งสองฝ่ายเป็นในลักษณะพิเศษ ส่งผลให้ “ผู้เล่น” ของกิจกรรมให้ความช่วยเหลือและพัฒนาไม่จำกัดเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศ และภาครัฐเท่านั้น แต่ยังได้ครอบคลุมภาคส่วนอื่น ๆ ของสังคม จึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการทูตสาธารณะที่น่าสนใจ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2562 ไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ต่อภูฏาน จำนวน 11 โครงการ โดยมีผู้ดำเนินการฝ่ายไทยที่หลากหลายหน่วยงาน ทำให้สามารถให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์แก่ชาวภูฏานได้เป็นจำนวนกว่า 12,000 คน และจากการพิจารณาโดยใช้เกณฑ์การประเมิน CIPPIest Model พบว่าการดำเนินการของไทยสามารถส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อกันทั้งในระดับประชาชนและระดับรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ชรินทร์ทิพย์ ยศธแสนย์ ยังพบอีกว่า ไทยได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนา กับภูฏานอย่างมาก ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากภูฏานต้องการบรรลุเป้าหมาย GNH หรือการแปร GNH ไปสู่การ

ปฏิบัติ ในขณะที่ไทย มีจุดมุ่งหมายในการเผยแพร่การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในระดับสากล จึงถือเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองประเทศ และโดยที่แนวคิด GNH ของภูฏานได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติแล้ว หากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภูฏานเห็นผลเชิงประจักษ์ก็จะทำให้ไทยสามารถชูบทบาทและมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาในภูมิภาคแอฟริกากลับไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้เท่าที่ควร กุสุมา ธาราสุข ได้อธิบายว่าแอฟริกาเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพและเป็นตลาดใหม่สำหรับไทยในเชิงเศรษฐกิจ โดยการค้าของทั้งสองฝ่ายขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีผู้ประกอบการไทยได้เข้าไปลงทุนในแอฟริกาทั้งด้านการผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งด้านพลังงาน เป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2552 กระทรวงการต่างประเทศจึงได้จับเคลื่อนกลยุทธ์ “AMRI” (A - Assistance, M - Market, R - Resource, I - Investment) ในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างไทยต่อแอฟริกา โดยใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพื่อนำสู่การขยายโอกาสทางการตลาด การค้าการลงทุน และการเข้าถึงทรัพยากร กุสุมาฯ ได้เลือกศึกษาประเทศซูดาน มาดากัสการ์ และแอฟริกาใต้ และได้สรุปว่าเนื่องจากปริมาณความช่วยเหลือในระดับต่ำ การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยจึงยังไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ด้านอื่น ๆ กลยุทธ์ดังกล่าวจึงต้องดำเนินการเฉพาะประเทศและเฉพาะด้านที่มีความเหมาะสมไม่สามารถปรับใช้ได้ทุกประเทศในแอฟริกา อันสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยม วัฒนธรรมาวุธ ซึ่งได้ศึกษากลยุทธ์ AMRI ในไนจีเรีย พบว่าการใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพียงอย่างเดียวจะทำให้ไทยไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย ต้องมีกลยุทธ์อย่างอื่นควบคู่ไปด้วย

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในแอฟริการะดับโครงการเพื่อวิเคราะห์ถึงอุปสรรคและความท้าทาย วรางคณา สิงหชาญ พบว่าภายใต้โครงการเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ ของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา ได้แก่ โครงการเพาะเลี้ยงปลาในบ่อและโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในโมซัมบิก และโครงการโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ในเซเนกัล ประสบผลสำเร็จเพียงแคในระดับผลผลิต (output) เท่านั้น ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จในระดับผลลัพธ์ (outcome) เนื่องจากเป็นโครงการขนาดเล็ก ยังไม่มีการขยายพื้นที่ดำเนินโครงการให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น และบางโครงการต้องประสบความล้มเหลวตั้งแต่ระยะเริ่มต้น เนื่องจากมากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ อาทิ การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองภายในประเทศผู้รับ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือของชุมชน รวมทั้ง การดำเนินงานยังขาดการติดตามการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาปรับปรุงในระยะต่อไปอีกด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในแอฟริกาจึง

ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์แห่งชาติได้ เนื่องจากการดำเนินงานเป็นไปอย่างกระจัดกระจายหลาย มีปริมาณการให้ความร่วมมือในระดับน้อย ขาดการประเมินผลการดำเนินงานที่ดี และขาดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย

สำหรับภูมิภาคละตินอเมริกา อธิยา มีแمنةวิทย์ ได้ศึกษาไว้ว่า ไทยเริ่มให้ความสนใจในภูมิภาคละตินอเมริกาในฐานะการเป็นตลาดใหม่เพื่อรองรับสินค้าไทยและเขตเขตตลาดส่งออกเดิมของไทยในยุโรปและอเมริกา รวมทั้งเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศ โดยใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาตอบสนองเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงาน และนวัตกรรม โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนาที่มีศักยภาพที่ถือเป็นการชดเชยความร่วมมือกับประเทศพัฒนาแล้วที่ได้ยุติไปภายหลังจากไทยก้าวขึ้นมาเป็นประเทศผู้ให้ ถึงแม้กิจกรรมความร่วมมือระหว่างกันยังมีไม่มากนัก แต่ก็ประสบความสำเร็จในระดับผลลัพธ์และมีแนวโน้มในการสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาทิเช่น โครงการด้านนิติวิทยาศาสตร์ และโครงการนวัตกรรมการพัฒนาพันธุ์กรรมพืช แต่ทั้งนี้ก็ยังมียุทธศาสตร์ที่เป็นอุปสรรคอีกหลายประการที่ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายในภาพรวมได้ เช่น ความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ระยะทางที่ห่างไกลกัน รวมทั้งงบประมาณและจุดยืนทางการเมือง (ต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของไทย) ซึ่งไทยต้องเร่งแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายที่ยั่งยืนต่อความร่วมมือที่ได้รับเริ่มไว้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยยังมีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายกับภูมิภาคที่ห่างออกไป และไม่สามารถใช้นโยบายดังกล่าวเป็นตัวนำได้เพียงลำพัง ดังนั้น การทูตเพื่อการพัฒนาของไทยจึงต้องมีการดำเนินงานในมิติที่หลากหลายมากขึ้น สามารถนำกลยุทธ์และเครื่องมืออื่น ๆ เข้ามาประสานด้วยกันเพื่อก้าวข้ามอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งต้องมีการใช้ค่านึงการปรับใช้ในแต่ละบริบทพื้นที่และความต้องการของประเทศผู้รับด้วย มิฉะนั้นอาจไม่สามารถบรรลุผลการดำเนินนโยบายได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะพบว่า การดำเนินร่วมมือในภูมิภาคแอฟริกา มีความท้าทายอย่างมาก เนื่องจากมีปัจจัยที่แตกต่างจากการดำเนินงานกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้ไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การศึกษาการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อประเทศในภูมิภาคแอฟริกา จึงจะช่วยให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและข้อท้าทายเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสัมพันธ์ผ่านการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยกับประเทศอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

1.6 กรอบการวิเคราะห์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้มองเห็นภาพรวมของการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาและการทูตเพื่อการพัฒนาของไทย รวมทั้งการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือการต่างประเทศที่ไทยมุ่งใช้ในเชิงรุกมากขึ้น ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจในภาพรวมได้เป็นอย่างดี

สำหรับการวิเคราะห์การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อพัฒนาจะอาศัยแนวคิดการทูตสาธารณะ (public diplomacy) ในการพิจารณาการดำเนินการ

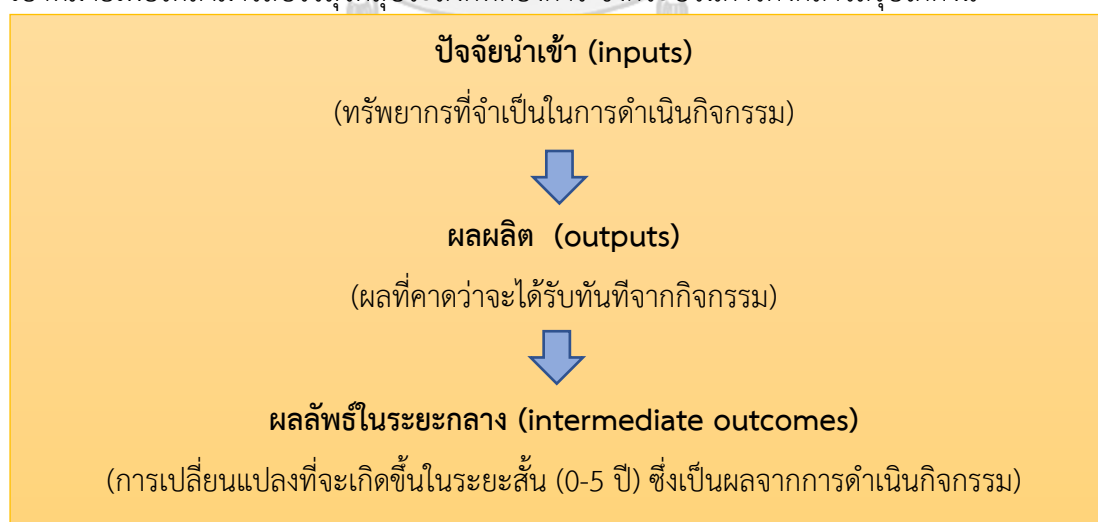
Joseph S. Nye ได้นิยามการทูตสาธารณะ (public diplomacy) ไว้ว่า เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีได้พุ่งเป้าไปยังรัฐบาลของต่างประเทศ หากแต่พุ่งเป้าหมายหลักไปยังปัจเจกบุคคลและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งนอกจากจะเป็นไปเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศตนเองแล้ว ยังมุ่งหวังที่จะสร้างบรรยากาศอันดีในระยะยาวเพื่อรองรับนโยบายต่างประเทศที่จะตามมา ทั้งนี้ กระบวนการต่างประเทศไทย ยังได้ให้นิยามไว้ว่า เป็นการดำเนินการทางการทูตรูปแบบหนึ่งเพื่อโน้มน้าวชักจูงให้สาธารณชนชนและกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในต่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของรัฐ ให้มีความชื่นชมและเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในระดับประชาชนให้มีความใกล้ชิดแน่นแฟ้น และประสบความสำเร็จอย่างแนบเนียน โดยจะมีความแตกต่างจากการดำเนินการทางการทูตแบบดั้งเดิมที่เน้นการสื่อสารระหว่างรัฐกับรัฐ แต่การทูตสาธารณะจะเน้นวิธีการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรือสื่อมวลชนในต่างประเทศหรือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง¹⁶ โดยรัฐบาลประเทศใดประเทศหนึ่งจะเลือกส่งเสริมการดำเนินนโยบายการทูตสาธารณะเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ (image) (2) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของประเทศ (understanding of a country's policies) และ (3) เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสำเร็จของนโยบายของประเทศ (positive atmosphere and environment) ซึ่งต้องการให้เกิดความนิยมต่อคุณลักษณะของประเทศนั้น ๆ ในทุกด้าน และทำให้สาธารณชนประเทศเป้าหมายตัดสินใจเกี่ยวกับ

¹⁶ สถาบันเทววิทยาด้านการทูตระหว่างประเทศ, คำศัพท์-คีย์ของการทูตและการต่างประเทศ. น. 149-150.

ประเทศนั้น ๆ ในทางบวก เช่น การเลือกที่จะทำการค้า และใช้บริการ การเลือกที่จะศึกษาต่อ หรือเดินทางไปท่องเที่ยว เป็นต้น¹⁷

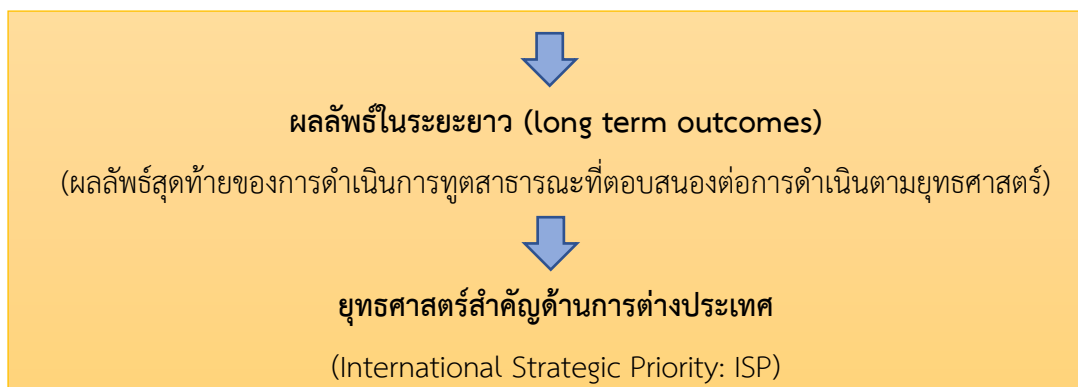
การทูตสาธารณะสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ (1) การสื่อสารในชีวิตประจำวัน (daily communication) ซึ่งใช้เพื่ออธิบายการตัดสินใจด้านนโยบาย (2) การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ (strategic communications) ซึ่งเป็นรูปแบบของการรณรงค์เชิงสัญลักษณ์ (campaign) และ (3) การพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านตัวบุคคลสำคัญ (the development of lasting relationships with key individuals) โดยอาศัยผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ทุนการศึกษา การแลกเปลี่ยนบุคลากร การฝึกงาน การสัมมนาการประชุม เป็นต้น ดังนั้น การทูตเพื่อการพัฒนา ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งของการดำเนินงานการทูตสาธารณะที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้ประเทศเป้าหมายมีความนิยมต่อประเทศไทยอันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เพิ่มความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ตามมา และยังมีมุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ระยะยาวกับประเทศเป้าหมายอีกด้วย

อย่างไรก็ดี การประเมินผลสำเร็จของการทูตสาธารณะทำได้ยากและและมีข้อจำกัดมาก การศึกษาดังกล่าวอาจจะพิจารณาได้จากการนำวัตถุประสงค์ (objective) ของกิจกรรมเป็นตัวตั้ง เนื่องจากการดำเนินนโยบายการทูตสาธารณะเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (sequence of cause and effect) โดยรัฐจะจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือประเทศเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนการรับรู้ (awareness) หรือความเห็น (opinion) ของเป้าหมายเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสรุปได้ดังนี้¹⁸

¹⁷ อสิมาณี, "การใช้ soft power ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาการดำเนินการของทีมชาติประเทศไทยในเนปาล" (หลักสูตรนักรับราชการทูต รายงานการศึกษานิวบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555).น. 10.

¹⁸ อสิมาณี, "การใช้ soft power ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาการดำเนินการของทีมชาติประเทศไทยในเนปาล." น.12.

ภาพที่ 1: กรอบแนวทางประเมินผลการดำเนินการของการทูตสาธารณะ

การติดตามและประเมินผลสามารถทำได้ในแต่ละขั้นตอน โดยการทูตเพื่อการพัฒนาอาจสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของความร่วมมือระหว่างกันได้ด้วยปริมาณการให้ความช่วยเหลือ (Official Development Assistance: ODA) เพื่อเป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ การประเมินผลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในฐานะเครื่องมือการทูตสาธารณะ ยังสามารถพิจารณาได้จาก 3 แนวทาง เพื่อให้เห็นถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานด้านการพัฒนา ประกอบด้วย

1) การประเมินสัมฤทธิ์ผลโดยใช้โครงการพัฒนาเป็นตัวชี้วัด

ในการประเมินแนวทางนี้จะใช้กิจกรรมที่เป็นลักษณะโครงการพัฒนา (development project) เป็นตัวตั้งในการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งสามารถพิจารณาแง่มุมต่าง ๆ ได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่

(1) การประเมินโครงการด้านความยั่งยืน (sustainability) โดยเมื่อประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือได้ส่งมอบโครงการพัฒนาให้แก่ประเทศผู้รับแล้ว โครงการดังกล่าวยังสามารถดำเนินงานต่อไปได้ด้วยศักยภาพประเทศผู้รับเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการถ่ายทอดองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของทั้งสองฝ่ายตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการนั้น ๆ ส่งผลให้ประเทศผู้รับเรียนรู้วิธีการจัดการและมีองค์ความรู้ รวมทั้งทรัพยากรที่สามารถทำให้โครงการพัฒนาที่มีความยั่งยืนต่อไป

(2) การประเมินผลข้างเคียงที่ไม่พึงปรารถนา (side effect) ที่เกิดขึ้นต่อประเทศผู้รับ โดยการดำเนินโครงการเกิดจากความตั้งใจที่ดีในมุมมองของประเทศผู้ให้ แต่อาจจะส่งกระทบในทางกลับกันอย่างไม่ตั้งใจบางประการต่อประเทศผู้รับ อันเป็นผลจากความแตกต่างกันทางบริบทสังคมและสิ่งแวดล้อมของทั้งสองฝ่าย ตัวอย่างเช่น การนำพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ของประเทศผู้ให้มาใช้ในประเทศผู้รับที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางสิ่งแวดล้อมของพืชหรือสัตว์พื้นถิ่นในระยะเวลาต่อมา

(3) การประเมินกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือ โดยโครงการพัฒนาของประเทศผู้ให้มุ่งดำเนินการไปยังกลุ่มเป้าหมายใด ทั้งนี้ โครงการของประเทศผู้ให้หลายโครงการเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลของประเทศผู้รับสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินงานได้เอง ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเน้นการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ หรือเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของรัฐบาลประเทศผู้รับ ทำให้สามารถนำงบประมาณที่ควรจะใช้เพื่อการพัฒนาไปใช้ในด้านอื่น ๆ ต่อไปได้อย่างไร และเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด

2) การประเมินการให้ความช่วยเหลือตามกรอบระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

การประเมินในแนวทางนี้จะพิจารณาความสอดคล้องของการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศผู้รับให้เป็นไปตามแนวทางข้อตกลงร่วมกันภายใต้กรอบการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานร่วมมือเพื่อพัฒนามีประสิทธิผล เช่น Paris Declaration on Aid Effectiveness ภายใต้การประชุมระดับสูงของ OECD (high level forum) และวาระการพัฒนารองการสหประชาชาติ

สำหรับปฏิญญาปารีส (Paris Declaration on Aid Effectiveness) เป็นผลมาจากการประชุม High Level Forum on Aid Effectiveness ครั้งที่ 2 ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยกำหนดเป็นกรอบให้ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือรับผิดชอบร่วมกันในการผลักดันให้มีการพัฒนาคุณภาพของการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาให้มีประสิทธิผล และนำไปสู่การกำหนดแนวทาง มาตรการดำเนินงาน กระบวนการ การปฏิบัติงานและระบบการติดตามผล ที่มีความสอดคล้องกัน โดยกำหนดไว้ 5 ประการ ได้แก่¹⁹

(1) การร่วมเป็นเจ้าของการพัฒนา (Ownership) คือ การสนับสนุนให้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศตนเองเพื่อลดความยากจน การพัฒนาศักยภาพสถาบันและบุคคลากรของผู้รับเพื่อให้ดำเนินงานพัฒนาได้ด้วยตนเองในอนาคต

(2) การปรับแนวทางให้สอดคล้องกัน (Alignment) คือ การที่ประเทศผู้ให้จะต้องดำเนินการความร่วมมือให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาแห่งชาติรวมทั้งยุทธศาสตร์ของประเทศ

¹⁹ จิตเกษม ตันตศิริ, "การบูรณาการความร่วมมืออย่างมีเอกภาพระหว่างหน่วยงานไทยในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่ต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555). น. 12.

ผู้รับ โดยใช้กฎระเบียบ และกลไกต่าง ๆ ของประเทศผู้รับเองเพื่อให้ผู้รับเป็นฝ่ายบริหารจัดการเป็นหลัก ขณะที่ผู้ให้เป็นผู้ให้คำแนะนำและกำกับกับการดำเนินงาน

(3) การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Harmonization) คือ การที่ประเทศผู้ให้ต่าง ๆ มีการประสานงานระหว่างกันในการให้ความช่วยเหลือ เพื่อลดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน ลดต้นทุนการดำเนินงานที่จะเกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อนส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรการดำเนินงาน รวมถึงมุ่งเน้นความร่วมมือในลักษณะแผนงาน (Program-based Approach) เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศผู้รับเป็นรายสาขา และหลีกเลี่ยงกิจกรรมย่อยหรือรายโครงการย่อยที่จะไม่ส่งผลกระทบ (Impact) ต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาแห่งชาติ

(4) การจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Managing for Result) คือ การที่ประเทศผู้รับและผู้ให้มุ่งให้ความสำคัญต่อผลของการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม มีผลต่อประชาชนโดยตรง โดยทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันดำเนินงานแบบมีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาเครื่องมือการตรวจสอบที่เหมาะสม เพื่อวัดประสิทธิผลของการพัฒนาให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถวัดผลกระทบของแผนงานที่ส่งผลต่อชีวิตของยุทธศาสตร์การพัฒนาแห่งชาติได้

(5) ความพร้อมในการตรวจสอบร่วมกัน (Mutual Accountability) คือ ความรับผิดชอบร่วมกันทั้งประเทศผู้ให้และผู้รับต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานร่วมกัน การตรวจสอบการบริหารจัดการความโปร่งใส ทั้งการดำเนินงานและการใช้งบประมาณ มีการรายงานผลอย่างเป็นระบบต่อประชาชน และต่อฝ่ายบริหารของประเทศ

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้กำหนดวาระการพัฒนาภายใต้เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) เมื่อปี พ.ศ. 2548 ซึ่งประกอบไปด้วยเป้าหมายการพัฒนา 8 ประการ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่คำนึงถึงการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ปราศจากความอดอยาก ความรุนแรง และลดอัตราการเสียชีวิต รวมทั้งการสร้างสมดุลในพัฒนาการทางสังคมและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และเน้นให้มีการสร้างหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก โดยกำหนดให้มีการบรรลุเป้าหมายในปี พ.ศ. 2558

ต่อมาองค์การสหประชาชาติได้มีการกำหนดวาระการพัฒนา 2030 (Development Agenda 2030) ต่อจาก MDGs ซึ่งมีการกำหนดเป็นพันธกรณีที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) รวมทั้งสิ้น 17 เป้าหมาย เพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินการต่อเนื่องและมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกมิติ ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือและความ

ร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ต่อกลุ่มประเทศที่ต้องการการพัฒนาอย่างเร่งด่วน²⁰ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายไปพร้อมกัน

ทั้งนี้ ตัวชี้วัดความสำเร็จจากการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 8 เป้าหมายของ MDGs และ 17 เป้าหมายของ SDGs คือการสร้างความยั่งยืนให้แก่ 3 เสาหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ เสาสังคม และเสาสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) บนพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาที่เผชิญร่วมกัน²¹

จากข้อตกลงและแนวทางที่เวทีระหว่างประเทศและองค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ นำเอาไปประยุกต์และปรับใช้เป็นกรอบในการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศทั้งในรูปแบบความร่วมมือเหนือ – ใต้ (North – South Cooperation) และความร่วมมือใต้ – ใต้ (South – South Cooperation)

3 การประเมินผลลัพธ์ (impact) และการสร้างอิทธิพล (influence) ต่อประเทศผู้รับ

โดยการประเมินในรูปแบบนี้จะใช้เป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ต้องการจะบรรลุผลและกลุ่มเป้าหมายที่ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือต้องการขยายความสัมพันธ์ในเชิงลึกเป็นตัวชี้วัด โดยการพิจารณาจะต้องอาศัยการทำความเข้าใจยุทธศาสตร์เชิงนโยบายในภาพกว้างของประเทศผู้ให้ต่อภูมิภาคหรือประเทศผู้รับนั้น ๆ ว่ามีการกำหนดไว้อย่างไร และการใช้โครงการความร่วมมือดังกล่าวมุ่งให้เกิดผลกระทบและการสร้างอิทธิพลต่อกลุ่มเป้าหมายในระดับใด อาทิเช่น การใช้โครงการพัฒนาเพื่อเอื้อให้ระดับรัฐบาลของประเทศผู้รับตอบรับการดำเนินการและผลประโยชน์บางอย่างของประเทศผู้ให้ หรือโครงการดังกล่าวมุ่งไปสู่ภาคประชาชนและภาคเอกชนเพื่อเปิดทางต่อการค้าขายหรือการดำเนินการในพื้นที่บริเวณนั้นของประเทศผู้ให้เพื่อให้มีความราบรื่นขึ้น ทั้งนี้ ประเทศผู้ให้ต้องมีความชัดเจนในการวางยุทธศาสตร์และกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งแง่ผลลัพธ์และการสร้างอิทธิพล จึงสามารถดำเนินการให้เกิดสัมฤทธิ์หรือเกิดผลในเชิงรุกต่อภูมิภาคหรือประเทศผู้รับได้

²⁰ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 กลุ่ม คือ (1) ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries) (2) ประเทศกำลังพัฒนาที่ไร้ทางออกสู่ทะเล (Landlocked developing Countries) (3) รัฐหมู่เกาะขนาดเล็ก (Small Islands Developing States) (4) ประเทศในแอฟริกา (5) ประเทศที่มีสถานการณ์ขัดแย้ง

²¹ สุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์, "ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศกับการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง", วารสารรัฐศาสตร์ 60 no. 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2561 (2561), วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร , น. 96.

1.7 ข้อถกเถียง

ไทยใช้การทูตเพื่อการพัฒนาในการดำเนินความสัมพันธ์กับเคนยาภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การต่างประเทศต่อภูมิภาคแอฟริกา โดยได้นำเสนอในฐานะเครื่องมือการทูตเชิงรุกเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ แต่ในทางปฏิบัตินั้น การทูตเพื่อการพัฒนา กลับถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการในการสร้างโอกาสและบทบาทของไทยให้มีความสอดคล้องไปกับกระแสการพัฒนารวมทั้งขององค์การสหประชาชาติ มากกว่าการมุ่งดำเนินการเพื่อบรรลุผลประโยชน์ที่วางไว้ การดำเนินงานความร่วมมือกับเคนยาจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการตอบสนองความต้องการมีบทบาทในกระแสการพัฒนาระหว่างประเทศดังกล่าว

1.8 คำโครงการนำเสนอ

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา

- 2.1 นโยบายการต่างประเทศของไทยต่อแอฟริกา
- 2.2 เป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ
- 2.3 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อแอฟริกา
- 2.4 บทสรุป

บทที่ 3 การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา

- 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเคนยา
- 3.2 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา
 - 1) ความร่วมมือเพื่อการทรัพยากรมนุษย์
 - 2) ความร่วมมือภายใต้กรอบทวิภาคี
 - 3) ความร่วมมือภายใต้กรอบไตรภาคี
- 3.3. บทสรุป

บทที่ 4 โอกาสและความท้าทายของการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา

- 4.1 ปัจจัยภายในเป็นจุดแข็งและจุดอ่อน
- 4.2 ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและข้อท้าทาย

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา

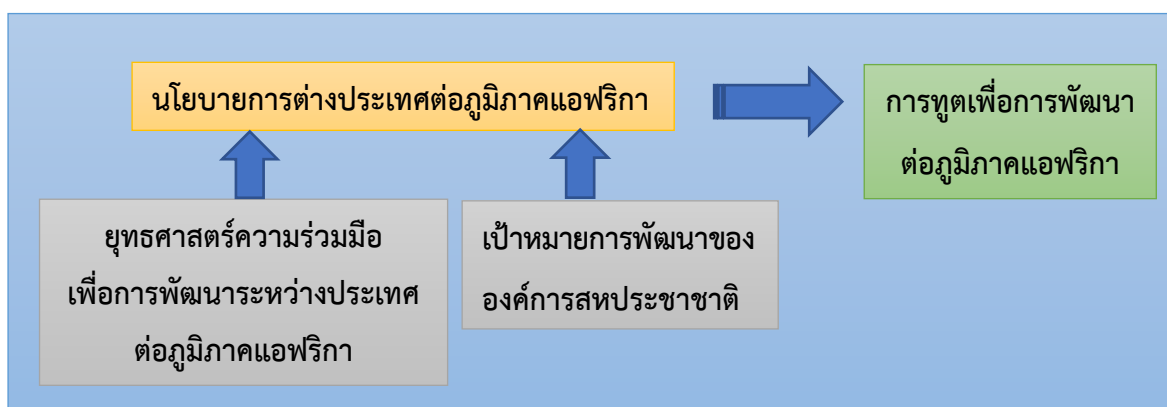
- 5.1 สรุปผลการศึกษา
- 5.2 ข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา

ภูมิภาคแอฟริกาได้ทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมาในฐานะภูมิภาคแห่งโอกาสและผลประโยชน์ของไทย โดยการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้กลายเป็นเครื่องมือเชิงรุกที่สำคัญของการขยายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไปยังภูมิภาคแอฟริกา รวมทั้งเคนยา นับตั้งแต่การประกาศนโยบายมองตะวันตก (look west policy) ในช่วงปี พ.ศ. 2540 ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่เน้นการขับเคลื่อนและส่งเสริมการทูตเพื่อการพัฒนาให้เป็นเครื่องมือการทูตสาธารณะในการเพิ่มบทบาทและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทยเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ด้านการค้าการลงทุน และการแสวงหาพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งทำให้เกิดความสอดคล้องตามกระแสวาระการพัฒนาของสหประชาชาติด้วย

ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากลไกการขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์การต่างประเทศต่อภูมิภาคแอฟริกาในช่วงหลังจากนโยบาย look west policy เป็นต้นมา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจบริบทของการดำเนินนโยบายของไทย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ประกอบไปด้วย **ส่วนที่ 1** อธิบายภาพรวมนโยบายการต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา **ส่วนที่ 2** แสดงให้เห็นถึงความพยายามของไทยในการใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่อภูมิภาคแอฟริกาให้สอดคล้องไปตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ **ส่วนที่ 3** สะท้อนถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานที่สนับสนุนนโยบายการต่างประเทศต่อภูมิภาคแอฟริกา และ **ส่วนที่ 4** สรุปการดำเนินการของไทย

ภาพที่ 2: การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา

2.1 นโยบายการต่างประเทศไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา

จากทิศทางด้านการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นลำดับแรก เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความใกล้ชิดและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน ต่อมาเมื่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศมีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบาย “มองตะวันตก” (Look West Policy) ในช่วงปี พ.ศ. 2540 เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ รวมทั้งการตระหนักถึงศักยภาพของภูมิภาคอื่น นอกเหนือจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความสัมพันธ์ทวิภาคีกับประเทศเป้าหมายใหม่ รวมทั้งกระชับความสัมพันธ์กับมิตรประเทศและแสวงหาตลาดการค้าการลงทุนที่มีศักยภาพในต่างประเทศ พร้อมกับส่งเสริมให้มีการลงทุนของต่างประเทศในประเทศไทย โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการเมืองและกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเป้าหมาย รัฐบาลจึงดำเนินการหลายวิธีเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายนี้ เช่น การส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงของภาครัฐบาลและเอกชนไปเยือนประเทศเป้าหมายในระดับรัฐบาล เพื่อแสวงหาโอกาสในการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีร่วมกันของไทยและประเทศเป้าหมาย และมีการจัดตั้ง/เข้าร่วมกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค เพื่อเป็นเครื่องมือให้ไทยได้พัฒนาความร่วมมือกับประเทศเป้าหมาย²² เช่น กรอบความร่วมมือ BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative Multi-Sectorial Technical and Economic Cooperation) สำหรับดำเนินการต่อภูมิภาคเอเชียใต้ นโยบายนี้จึงเปรียบเสมือนกรอบในการกำหนดทิศทางการต่างประเทศไทยในระยะต่อมา ในการพยายามขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศกับภูมิภาคที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของไทย เช่น เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา

จากนโยบายดังกล่าว กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดกลยุทธ์ “การไปตะวันตก” (Go West Strategy) เพื่อมุ่งเน้นการปฏิบัติที่มีผลสัมฤทธิ์สูงควบคู่กันไป โดยมีการวางแผนแนวทางปฏิบัติงานในแต่ละประเทศเป็นการเฉพาะกรณี ตามความสนใจและความแตกต่างของแต่ละประเทศในลักษณะทวิภาคีอย่างเป็นระบบ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้กำหนดแผนการเดินทางไปร่วมประชุมในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่อยู่นอกภูมิภาคมากขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

²² จิตเกษม ตัณฑศิริ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา, กระทรวงการต่างประเทศ, สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (2550). น. 31.

มา รวมทั้งมีการเจรจาตกลงกันในระดับประเทศระหว่างไทยกับประเทศใหม่ ๆ มากขึ้นด้วย²³ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ดังเห็นได้จาก การเดินทางเยือนประเทศในภูมิภาคแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมามีจำนวนบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งเคนยาเป็นหนึ่งในประเทศแรก ๆ ของแอฟริกาที่ผู้นำของไทยระดับนายกรัฐมนตรี เลือกเดินทางเยือนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นการส่งสัญญาณต่อประเทศแอฟริกาถึงความจริงใจของไทยที่พร้อมจะเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาทั้งกับแอฟริกา²⁴

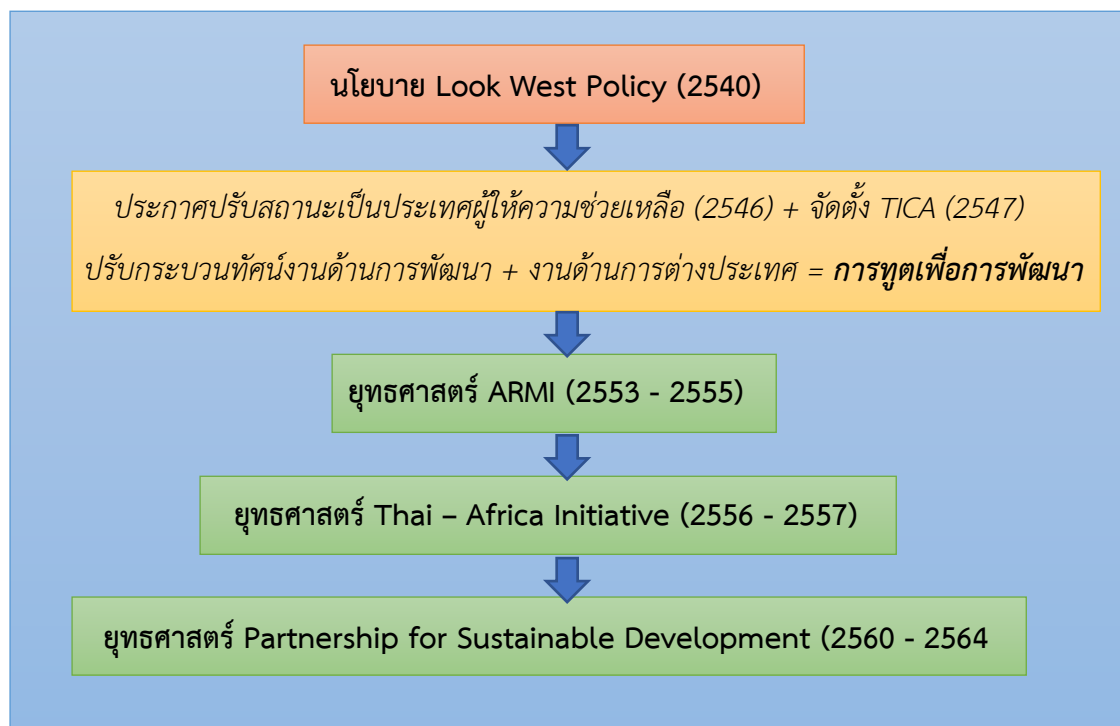
นอกจากนี้ ระหว่างปี พ.ศ. 2548 – 2551 ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ โดยมีกลยุทธ์การดำเนินการทูตเชิงรุกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เช่น แอฟริกาและลาตินอเมริกา และกำหนดให้เป็นปีของแอฟริกา (African Year) ตามนโยบาย Look West Policy²⁵ โดยสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากการเตรียมข้อหารือของนายกรัฐมนตรีระหว่างการประชุม United Nations General Assembly ในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีพบปะหารือกับผู้นำของประเทศในภูมิภาคแอฟริกาถึง 7 ประเทศ²⁶ โดยปรากฏประเด็นที่อยู่ในความสนใจของไทยและภูมิภาคแอฟริกาโดยรวม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและการค้าการลงทุน ด้านการเกษตรและการประมง ด้านพลังงาน และด้านการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ อันแสดงให้เห็นว่าภูมิภาคแอฟริกายังต้องการการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมากมายให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และยังต้องการรับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในอีกหลายด้าน กระทรวงการต่างประเทศจึงได้ใช้ความร่วมมือเพื่อพัฒนามาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการส่งเสริมความสัมพันธ์ เนื่องจากมีการดำเนินงานด้านการพัฒนาของไทยในภูมิภาคนี้มาแล้วเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมโยงและความเข้าใจระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคได้เป็นอย่างดี จึงได้มียุทธศาสตร์สำหรับการดำเนินความสัมพันธ์ต่อภูมิภาคแอฟริกาโดยใช้ “การทูตเพื่อการพัฒนา” อย่างเด่นชัดขึ้นในระยะต่อมา ดังนี้

²³ จิตเกษม ตันตศิริ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. น. 32.

²⁴ สำนักการเมื่อต่างประเทศ, ผลการเยือนสาธารณรัฐเคนยาอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรี (2549).

²⁵ จิตเกษม ตันตศิริ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. น. 16.

²⁶ จิตเกษม ตันตศิริ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. น. 32.

ภาพที่ 3: ยุทธศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา

2.1.1) ยุทธศาสตร์ ARMI (ระหว่างปี 2553 - 2555)

ภายหลังจากการดำเนินงานภายใต้นโยบาย Look West Policy มาได้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว แอฟริกาได้กลายเป็นภูมิภาคที่อยู่ในความสนใจของนักลงทุนไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งจากกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ของไทยที่ได้เข้าไปลงทุนอยู่ในหลายประเทศก่อนหน้านี้ และกลุ่มนักธุรกิจรายใหม่ กระทรวงการต่างประเทศจึงได้จัดการประชุมระดมสมองกับภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทย - ภูมิภาคแอฟริกา เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยมีภาคเอกชนไทยที่ให้ความสนใจต่อการค้าการลงทุนในภูมิภาคแอฟริกาเข้าร่วมการประชุม จำนวน 60 บริษัท ตามสาขากลุ่มธุรกิจ 5 ประเภท ได้แก่ การเกษตร ก่อสร้าง พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ อัญมณี และสินค้าและบริการ โดยที่ประชุมสนับสนุนยุทธศาสตร์สานสัมพันธ์ไทย - ภูมิภาคแอฟริกา ภายใต้การดำเนินการแบบ ARM ซึ่งประกอบไปด้วย Assistance - การให้ความช่วยเหลือ Resource - การแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบ และ Market - การแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าไทย นับว่าเป็นนโยบายเชิงรุกที่สร้างสัมพันธ์หลากหลายมิติกับภูมิภาคแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ภูมิภาคนี้ทั้งในด้านการสาธารณสุข การเกษตร และฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ทำให้ภาพลักษณ์ไทยใน

สายตาชาวแอฟริกันได้รับความชื่นชมว่าเป็นตัวอย่างการพัฒนาเศรษฐกิจ²⁷ กลยุทธ์ ARM จึงเป็นการนำเอาความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นจุดตั้งต้นของการดำเนินความสัมพันธ์เพื่อต่อยอดไปสู่ผลประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ โดยมีภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีทิศทางและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ต่อมา กระทรวงการต่างประเทศได้เพิ่มปัจจัย I – Investment การส่งเสริมการลงทุน จึงได้มีการเปลี่ยนกลยุทธ์จาก ARM เป็น ARMI โดยภายใต้ “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริการะหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2555” ได้กำหนดให้ ARMI เป็นภาพรวมสำหรับแผนงานไว้ดังนี้²⁸

Assistance → Resource + Market + Investment

ภาพที่ 4: กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ AMRI

A – Assistance คือการให้ความช่วยเหลือของไทย โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์ในการกระชับความสัมพันธ์กับภูมิภาคแอฟริกาในลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) เพื่อสร้างค่านิยมไทย และความไว้วางใจในระดับผู้บริหารประเทศในภูมิภาคแอฟริกา อันจะนำไปสู่การกระชับและขยายพันธมิตรระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสนับสนุนการขยายโอกาสสู่ทางการค้าการลงทุนของไทยในภูมิภาคแอฟริกา ตลอดจนการแสวงหาแหล่งทรัพยากรที่มั่นคงต่อไปในอนาคตได้

R – Resource / Raw Material โดยภูมิภาคแอฟริกามีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ และเป็นทรัพยากรที่ภาคเอกชนไทยสามารถนำเข้าไปสนับสนุนการขยายการผลิตของไทย

M – Market ภูมิภาคแอฟริกาเป็นตลาดขนาดใหญ่สำหรับสินค้าและบริการไทย เพราะมีประชากรถึงพันล้านคน และมีศักยภาพที่จะรองรับสินค้าไทยได้ โดยเฉพาะสินค้าอาหาร และสินค้าอุปโภคและบริโภค

²⁷ กุสุมา ธาราสุข, "การประเมินกลยุทธ์ AMRI ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษารายบุคคล กระทรวงการต่างประเทศ, 2554). น.12.

²⁸ กุสุมา ธาราสุข, "การประเมินกลยุทธ์ AMRI ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา." น.13.

I – Investment ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาส่วนใหญ่มีนโยบายพัฒนาภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อสร้างงาน และเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยไม่สนับสนุนให้มีการส่งออกทรัพยากรและวัตถุดิบแต่อย่างใดอีกต่อไป นอกจากนี้การลงทุนในแอฟริกายังมีข้อได้เปรียบในเรื่องการส่งออกต่อไปยังประเทศยุโรปและสหรัฐอเมริกาในการรับสิทธิพิเศษทางการค้าด้วย

แนวทางการดำเนินงาน คือการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการและเป็นความช่วยเหลือที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป้าหมาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความร่วมมือกับภูมิภาคแอฟริกาในการเป็นแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ แหล่งลงทุน ตลอดจนตลาดสำหรับสินค้าและบริการของไทย โดยคำนึงว่าการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความรู้สึกรักนิยามไทยและสร้างความไว้วางใจอันเป็นพื้นฐานในการมีความร่วมมือในมิติต่าง ๆ

A → M การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ จะช่วยสร้างการรับรู้ความคุ้นเคย และเปิดโลกทัศน์แก่ชาวแอฟริกาทั้งในภาครัฐบาลและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบและประเภทสินค้าและบริการจากไทยผ่านการฝึกอบรมที่ใช้เครื่องมือและวัสดุเพื่อการสอน อีกทั้งจะมีโอกาสการรับรู้มากขึ้นเมื่อได้รับการฝึกอบรมในไทย

A → R, I การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนายังทำให้ไทยได้เข้าถึงโอกาสในการลงทุนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรและวัตถุดิบในประเทศเป้าหมาย โดยการให้ความช่วยเหลือนั้น ๆ ควรจะต้องเลือกสาขาให้ตรงกับเป้าหมายความต้องการของประเทศผู้รับในการพัฒนาทรัพยากรของตนเองและความต้องการแสวงหาความร่วมมือทางธุรกิจของภาคเอกชนไทยในเวลาเดียวกัน พร้อมกันนั้น การให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการทางธุรกิจยังเป็นการช่วยพัฒนาให้เกิดกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นมากขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคเอกชนของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ เพื่อกลายเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจกับภาคเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

สำหรับเคนยา ไทยได้พยายามดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ควบคู่ไปกับการนำคณะผู้แทนภาครัฐและภาคเอกชนเดินทางเยือนเคนยาเพื่อแสวงหาช่องทางทางการค้าการลงทุน เช่น กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา ได้นำคณะนักธุรกิจไทยเดินทางไปยังเคนยา เมื่อปี 2554 เป็นต้น

2.1.2) ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative (2556 – 2557)

ในปี พ.ศ. 2556 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับนโยบาย Look West Policy ในการแสวงหาพันธมิตรและส่งเสริมการค้าการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภูมิภาคแอฟริกา อย่างเด่นชัด โดยได้มีแนวคิด “ความริเริ่มไทย – แอฟริกา” (Thai – Africa Initiative) ขึ้น เพื่อเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างไทยและภูมิภาคแอฟริกา และเป็นการสร้างโอกาสให้มีการเจรจาระหว่างผู้นำระดับสูง (Thai – Africa High-level Dialogue) สำหรับการผลักดันผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในนโยบายต่างประเทศเชิงรุกที่สำคัญของประเทศไทยในช่วงเวลานั้น ด้วยการใช้ที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ของไทยในฐานะศูนย์กลางทางโลจิสติกส์ เศรษฐกิจการค้า และการพัฒนาของภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นจุดเชื่อมโยงทั้งสองภูมิภาคเข้าด้วยกัน

Development → Economic Partnership + International Cooperation

ภาพที่ 5: กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative

กรอบความร่วมมือนี้จะประกอบไปด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ การพัฒนา (Development) หุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (Economic Partnership) และความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) โดยเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา นำไปสู่การค้า การลงทุนและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียและแอฟริกาทั้งในด้านกายภาพและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น เส้นทางขนส่งทางทะเลและทางอากาศ การเตรียมการสำหรับข้อตกลงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาบุคลากร ไปจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างภาคประชาชน²⁹ และจะเป็นโอกาสให้ไทยเป็นสะพานสำหรับแอฟริกาเพื่อเชื่อมโยงกับเอเชียนำไปสู่ความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ³⁰ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้ถูกใช้เป็นกลไกของการดำเนินงานตามกรอบแนวคิดนี้ดังเช่นยุทธศาสตร์ ARMI ที่ผ่านมา โดยเป็นหนึ่งในความร่วมมือเสาหลัก และเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร และนำไปสู่ความเชื่อมโยงระหว่างภาคประชาชนตามเป้าหมายที่ต้องบรรลุอีกด้วย

²⁹ Kingdom of Thailand Ministry of Foreign Affairs, "Thailand hosts the 2nd SOM on Thai – Africa Initiative," news release, 16 September 2013,

<https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bccfa15e39c306000e980?cate=5d5bcb4e15e39c3060006834>.

³⁰ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "ไทยเตรียมจัดการประชุมระดับสูงร่วมกับแอฟริกาในต้นปี 2557," news release, 7 กันยายน 2556, 2556, <https://www.ryt9.com/s/mfa/1731587>.

ทั้งนี้ ประเทศต่าง ๆ ที่ได้ให้ความสำคัญกับการภูมิภาคแอฟริกาต่างก็มีกรอบการหารือกับประเทศในภูมิภาคแอฟริกาในลักษณะนี้เช่นกัน เช่น จีน (Forum on China-Africa Cooperation) อินเดีย (India-Africa Forum Summit) อินโดนีเซีย (Indonesia-Africa Forum) เวียดนาม (Vietnam-Africa Forum) มาเลเซีย (ภายใต้กรอบ the Smart Partnership Initiative and Langkawi International Dialogue) เป็นต้น

โดยในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556 นายกรัฐมนตรีของไทยได้เดินทางเยือนประเทศในภูมิภาคแอฟริกาถึง 3 ประเทศในระยะเวลาเดียวกัน (สาธารณรัฐแทนซาเนีย สาธารณรัฐโมซัมบิก และสาธารณรัฐยูกันดา) และได้นำคณะนักธุรกิจในสาขาต่าง ๆ กว่า 60 ราย ร่วมการเดินทางในครั้งนั้นด้วย อันแสดงถึงความตั้งใจของไทยในการมุ่งส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคแอฟริกา โดยใช้โอกาสในการเดินทางเยือนดังกล่าวประกาศแนวคิด “ความริเริ่มไทย – แอฟริกา” (Thai – Africa Initiative) ในระหว่างการเยือนสาธารณรัฐแทนซาเนีย พร้อมทั้งเชิญชวนผู้นำของแทนซาเนียและประเทศในภูมิภาคแอฟริกาเข้าร่วมการประชุมระดับสูงที่จะจัดขึ้นในไทยในปี 2557 และได้กล่าวถึงมาตรการสำคัญ 4 ประการของกรอบแนวคิดนี้ ได้แก่ (1) ไทยจะส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างภูมิภาค โดยการส่งเสริมสินค้าและผลิตภัณฑ์ของแอฟริกาให้สามารถเข้าสู่ตลาดสินค้าไทย (2) ไทยจะส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการสร้างผู้นำเยาวชนชาวแอฟริกันรุ่นใหม่ ผ่านการให้ทุนการศึกษาในสาขาการเกษตร สาธารณสุข และการท่องเที่ยว รวมทั้งจะจัดตั้งโครงการอาสาสมัครเพื่อนไทย (Thai Volunteers Programme) เพื่อให้เปิดโอกาสให้เยาวชนไทยที่มีทักษะได้เรียนรู้การทำงานกับชาวแอฟริกันผ่านโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนามากยิ่งขึ้น (3) ไทยจะสนับสนุนความมั่นคงทางด้านอาหารและการสาธารณสุขที่ดีในภูมิภาคแอฟริกา โดยพร้อมที่จะแบ่งปันองค์ความรู้ด้านการเกษตรอย่างยั่งยืนและการแปรรูปอาหาร รวมทั้งประสบการณ์ในการดำเนินโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของไทย (Universal Healthcare) (4) ไทยจะส่งเสริมความมั่นคงทางทะเลระหว่างภูมิภาคเอเชียและแอฟริกา โดยจะจัดตั้งกองกำลังผสมเพื่อต่อต้านโจรสลัดในช่องแคบโซมาเลีย³¹ โดยการประกาศในครั้งนั้นได้กลายเป็นท่าทีที่สำคัญอย่างมากของไทยที่ตอกย้ำถึงความตั้งใจในการดำเนินนโยบายเชิงรุกของไทยต่อแอฟริกา

³¹ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ, "คำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในงาน "Thailand Tanzania Forum : Common Challenges, Shared Destiny" ณ เมืองดริเอสซาลาม สหพันธสาธารณรัฐแทนซาเนีย 30 กรกฎาคม 2556," news release, 31 กรกฎาคม 2556, 2556, <https://m.mfa.go.th/main/en/media-center/14/37316-Keynote-Address-of-the-Prime-Minister-of-Thailand.html>.

ทั้งนี้ ไทยได้จัดการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสไปแล้ว 3 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2556 โดยมีผู้แทนระดับเอกอัครราชทูต ปลัดกระทรวง และอธิบดี จากประเทศในภูมิภาคแอฟริกา เข้าร่วมกว่า 37 ประเทศ รวมทั้งเคนยา เพื่อเตรียมการสำหรับการเจรจาในระดับสูงที่ไทยกำหนดเป็น เจ้าภาพจัดประชุมในปี พ.ศ. 2557³² ตลอดจนเป็นเวทีอภิปรายความร่วมมือและความช่วยเหลือที่ ไทยจะพร้อมจะดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าวนี้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2557 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของของไทยและมีการประกาศยุบสภา ทำให้การประชุม ระดับสูงไม่ได้จัดขึ้นตามที่กำหนดไว้ในช่วงเวลานั้น แนวคิด “ความร่วมมือไทย – แอฟริกา” (Thai – Africa Initiative) จึงถูกลดความสำคัญลงไป

2.1.3) ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Partnership for Sustainable Development

(2560 – 2564)

ภายหลังจากสถานการณ์ความไม่สงบและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ภายในของไทยในปี พ.ศ. 2557 ประกอบกับกระแสทิศทางการเมืองโลกที่ให้ความสำคัญกับวาระการ พัฒนา 2030 ภายใต้เป้าหมาย “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development Goal) ของ องค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้ประกาศในปี พ.ศ. 2558 กระทรวงการต่างประเทศจึงได้ปรับยุทธศาสตร์ ต่อภูมิภาคแอฟริกาใหม่ โดยมีการประเมินแนวโน้มความเป็นไปได้ของภูมิภาคแอฟริการะหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2565 ซึ่งอยู่ระหว่างการมุ่งสู่เป้าหมายของการบรรลุ AU Agenda 2063 อันเป็นยุทธศาสตร์ ระดับภูมิภาคของสหภาพแอฟริกา (African Union – AU) ที่ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) จึงเป็น โอกาสที่ไทยจะสามารถมีความร่วมมือกับประเทศแอฟริกาในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ โดยเฉพาะในด้าน การเกษตร และการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง³³ รวมทั้งเน้นความสำคัญของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาบนพื้นฐานของความเชื่อใจ ความเท่าเทียม และผลประโยชน์ร่วมกันของไทย และภูมิภาคแอฟริกา จึงมีการปรับแนวคิด “Thai – Africa Initiative” จากเดิม ไปสู่ “Thai – Africa Partnership for Sustainable Development” โดยมีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศเป็น หน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์³⁴ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับภูมิภาคแอฟริกาในลักษณะ

³² กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, การจัดการประชุมระดับสูง ไทย-แอฟริกา (Thai-Africa High-Level Dialogue), (2556).

³³ กองแอฟริกา, ข้อมูลประกอบการหารือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา ปี 2560 - 2564, (2559).

³⁴ Istvan Tarosy, "Thailand's Engagement With Africa " *The Diplomat* (28 February 2018), <https://thediplomat.com/2018/03/thailands-engagement-with-africa/>.

หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย “โอกาส มิตรภาพ และความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างไทยกับแอฟริกา”³⁵

Partnership for Sustainable Development ➔ Opportunity + Friendship + Cooperation

ภาพที่ 6: กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ Partnership for Sustainable Development

ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดกลยุทธ์ไว้อย่างครอบคลุมหลากหลายด้าน อาทิ การส่งเสริมการเยือนทุกระดับ ร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงิน การส่งเสริมการค้าข้าวไทย การส่งเสริมความความคุ้นเคยและความเชื่อมโยงระดับประชาชน การส่งเสริมภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่ความนิยมไทย รวมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งได้กำหนดไว้ดังนี้ (1) มุ่งจัดทำโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของแอฟริกาและสอดคล้องกับนโยบายของไทย ให้เป็นโครงการที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่นำไปปฏิบัติได้จริง (2) ผลักดันความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในเชิงรุก โดยจัดทำโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านยุทธศาสตร์ของไทยต่อประเทศเป้าหมายเพื่อเสนอต่อประเทศแอฟริกา เช่น โครงการตามแนวพระราชดำริด้านเศรษฐกิจพอเพียง (3) ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนที่ทำธุรกิจกับแอฟริกาให้มีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการทำโครงการ³⁶

นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการดำเนินภารกิจความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านความมั่นคงและต่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ ระยะ 20 ปี ให้มีการดำเนินภารกิจความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศในทุกด้าน เพื่อส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของประเทศไทยในการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำในอนุภูมิภาคและภูมิภาคและขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการ

³⁵ กองแอฟริกา, Short ข้อมูลประกอบการหารือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ภูมิภาคแอฟริกา 2560 - 2564).

³⁶ กระทรวงการต่างประเทศ, เอกสารประกอบการหารือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ภูมิภาคแอฟริกา 2560-2564), 18 ตุลาคม 2559, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564, www.mfa.go.th.

พัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งประเทศอื่น ๆ และนำไปสู่การขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ การเมืองและความมั่นคง รวมถึงการสร้างความเข้าใจอันดี และการสร้างมิตรกับประเทศใหม่³⁷

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ทั้งสามช่วงเวลาภายใต้การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยต่อแอฟริกาได้ใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นกลไกหลักทั้งหมด เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจการค้า การลงทุน ทรัพยากรธรรมชาติ และความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ โดยมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันและมีจุดเน้นที่เหมือนกัน

2.2. เป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ

จากการที่ไทยได้ใช้การทูตเพื่อการพัฒนาในการดำเนินนโยบายเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไปสู่ภูมิภาคแอฟริกาและเคนยาตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ไทยยังดำเนินการให้มีความสอดคล้องและเป็นไปตามกระแสวาระการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติด้วย เพื่อใช้เป็นโอกาสสำคัญสำหรับการสร้างบทบาทในเวทีระหว่างประเทศตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

โดยแอฟริกาเป็นภูมิภาคที่องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญต่อความจำเป็นพิเศษของการพัฒนา (Special Need of Africa)³⁸ รวมทั้งบรรดากลุ่มประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือต่างก็ให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่ประเทศส่วนใหญ่เคยตกเป็นอาณานิคมและยังต้องการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในทุกมิติ ไทยในฐานะประเทศผู้ให้รายใหม่ รวมทั้งมีพันธสัญญาต่อการปฏิบัติตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาในฐานสมาชิกของสหประชาชาติ จึงมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อแสดงบทบาทในเวทีการพัฒนาระหว่างประเทศ และเพิ่มการยอมรับการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย ที่ผ่านมาองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาแล้ว 2 เป้าหมายต่อเนื่องกัน คือ (1) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) (2548 - 2558) และ (2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (2558 - 2573)

³⁷ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของไทยที่ดำเนินงานผ่าน TICA, (2563).

³⁸ จิตเกษม ตันตศิริ, ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. น. 36.

2.2.1) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs)

ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมกันจัดทำคำประกาศข้อผูกพันระหว่างกันเมื่อปี พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา ในการเสริมสร้างการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาให้เข้มแข็ง และร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 8 ข้อ ได้แก่ (1) การขจัดความยากจนและหิวโหย (2) เด็กทุกคนได้รับการศึกษา (3) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี (4) การลดอัตราการตายของเด็กและการพัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ (5) การต่อสู้กับโรคเอดส์ (6) มาลาเรียและโรคระบาดสำคัญอื่น ๆ (7) การรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ (8) การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก โดยกำหนดให้การดำเนินงานบรรลุความสำเร็จตามตัวชี้วัดภายในปี 2558

ภาพที่ 7 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs)

ทั้งนี้ การปฏิบัติตามเป้าหมายนั้น ไม่เพียงแต่จะเป็นแนวคิดของการให้ความช่วยเหลือแบบเหนือ – ใต้ (North – South Cooperation) เท่านั้น แต่ยังมีคามมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศกลุ่มใต้ (South – South Cooperation) ด้วยเช่นกันโดยไทยจัดอยู่ในประเทศที่มีสถานะในการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ 8 ได้ ด้วยการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน (TCDC) การเปิดตลาดการค้าและการมีส่วนร่วมในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค³⁹ และไทยในฐานะผู้ให้รายใหม่ได้กำหนดทิศทางให้การความร่วมมือเพื่อพัฒนาประเทศกำลังพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ โดยกำหนดให้ความร่วมมือในสาขาที่สอดคล้องกับเป้าหมายในภูมิภาคที่มีความต้องการพัฒนาเร่งด่วนเช่น

³⁹ จิตเกษม ตัณฑศิริ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. น. 37.

แอฟริกา ซึ่งการกำหนดเป้าหมายที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องบรรลุนี้ ทำให้ประเทศผู้ให้มีความสนใจในการให้ความช่วยเหลือชัดเจนขึ้น และต้องพยายามให้ประเทศผู้รับบรรลุ MDGs ตามที่กำหนด

ทั้งนี้ ไทยดำเนินงานได้เป็นอย่างดีเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 8 ดังจะเห็นจากอัตราส่วนของความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเพื่อการพัฒนา (ODA) ต่อ GNI ซึ่งไทยได้ร้อยละ 0.13 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศผู้ให้ที่เป็นสมาชิก OECD จะอยู่ที่ร้อยละ 0.25 ถึงแม้เมื่อเทียบอัตราส่วนแล้วไทยอาจจะยังไม่สูงนัก แต่ก็ถือว่าสูงไม่น้อยเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาในอัตราร้อยละ 0.15 ในขณะที่ไทยไม่ได้อยู่ในสมาชิก OECD และเมื่อเทียบอัตราส่วนของ ODA ของไทยที่ให้ตรงไปยังประเทศกำลังพัฒนา พบว่าไทยให้สูงถึงร้อยละ 93 ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วมีอัตราส่วนที่น้อยกว่านี้มาก⁴⁰

2.2.2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ภาพที่ 8 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ภายหลังการสิ้นสุดลงของ MDGs ในปี พ.ศ. 2558 องค์การสหประชาชาติ จึงมีการจัดทำ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (SDGs) หรือ Post - 2015 Development Agenda ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมาย 17 ข้อ และเป็นที่ยอมรับได้ว่า ทั้งเป้าหมาย MDGs และ SDGs กำหนดให้มีการเสริมสร้างและขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศเชิงหุ้นส่วนเป็นเป้าหมายที่ 8 และเป้าหมายที่ 17 ตามลำดับ ทำให้ไทยสามารถมีบทบาทสำคัญในสามารถผลักดันการดำเนินเพื่อการพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ได้โดยเน้นสาขาที่ 17 (Partnership for

⁴⁰ หทัยชนก ศิริวัฒนกุล, "การวิเคราะห์พัฒนาการ ทิศทาง แนวโน้มของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย: ผลกระทบต่อนโยบาย ทิศทางและกระบวนการบริหารการดำเนินงานของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2558). น. 20.

the Goals) เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอีก 16 ข้อ โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้นำไปปรับใช้กับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและประเด็นสำคัญระดับโลกและนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตาม SDGs โดยกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์ในการสนับสนุนการแข่งกันประสพการณ์จากความสำเร็จในการพัฒนาประเทศด้วยการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) ซึ่งไทยนำมาปรับใช้จนประสบผลสำเร็จจากพื้นตัวทางเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 มาเป็นแนวทางหลักในการดำเนินการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผ่านกิจกรรมผ่านการหลักสูตรอบรมนานาชาติ การให้ทุนการศึกษานานาชาติ ระดับปริญญาโท การศึกษาดูงานภายใต้โครงการบัวแก้วสัมพันธ์ และการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชน (Community based Development Project) โดยไทยได้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับประเทศในภูมิภาคแอฟริกาอย่างหลากหลายในการจัดตั้งชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียง เช่น ไนโมซัมบิก เบนิน เลโซโท และเซเนกัล เพื่อให้เกิดผลการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมและนำไปสู่การขยายผลต่อพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศผู้รับต่อไป

นอกจากนี้ ในช่วงปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม G-77⁴¹ และได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้สร้างสะพานเชื่อม (bridge builder) ระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันและระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วนระดับโลกในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Goals) โดยได้กำหนดหัวข้อหลักของการเป็นประธานกลุ่มฯ ของไทย คือ “จากวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ : ความเป็นหุ้นที่ครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (From Vision to Action: Inclusive Partnership of Sustainable Development) ซึ่งการเป็นประธานกลุ่ม G-77 ของไทยนับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะแสดงถึงศักยภาพและการยอมรับของประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ภายใต้อาณัติแบบได้ – ใต้ของไทย

ดังนั้น ภายใต้อาณัติการดำเนินการตามวาระการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติได้ส่งผลให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาไม่ได้จำกัดอยู่ในความหมายแคบ ๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการอีกต่อไป แต่หมายรวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศมีความสัมพันธ์กันในการพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงผลกระทบและการสร้างสมดุลกับการพัฒนาทางสังคมและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยการ

⁴¹ กลุ่ม G-77 ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2507 โดยประเทศกำลังพัฒนา 77 ประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองของประเทศกำลังพัฒนาในสหประชาชาติและส่งเสริมความร่วมมือแบบใต้-ใต้ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 134 ประเทศ

ดำเนินการที่ให้ความสำคัญแก่ผู้มีส่วนได้เสียและปัจจัยต่าง ๆ อย่างครอบคลุม (Inclusive) เป็นองค์รวม (Holistic) และเกิดผลที่ยั่งยืน (Sustainable) แก่ความอยู่รอดของโลก⁴² การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยาและภูมิภาคแอฟริกาจึงสอดคล้องไปกับกระแสดังกล่าว ในการใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการมีบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศตามยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้

2.3 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย ได้ดำเนินงานให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายการขยายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ โดยได้มีความร่วมมือกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคแอฟริกา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 และจัดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงานมาโดยตลอด⁴³ ซึ่งเคนยาเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศแรก ๆ ที่ไทยริเริ่มการดำเนินงานในภูมิภาคนี้ พร้อมกับ เซเนกัล ซิมบับเว อียิปต์ และโมซัมบิก ต่อมาหลังจากที่งานความร่วมมือเพื่อการพัฒนากลายเป็นเครื่องมือการทูตสาธารณะของยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ก็ได้มีการขยายการดำเนินงานออกไปยังประเทศต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายของไทยในการแสวงผลประโยชน์

ตารางที่ 1 แสดงมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อประเทศในภูมิภาคแอฟริกา⁴⁴

ปี ประเทศ	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560
เคนยา	1,825	2,900	2,411	3,657	926	2,400	4,391	2,964	2,623	2,860	2,337	4,755
เซเนกัล	3,147	2,488	2,323	4,778	3,111	2,227	3,317	6,805	1,138	207	3,617	2,763
โมซัมบิก	5,148	756	523	107	463	620	705	3,783	7,193	1,883	2,666	5,579
มดากัสการ์	6,958	3,114	6,649	6,309	3,656	2,238	2,822	3,602	333	1,350	3,126	3,198

(มูลค่า : .000 บาท (พันบาท))

จากตารางแสดงมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ (Sub-Saharan) โดยนำเสนอกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 ประเทศที่ไทยมีหน่วยงานประจำการคือสถานเอกอัครราชทูต (เคนยา เซเนกัล โมซัมบิก) และสถานกงสุลใหญ่ (มาดากัสการ์)

⁴² สุภัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์, "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทยกับการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง". น. 95.

⁴³ จิตเกษม ตันตศิริ, "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา". น. 48.

⁴⁴ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, สถิติมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยตั้งแต่ปี 2549 – 2550 (2563).

จะเห็นได้ว่ามูลค่าการให้ความช่วยเหลือของไทยต่อเคนยาระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2560 โดยเฉลี่ยประมาณสองล้านห้าแสนบาท ในขณะที่เซเนกัล และมาดากัสการ์ มีปริมาณมากกว่าเคนยาอยู่ที่ประมาณสามล้านบาทและสามล้านหกแสนบาทตามลำดับ และโมซัมบิกซึ่งนายกรัฐมนตรีไทยได้เดินทางเยือนในปี 2556 ทำให้มีการเพิ่มปริมาณการให้ความช่วยเหลือขึ้นเป็นหกเท่าตัวจากปี 2555 และได้เปิดสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาปูโต เมื่อปี 2559 ทำให้มีมูลค่าสูงขึ้นนับแต่นั้นมา อันสะท้อนถึงการให้ความช่วยเหลือที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ และเคนยาก็เป็นหนึ่งในประเทศแอฟริกาลำดับต้น ๆ ที่ไทยให้ความสำคัญนี้เช่นกัน

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศมีการวางแผนงานยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ⁴⁵ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นการตอบสนองต่อการดำเนินความสัมพันธ์ต่อภูมิภาคแอฟริกาให้มีประสิทธิภาพและมีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

2.3.1) การกำหนดกลุ่มประเทศแอฟริกาเชิงยุทธศาสตร์

เนื่องจากแอฟริกาประกอบไปด้วยประเทศจำนวนมากถึง 54 ประเทศ กระทรวงการต่างประเทศจึงมีการกำหนดการให้ความช่วยเหลือมุ่งเน้นเฉพาะบางกลุ่มประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของไทย ดังนี้⁴⁶

(1) กลุ่มประเทศที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือ

เป็นกลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยกว่าไทย แต่มีขีดความสามารถในการรับความช่วยเหลือที่จะนำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกได้ต่อไป และสะท้อนผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับโดยเฉพาะความเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ประเทศกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย **เคนยา เซเนกัล ไนจีเรีย มาดากัสการ์ ซูดาน และประเทศอื่น ๆ**⁴⁷

(2) ประเทศที่ไทยควรมีความร่วมมือในกรอบหุ้นส่วน

เป็นกลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดี และเป็นประโยชน์แก่ไทยในการร่วมมือเป็นหุ้นส่วนเพื่อขยายความร่วมมือเข้าไปยังประเทศในกลุ่มที่ 1 และประเทศอื่น ๆ ใน

⁴⁵ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, นโยบายและยุทธศาสตร์ในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (2550 - 2554) (2550).

⁴⁶ กุสุมา ธาราสุข, "การประเมินกลยุทธ์ AMRI ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา." น. 11.

⁴⁷ กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในแอฟริกาที่ไทยสนใจ ได้แก่ โมซัมบิก แทนซาเนีย ยูกันดา บอสวานา สวาซิแลนด์ ลิเบีย กานา มาลี อัลจีเรีย เอธิโอเปีย และกาบอง

ภูมิภาคแอฟริกา ซึ่งเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพและสามารถเพิ่มกิจกรรมด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย ประเทศกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย โมร็อกโก อียิปต์ และแอฟริกาใต้

อย่างไรก็ตาม ไทยได้ให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาในลักษณะกระจัดกระจาย และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีตามลำดับ

2.3.2) รูปแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา

ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบการให้ความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งมีทั้งสิ้น 5 รูปแบบ คือ⁴⁸

(1) หลักสูตรฝึกอบรมนานาชาติประจำปี (Annual International Training Course - AITC) เป็นหลักสูตรฝึกอบรมในสาขาที่เป็นความต้องการร่วมกันของประเทศกำลังพัฒนา เช่น เกษตร สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การค้าและเศรษฐกิจ การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งรัฐบาลไทยจัดเป็นประจำทุกปี ปีละประมาณ 15 หลักสูตร และจะแจ้งเวียนไปยังรัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลก โดยรัฐบาลไทยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมทั้งหมด ตัวอย่างหลักสูตรที่แจ้งเวียนในปี พ.ศ. 2560 – 2562 ได้แก่ Sufficiency Economy Philosophy, Climate Change, Food Security, Public Health และสาขาอื่น ๆ ที่ไทยมีศักยภาพในการแบ่งปันหลักปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หรือประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

(2) หลักสูตรศึกษานานาชาติระดับปริญญาโท (Thai International Postgraduate Programme – TIPP) เป็นการให้ทุนแก่เจ้าหน้าที่รัฐจากประเทศกำลังพัฒนา เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาโทหลักสูตรนานาชาติในสถาบันการศึกษาของไทย โดยรัฐบาลไทยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด และกำหนดสาขาในการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา และความเชี่ยวชาญของไทยในประเด็นที่ไทยต้องการแสดงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ โดยหลักสูตรหลักสูตรที่แจ้งเวียนในปี พ.ศ. 2560 – 2562 เป็นลักษณะเดียวกับที่ได้แจ้งเวียนภายใต้ AITC

(3) ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (Technical Cooperation among Developing Countries - TCDC) เป็นรูปแบบการให้ความร่วมมือที่ไทยและ

⁴⁸ วราจคณา สิงหาญ, "การพัฒนาระบบบริหารงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับภูมิภาคแอฟริกา." น. 10.

ประเทศคู่ร่วมมือในภูมิภาคแอฟริการ่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งมีประเทศในแอฟริกาที่มีความร่วมมือ TCDC กับไทย ได้แก่ อียิปต์ บอตสวานา และโมร็อกโก

(4) โครงการความร่วมมือทวิภาคี (Technical Cooperation Project) หรือโครงการพัฒนา (Development Project) เป็นโครงการความร่วมมือที่ดำเนินงานในประเทศใดประเทศหนึ่งในแอฟริกา มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเฉพาะ ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปปฏิบัติงาน การให้ทุนฝึกอบรม/ดูงานแก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภายใต้โครงการ และการจัดซื้อเครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน

(5) ความร่วมมือทางวิชาการแบบไตรภาคี (Trilateral Cooperation) หรือความร่วมมือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา เป็นความร่วมมือที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ ร่วมกันสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมกับประเทศใดประเทศหนึ่งในแอฟริกา หรือกลุ่มประเทศตามความต้องการของประเทศในแอฟริกา โดยไทยมีความร่วมมือกับญี่ปุ่น UNDP และฝรั่งเศส ในการให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา

ทั้งนี้ กิจกรรมความร่วมมือตามรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้นจะคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างความต้องการด้านวิชาการของประเทศในภูมิภาคแอฟริกา และศักยภาพ/ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของไทยเป็นสำคัญ

2.3.3) สาขาความร่วมมือที่ไทยมีศักยภาพต่อภูมิภาคแอฟริกา

ไทยได้ให้ความสำคัญกับความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2558 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในช่วงปี พ.ศ. 2558 – 2573 ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่มีสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ต้องการของแอฟริกา ดังนี้⁴⁹

- สาขาเกษตรและประมง โดยมุ่งที่การเพิ่มผลผลิต (Productivity) และการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร เพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)

⁴⁹ วราจกมา สิงหาญ, "การพัฒนาระบบบริหารงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภูมิภาคแอฟริกา." น. 12.

- สาขาสาธารณสุข เพื่อเพิ่มศักยภาพในการป้องกัน และรักษาโรคติดต่อร้ายแรง และการจัดการด้านสาธารณสุขระดับชุมชน เพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)
- สาขาการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการ การประกอบอาชีพเสริมในระดับรากหญ้าเพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีพ เช่น OTOP SMEs เป็นต้น
- สาขาการท่องเที่ยว เป็นสาขาที่ไทยประสบความสำเร็จและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาต่างให้ความสนใจที่จะเรียนรู้จากไทย ทั้งในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อพัฒนาต่อภูมิภาคแอฟริกามีความชัดเจนและมีกลไกที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์การต่างประเทศ โดยเคนยาได้จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือ อันแสดงถึงการกำหนดเป้าหมายและความสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ การกำหนดสาขาความร่วมมือที่ไทยมีศักยภาพยังสอดคล้องต่อความต้องการพัฒนาของเคนยาในทุกด้าน และเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติอีกด้วย สำหรับรูปแบบการดำเนินงาน พบว่าโครงการพัฒนา (Development Project) เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน เนื่องจากมีระยะการดำเนินการที่ต่อเนื่องและผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลายตั้งแต่เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนของทั้งสองฝ่าย รวมทั้งมีการใช้วัสดุอุปกรณ์และการก่อสร้าง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และมีความเหมาะสมกับประเทศผู้ให้รายใหม่ของไทย⁵⁰

2.4 บทสรุป

ที่ผ่านมาไทยไม่ได้มีนโยบายการเป็นการเฉพาะต่อเคนยา แต่ดำเนินการผ่านกรอบยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา โดยใช้การทูตเพื่อการพัฒนาเป็นกลไก

⁵⁰ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, "นโยบายและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย: กรณีศึกษาตัวแบบของสวีเดนและแคนาดา" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษารายบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2557). น. 41.

หลักเพื่อสร้างความเชื่อมโยงไปสู่ผลประโยชน์ของไทยในหลากหลายด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการดำเนินการจำนวน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1) นโยบายการต่างประเทศและยุทธศาสตร์การต่างประเทศ โดยประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ AMRI (Assistance, Resource, Market, Investment) ระหว่างปีพ.ศ. 2553 – 2555 ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2557 และยุทธศาสตร์ Partnership for Sustainable Development ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2564 ทั้งสามยุทธศาสตร์ใช้ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาเป็นกลไกตั้งต้นเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ

2) เป้าหมายการพัฒนาของสหประชาชาติ ทำให้การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อ การพัฒนาของไทยต่อเคนยาและแอฟริกามีทิศทางและจุดเน้นที่ชัดเจนขึ้นในการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ ยั่งยืน และมีการปรับใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) ใน การดำเนินงานผ่านการให้ทุนการฝึกอบรม ทุนการศึกษาและกิจกรรมความร่วมมือต่าง ๆ รวมทั้งยังใช้ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสหประชาชาติในการเพิ่มบทบาทและสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีของไทยจากการใช้ชูประเด็นในเวทีระหว่างประเทศ อย่างเช่นกรณีการเป็นประธาน G-77 ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การต่างประเทศในภาพรวมด้วย

3) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ ได้กำหนดแผนงานที่ สอดคล้องกับนโยบายการต่างประเทศและยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทย โดยให้แอฟริกาเป็น ภูมิภาคที่มีความสำคัญและจัดให้เคนยาอยู่ในกลุ่มประเทศที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือในสาขาที่ไทยมี ศักยภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การเกษตรและการประมง การ สาธารณสุข การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยว และมีรูปแบบการดำเนินงานระหว่างกัน 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) หลักสูตรฝึกอบรมนานาชาติประจำปี (AITC) (2) หลักสูตรศึกษานานาชาติระดับ ปริญญาโท (TIPP) (3) ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (TCDC) (4) โครงการ ความร่วมมือทวิภาคี (Technical Cooperation Project) หรือโครงการพัฒนา (Development Project) (5) ความร่วมมือทางวิชาการแบบไตรภาคี (Trilateral Cooperation) ซึ่งยุทธศาสตร์ด้านนี้ ถือว่ามีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและกรอบรายละเอียดในเชิงปฏิบัติของกรมความร่วมมือ ระหว่างประเทศเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามที่วางไว้

จากยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ ทำให้เห็นกลไกการดำเนินนโยบายต่อภูมิภาคแอฟริกาในภาพกว้างทั้งหมด รวมทั้ง เป้าหมายที่ไทยได้กำหนดไว้ ซึ่งได้พยายามใช้การทูตเพื่อการพัฒนาในรูปแบบเชิงรุก และใช้โอกาสใน

การดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติเพื่อเพิ่มบทบาทของไทยผ่านเครื่องมือนี้ อันเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในภาพรวมต่อไป

บทที่ 3

การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา

ไทยและเคนยามีความสัมพันธ์ระหว่างกันกว่าห้าทศวรรษในมิติที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ตั้งแต่ด้านการเมือง เศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การท่องเที่ยว ไปจนถึงการพัฒนา ระหว่างประเทศ และถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของไทยในแอฟริกา ตะวันออก โดยมีความร่วมมือเพื่อการพัฒนาซึ่งกันและกัน เมื่อปี พ.ศ. 2526 ในระยะแรกเริ่ม ทั้งสองฝ่ายยังมีความร่วมมือไม่มากนัก ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ที่ไทยได้จัดให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ต่อมาเมื่อไทยมีนโยบาย look west policy กิจกรรมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยที่มีต่อเคนยาเป็นระยะเวลานาน จึงตอบสนองต่อการดำเนิน ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทความต้องการด้านการพัฒนาของภูมิภาคนี้ โดยมีความพยายามเพิ่ม กิจกรรมความร่วมมือระหว่างกันภายใต้สาขาต่าง ๆ รวมทั้งได้จัดสรรงบประมาณสำหรับให้ความ ช่วยเหลือเป็นลำดับแรก ๆ ของประเทศในภูมิภาคแอฟริกา เพื่อนำไปสู่การบรรลุผลประโยชน์ของไทย ตามเป้าหมายที่วางไว้

ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกันในภาพรวมเพื่อให้เห็นถึง ผลประโยชน์ของไทยในเคนยา และการประมวลภาพกิจกรรมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาตั้งแต่ช่วง หลังนโยบาย look west policy เป็นต้นมา ซึ่งตอบสนองตามยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อ แอฟริกา โดยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ 1** ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย และเคนยา **ส่วนที่ 2** การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างกันในรูปแบบต่าง ๆ และ **ส่วนที่ 3** บทสรุปการดำเนินงานของไทย

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐเคนยา

ไทยและเคนยาได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 ฝ่ายไทยได้เปิดสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี เมื่อปีพ.ศ. 2521 พร้อมทั้ง

มอบหมายให้มีเขตอาณาครอบคลุมประเทศเคนยา ยูกันดา เซเชลส์ แทนซาเนีย คอโมโรส โซมาเลีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก บุรุนดี เซาท์ซูดาน และเอธิโอเปีย ขณะที่ฝ่ายเคนยาเคยมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเคนยาประจำมาเลเซียมีเขตอาณาครอบคลุมประเทศไทย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2549 ได้เปิดสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเคนยาประจำประเทศไทย⁵¹ อันสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายที่เพิ่มพูนมากขึ้น ทั้งนี้ ในระยะเวลาที่ผ่านมาเคนยาก็เป็นประเทศที่มีความสำคัญประเทศหนึ่งสำหรับไทยในภูมิภาคแอฟริกา ทั้งในแง่การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจการค้าการลงทุน รวมทั้งความร่วมมือระหว่างกันในหลากหลายด้าน ดังนี้

3.1.1 ด้านการเมือง

ไทยและเคนยามีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูง ทั้งในระดับราชวงศ์ (ฝ่ายไทย) ประธานาธิบดี (ฝ่ายเคนยา) ผู้นำรัฐบาล และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างกัน โดยการเยือนระดับสูงที่แสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญของความร่วมมือทั้งสองฝ่ายมี ดังนี้⁵²

ฝ่ายเคนยา

เมื่อปี พ.ศ. 2547 นาย Mwai Kibaki ประธานาธิบดีสาธารณรัฐเคนยา เดินทางเยือนไทยในฐานะแขกของรัฐบาล โดยมีข้อริเริ่มให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยและเคนยา เพื่อเป็นกลไกผลักดันความร่วมมือทวิภาคีในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ต่อมาเมื่อปี 2553 นาย Raila Amollo Odinga นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐเคนยา เดินทางเยือนไทยในฐานะแขกของรัฐบาลเพื่อกระชับความสัมพันธ์ นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงสาธารณสุขของเคนยาได้เดินทางเยือนไทยในหลายโอกาสหลังจากนั้นด้วยเช่นกัน

ฝ่ายไทย

เมื่อปี พ.ศ. 2548 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนเคนยาอย่างเป็นทางการ เพื่อกระชับความสัมพันธ์และตอบแทนการเยือนของประธานาธิบดีเคนยาในปี พ.ศ. 2547⁵³ โดยมีการลงนามความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยและเคนยา ซึ่งการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงของทั้งสองฝ่ายในช่วงเวลาดังกล่าว

⁵¹ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา, (2555).

⁵² กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, Short ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา.

⁵³ สำนักการเมืองต่างประเทศ, Short ผลการเยือนสาธารณรัฐเคนยาอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรี

ได้เป็นปัจจัยสำคัญนำมาสู่การเปิดสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเคนยาประจำประเทศไทย ในปี 2549⁵⁴ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2553 นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางเยือนเคนยาเพื่อเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการร่วมความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยและเคนยา ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นกลไกระดับคณะกรรมการฯ เดียวประเทศของไทยในภูมิภาคแอฟริกา

คณะกรรมการร่วมความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยและเคนยา ถือเป็นกลไกสำคัญของความร่วมมือระหว่างกัน ในการติดตามและผลักดันความร่วมมือทวิภาคีในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม รวมทั้งความคืบหน้าในการปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ⁵⁵ นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางแสวงหาโอกาสในการริเริ่มความร่วมมือด้านอื่น ๆ ที่เป็นความสนใจร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของทั้งสองประเทศ ได้จัดประชุมครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 ที่กรุงไนโรบี โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นหัวหน้าคณะ รวมถึงผู้แทนจากกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นหารือที่ครอบคลุมมิติของความร่วมมือระดับทวิภาคี ระดับภูมิภาค และในเวทีระหว่างประเทศ เช่น ในระดับทวิภาคี ทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันหารือเกี่ยวกับแนวทางในการขยายความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร การเหมืองแร่และอุตสาหกรรมเครื่องประดับ การทำประมงและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง การสาธารณสุข การศึกษา ระดับอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา และการบริหารจัดการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานทางเลือก สำหรับความร่วมมือในระดับภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศ ทั้งสองฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ในประเด็นที่หลากหลาย เช่น ปัญหาความขัดแย้งในซูดานและบริเวณดาร์ฟูร์ ปัญหาโจรสลัดในน่านน้ำโซมาเลียในอ่าวเอเดน และในมหาสมุทรอินเดีย การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและในภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก การเจรจาการค้าพหุภาคีในองค์การการค้าโลก (World Trade Organization — WTO) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ⁵⁶ ทั้งนี้ ผลจากการประชุมครั้งที่ 1 ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะสำรวจช่องทางเพื่อเพิ่มปริมาณการค้า โดยการผลักดัน

⁵⁴ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, รัฐบาลสาธารณรัฐเคนยาขอเปิดสถานเอกอัครราชทูตและแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย, (2549).

⁵⁵ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, การจัดทำความตกลงและการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมสำหรับความร่วมมือทวิภาคีไทย - เคนยา, (2548).

⁵⁶ กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-เคนยา ครั้งที่ 1 และการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยในภูมิภาคแอฟริกา," news release, 17 มิถุนายน 2553, 2553, <https://www.ryt9.com/s/mfa/922212>.

การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Committee - JTC) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานทางการค้าของทั้งสองประเทศ เพื่อให้เป็นกลไกในการดำเนินงานดังกล่าว รวมทั้งเร่งรัดการจัดทำความตกลงด้านต่าง ๆ ที่ค้างค้าง⁵⁷

สำหรับการจัดทำความตกลงทวิภาคีในด้านต่าง ๆ ระหว่างไทยและเคนยา ได้มีการลงนามไปแล้ว จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่⁵⁸

(1) ความตกลงว่าด้วยการเดินอากาศระหว่างไทยและเคนยา (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2534)

(2) ความตกลงด้านการค้าระหว่างไทยและเคนยา (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2536) (แต่ยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมด้านการค้า ตามที่แจ้งในข้อตกลง)

(3) ความตกลงระหว่างสภาหอการค้าไทยและ Kenya National Chamber of Commerce and Industry (KNCCI) (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2546)

(4) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทยและเคนยา (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2547)

(5) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจัดการอุทยานและสัตว์ป่าระหว่างไทยและเคนยา (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2548)

(6) ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยและเคนยา (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2548)

(7) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านสาธารณสุขระหว่างไทยและเคนยา (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2562)

โดยยังมีร่างความตกลงในด้านต่าง ๆ ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาอีกจำนวน 6 ฉบับ เช่น การยกเว้นภาษีซ้อน การตรวจลงตราหนังสือเดินทางทูตและราชการ การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน การโอนตัวผู้ต้องคำพิพากษา และความร่วมมือด้านวัฒนธรรม

ไทยและเคนยายังมีพันธะในการแลกเปลี่ยนเสียงในการเลือกตั้งตำแหน่งในองค์การระหว่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ เช่น เคนยาได้ให้การสนับสนุนไทยในตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ วาระปี 2020 - 2022 สมาชิกคณะกรรมการบริหาร

⁵⁷ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, การดำเนินงานภายใต้กรอบ JTC ไทย - เคนยา, (2564).

⁵⁸ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, Short ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา.

ยูเนสโก วาระปี 2019 - 2023 และสมาชิกคณะมนตรีองค์การทางทะเลระหว่างประเทศวาระปี 2020 - 2021 และไทยให้การสนับสนุนเคนยาในการลงรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council –UNSC) วาระปี 2021 - 2022⁵⁹

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าไทยและเคนยามีความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างกัน อย่างครอบคลุมหลากหลายด้าน โดยเคนยาเป็นประเทศเดียวในทวีปแอฟริกาที่รัฐบาลไทยได้จัดตั้ง กลไกความร่วมมือในรูปแบบคณะกรรมการความร่วมมือ (Joint Commission - JC) ซึ่งสะท้อนถึงพยายาม ในการขับเคลื่อนความร่วมมือให้เกิดเป็นรูปธรรม แต่อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวกลับไม่มีความคืบหน้า และไม่สามารถผลักดันให้เกิดการประชุมคณะกรรมการความร่วมมือฯ ครั้งที่ 2 ซึ่งฝ่ายไทยจะเป็นเจ้าภาพได้ รวมทั้งยังไม่สามารถผลักดันให้เกิดการประชุมคณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Commission - JTC) ในการขับเคลื่อนทางมูลค่าเศรษฐกิจระหว่างกันได้จนถึงปัจจุบัน

3.1.2 ด้านเศรษฐกิจ

เคนยาคือเป็นประตูทางการค้าที่สำคัญมากที่สุดประเทศหนึ่งของไทยใน แอฟริกาตะวันออก ซึ่งประกอบด้วยประเทศ เคนยา ยูกันดา เอธิโอเปีย แทนซาเนีย รวันดา บุรุนดี ตีอาร์คองโก เซาท์ซูดาน เซเชลล์ หมู่เกาะโคโมโรส และโซมาเลีย โดยเคนยามีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในแอฟริกาตะวันออก เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางเรือและทางอากาศ มีเมืองมอมบาซา (Mombasa) เป็นเมืองท่าสำคัญที่สามารถกระจายสินค้าทั้งในเคนยาและออกไปยังประเทศอื่น ๆ ในแอฟริกาตะวันออก และกรุงไนโรบีเป็นศูนย์กลางทางการบินและการขนส่งทางอากาศของภูมิภาค รวมถึงเคนยายังมีบทบาทในภูมิภาคทั้งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยเป็นสมาชิกในประชาคมแอฟริกาตะวันออก (East African Community - EAC) และตลาดร่วมแห่งภูมิภาคแอฟริกาตะวันออกและแอฟริกาตอนใต้ (Common Market for Eastern and Southern Africa - COMESA) ทำให้เคนยาสามารถเป็นประตูการค้าของไทยสู่ตลาดเสรีขนาดใหญ่ของตลาดร่วมที่มีประชากรรวมกันถึง 350 ล้านคน ตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์ในการส่งออกสินค้าเข้าไปในตลาดยุโรปและสหรัฐอเมริกา

เคนยาคือเป็นประเทศในกลุ่มมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก อาทิ จีน สหรัฐ อินเดีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สหภาพยุโรป ให้ความสำคัญในด้านการลงทุนและส่งเสริม

⁵⁹ กองการต่างประเทศ, บันทึกการสนทนาระหว่างนายรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเคนยา, (2562).

การค้าอย่างมากระหว่างเวลาที่ผ่านไป⁶⁰ ส่งผลให้มีอัตราการเจริญเติบโตในระดับสูง (ร้อยละ 5 - 6) ติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี แต่ก็ยังคงมีความอ่อนไหวต่อสภาพเศรษฐกิจโลก เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคธุรกิจบริการ (ร้อยละ 68 ของ GDP)⁶¹ อย่างไรก็ตาม เคนยาได้ประกาศวิสัยทัศน์ Kenya 2030 และแผนการพัฒนาแห่งชาติ “Big Four” เพื่อมุ่งเน้นความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่สำคัญและการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมที่มีรายได้ระดับกลางแห่งใหม่ ประกอบไปด้วยแผนการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีบ้านและที่พักอาศัย (affordable and decent housing) 2) การมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (affordable healthcare) 3) การมีความมั่นคงทางอาหาร (food and nutritional security) 4) การจ้างงานในอุตสาหกรรมการผลิต (employment creation through manufacturing) ทำให้มีเคนยามีทิศทางในการพัฒนาประเทศที่เด่นชัดขึ้นเพื่อลดการพึ่งพาภาคธุรกิจบริการและความช่วยเหลือจากภายนอกให้น้อยลง

มูลค่าการค้าระหว่างไทยและเคนยา เคนยาเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในแอฟริกาตะวันออก และอันดับ 8 ในภูมิภาคแอฟริกา (รองจากแอฟริกาใต้ แองโกลา ไนจีเรีย อียิปต์ เบนิน ลิเบีย และแอลจีเรีย) โดยในปี พ.ศ. 2562 ทั้งสองฝ่ายมีค้ารวมมูลค่าทั้งสิ้น 257.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (7,997.70 ล้านบาท) ไทยส่งออกเป็นจำนวน 223.56 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (6,921.63 ล้านบาท) และนำเข้าเป็นจำนวน 34.20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (1,076.07 ล้านบาท)⁶² ซึ่งฝ่ายไทยได้ดุลการค้ามาโดยตลอด สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ ข้าว รถยนต์และส่วนประกอบ น้ำตาลทราย เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยาง และสินค้านำเข้าที่สำคัญจากเคนยา ได้แก่ เคมีภัณฑ์ สัตว์น้ำแบบสด แช่แข็ง และแปรรูป สัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ผักและผลไม้ เนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค

สำหรับด้านการลงทุน ไทยและเคนยายังมีการลงทุนระหว่างกันไม่มากนัก เนื่องจากเคนยามีค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิต อาทิ ค่าไฟฟ้า ค่าแรง ราคาสูงกว่าประเทศรอบข้าง โดยธุรกิจไทยที่ลงทุนในเคนยาส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กและกลาง ได้แก่ ร้านอาหาร สปา เหมืองแร่อัญมณี และการขุดเจาะบาดาล สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ ได้มีบริษัทของไทยเข้าไปลงทุนในเคนยาในสาขาต่าง ๆ ดังนี้⁶³

⁶⁰ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ กรุงไนโรบี, รายงานวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างไทย - เคนยา ประจำปี 2563 และแนวโน้มปี 2564, (2563).

⁶¹ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, Short ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา.

⁶² สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐเคนยา (2564).

⁶³ สำนักงานพัฒนาตลาดและธุรกิจไทยในต่างประเทศ 1, ข้อมูลสาธารณรัฐเคนยา, (2560).

(1) ด้านโรงแรมและการบริการ โดยมีโรงแรม Dusit 2 ในเครือดุสิต เปิดให้บริการในเขต Riverside Park กรุงไนโรบี เมื่อปี 2557 ซึ่งเป็นโรงแรมของเครือดุสิตธานีแห่งแรกในแอฟริกาตะวันออกและเป็นแห่งที่สองในทวีปแอฟริกา (แห่งแรกตั้งอยู่ที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์) และเครือดุสิตอยู่ระหว่างการสร้าง Service Apartment ที่กรุงไนโรบีอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีกลุ่ม Minor ได้ลงทุนในกิจการโรงแรมและรีสอร์ทในเคนยารวม 10 แห่งภายใต้แบรนด์ Elewana

(2) ด้านอุตสาหกรรมอาหาร โดยมีบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์เข้าไปลงทุนในธุรกิจการอาหารสัตว์

(3) ด้านพลังงาน โดยบริษัท ปตท.สผ. จำกัด (มหาชน) (PTTEP) ได้ร่วมลงทุนกับบริษัท Cove Energy ของสหราชอาณาจักรซึ่งได้รับสัมปทานสำรวจก๊าซธรรมชาติในเคนยาและโมซัมบิก แต่ปัจจุบัน ปตท.สผ. ได้ถอนการลงทุนออกจากเคนยาทั้งหมดแล้ว เนื่องจากขุดเจาะแล้วไม่พบก๊าซธรรมชาติ ทั้งนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2561 บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) (PTTOR) ได้ลงนามในบันทึกความร่วมมือว่าด้วยการขยายตลาดผลิตภัณฑ์น้ำมันเครื่องของ ปตท. ในเคนยา กับ บริษัท KENTHAI GLOBAL STEERING LIMITED

ในด้านการท่องเที่ยว เคนยาได้ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศเนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่สวยงามและมีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทซาฟารีที่ได้รับความนิยมอยู่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12 ของ GDP และเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานในแรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการกว่า 50,000 คน (รายงานบางแหล่งเชื่อว่ามีแรงงานที่ลงทะเบียนและไม่ลงทะเบียนรวมถึง 1.2 ล้านคน)⁶⁴

สำหรับการท่องเที่ยวระหว่างไทยและเคนยา ไทยยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมหนึ่งในห้าอันดับแรกของชาวเคนยา โดยในปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวชาวเคนยาเดินทางมาไทยจำนวนประมาณ 4,710 คน⁶⁵ (มากเป็นอันดับ 5 ในแอฟริกา รองจากแอฟริกาใต้ เอธิโอเปีย มอริเชียสและโมร็อกโก) และสายการบิน Kenya Airways มีเที่ยวบินตรงระหว่างกรุงเทพฯ – กรุงไนโรบี 7 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ และเที่ยวบินตรงระหว่างกรุงเทพฯ – กรุงไนโรบี – นครกว่างโจว 7 เที่ยวบินต่อสัปดาห์

⁶⁴ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ กรุงไนโรบี, รายงานสถานการณ์การค้าเคนยาประจำสัปดาห์, 30 กันยายน 2563 (2563).

⁶⁵ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, “ข้อมูลพื้นฐานของประเทศเคนยา”, 2564.

3.1.3 ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

ไทยและเคนยามีการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างกันมาตั้งแต่ปี 2526 โดยเคนยาเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศแรกของภูมิภาคแอฟริกาที่ไทยริเริ่มดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาผ่านหลักสูตรฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน⁶⁶ และได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมีการหยิบยกประเด็นความร่วมมือในด้านนี้ในระหว่างการเยือนและการหารือในระดับผู้นำรัฐบาลและระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ ดังสะท้อนได้ชัดเจนจากผลการหารือข้อราชการระหว่างนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดีเคนยาระหว่างการเยือนสาธารณรัฐเคนยาอย่างเป็นทางการในปี 2548⁶⁷ ซึ่งได้กล่าวถึงความร่วมมือทางการศึกษาและวิชาการ ซึ่งฝ่ายไทยพร้อมสนับสนุนตามคำขอของฝ่ายเคนยา เช่น การพัฒนาเกษตรกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งการป้องกันและรักษาโรคเอดส์ ผ่านการให้ทุนฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่เคนยา หรือการหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเคนยา เมื่อปี 2562⁶⁸ ซึ่งระบุถึงการสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการในสาขาที่ไทยมีศักยภาพแก่เคนยา เช่น การประมง การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ การสาธารณสุข และการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างกัน

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (Thailand International Cooperation Agency - TICA) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินความร่วมมือด้านนี้ ได้จัดสรรทุนแก่ฝ่ายเคนยาภายใต้กรอบ/โครงการต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ทุนฝึกอบรมประจำปี ทุนฝึกอบรมทวิภาคี ทุนศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรนานาชาติ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาหรือไตรภาคีภายใต้กรอบความร่วมมือ Tokyo International Conference on Africa Development (TICAD) ซึ่งริเริ่มโดยประเทศญี่ปุ่น และความร่วมมือกับ UNDP เพื่อสนับสนุนความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศผู้ให้กับประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกา รวมทั้งเคนยา ซึ่งที่ผ่านมาได้มีผู้แทนจากเคนยารับทุนการศึกษา ทุนฝึกอบรมระยะสั้น และการศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอในหลักสูตรต่าง ๆ อาทิ การเกษตร การจัดการด้านสาธารณสุข การพัฒนาชนบท การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องต่อนโยบายการพัฒนาประเทศและความต้องการของฝ่าย

⁶⁶ ดร. อนุสรณ์ พลวิชัย และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยสานสัมพันธ์ไทย – แอฟริกา (ไทย – เคนยา), มูลนิธิสถาบันการต่างประเทศสราญรมย์ (สิงหาคม 2548).น. 4-11.

⁶⁷ สำนักการเมืองต่างประเทศ, Short ผลการเยือนสาธารณรัฐเคนยาอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรี

⁶⁸ กองการต่างประเทศ, Short บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเคนยา.

เคนยา ที่ผ่านมามีผู้รับทุนเป็นจำนวนเกือบ 200 ราย⁶⁹ ปัจจุบันเคนยาให้ความสนใจในประเด็นการ
สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Health Care) ของไทยเพื่อนำไปเป็นต้นแบบการ
บริหารจัดการทางสาธารณสุข ซึ่งได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้าน
สาธารณสุขระหว่างกระทรวงสาธารณสุขไทยและเคนยาไปแล้วเมื่อปี 2562 มีสาระสำคัญในการ
ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือด้านสาธารณสุขและการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างไทยกับ
เคนยาในประเด็นหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดลำดับความสำคัญของชุดสิทธิประโยชน์ที่ใช้ใน
หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยผ่านการประเมินเทคโนโลยีด้านสุขภาพ การเสริมสร้างระบบสุขภาพ
บนพื้นฐานการสาธารณสุขมูลฐาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสุขภาพ ทั้งนี้ รายละเอียดการ
ดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา จะกล่าวถึงโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

นอกจากนี้ไทยและเคนยายังมีความร่วมมือระหว่างกันภายใต้กรอบสมาคมแห่ง
ภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (India Ocean Rim Association – IORA) ซึ่งไทยและเคนยาเป็นสมาชิก
โดยไทยใช้กรอบความร่วมมือนี้ผลักดันประเด็นเศรษฐกิจภาคพื้นทะเล (Blue Economy) ในสาขาที่
ไทยมีศักยภาพ เช่นการทำประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน การพัฒนาและบริหารจัดการ
ท่าเรือ รวมทั้งไทยกำลังพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความเชื่อมโยง logistic corridors เพื่อการ
พัฒนาความเชื่อมโยงทางทะเลระหว่างอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงกับมหาสมุทรแปซิฟิกในการส่งเสริม
การค้าการลงทุนระหว่างกัน โดยไทยและเคนยามีศักยภาพในการเป็นจุดเชื่อมโยงทางทะเลที่สำคัญ
ระหว่างกันในการเป็นประตูสู่ภูมิภาคทั้งสอง⁷⁰

ดังนั้น หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเคนยาในภาพรวม
พบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหลากหลายด้าน แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือ
ระดับสูงทั้งคณะกรรมการร่วมฯ (JC) และคณะกรรมการร่วมทางการค้าฯ (JTC) เพื่อช่วยเพิ่ม
ผลประโยชน์ระหว่างกันได้ ทั้งนี้ ไทยและเคนยาสามารถแสวงหาโอกาสและความร่วมมือในการ
ส่งเสริมการค้าการลงทุนในด้านต่าง ๆ ได้อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโรงแรมและการบริการที่จะ
ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเคนยาซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตสูงในระยะเวลาที่ผ่านมา
หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารทะเล ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลัก
ของเคนยา โดยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมโยงผลประโยชน์
ร่วมกัน

⁶⁹ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, ข้อมูลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศต่อสาธารณรัฐเคนยา, (2564).

⁷⁰ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, สมาคมแห่งภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (IORA), (2555).

3.2 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา

ปัจจุบันไทยและเคนยามีความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างกันใน 3 รูปแบบ ประกอบด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความร่วมมือทวิภาคี และความร่วมมือไตรภาคีหรือความร่วมมือแบบหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกา อันสอดคล้องไปตามนโยบายการต่างประเทศที่มุ่งบรรลุผลประโยชน์ของไทย และเพื่อให้เป็นไปตามกระแสวาระการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ โดยมีรายละเอียดดังนี้⁷¹

3.2.1 การดำเนินงานความร่วมมือภายใต้กรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การดำเนินงานภายใต้กรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นการดำเนินงานหลักของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างไทยและเคนยา โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบทุนฝึกอบรมที่ไทยแจ้งเวียนให้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในภูมิภาคแอฟริกาที่เป็นประเทศเป้าหมายในสาขาที่สอดคล้องกับความสนใจของประเทศนั้น ๆ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบนี้เป็นการดำเนินการที่สะดวกต่อการบริหารจัดการของผู้ให้และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับได้พร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะผู้ให้รายใหม่เช่นไทยที่เข้าไปมีความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคแอฟริกาซึ่งเป็นภูมิภาคที่ห่างไกล จึงเริ่มจากการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาเพื่อสร้างความคุ้นเคยและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านบุคลากรภาครัฐ ก่อนที่จะขยายไปสู่ความร่วมมือในลักษณะอื่น ๆ ต่อไป⁷² ที่ผ่านมามีความร่วมมือระหว่างประเทศดำเนินการไปแล้ว ดังนี้⁷³

1. ร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต จัดการฝึกอบรมด้านการทูตและการต่างประเทศ หลักสูตร Diplomatic Skills for Professional in International Affairs ให้แก่ภูมิภาคแอฟริกา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2556 ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จากเคนยาเข้าร่วมการฝึกอบรมทั้งสิ้นจำนวน 5 ราย
2. จัดโครงการบวักแก้วสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นสาขาที่แอฟริกาให้ความสนใจ เช่น เกษตร สาธารณสุข และการพัฒนาชุมชน เมื่อปี 2556 ได้จัดในหัวข้อเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ให้แก่เจ้าหน้าที่จากภูมิภาคเอเชียใต้

⁷¹ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, Short ข้อมูลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศต่อสาธารณรัฐเคนยา.

⁷² พิรุณ ลายสมิต, "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาและสาธารณรัฐเคนยา," interview by อลงกรณ์ วัตตธรรม, 6 สิงหาคม 2564.

⁷³ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, Short ข้อมูลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศต่อสาธารณรัฐเคนยา.

ตะวันออกกลาง ละตินอเมริกา ระหว่างวันที่ 24 – 30 สิงหาคม พ.ศ. 2556 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 1 ราย

3. ร่วมสถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ จัดฝึกอบรมหลักสูตรด้านอัญมณีให้แก่บุคลากรจากภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างวันที่ 21 เมษายน – 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 ราย

4. ร่วมกับสถาบันปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จัดฝึกอบรมหลักสูตร “Business Management in Oil & Gas” ให้แก่บุคลากรในภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างวันที่ 2 มิถุนายน – 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 ราย

5. ร่วมกับคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล จัดการฝึกอบรมหลักสูตร Hospital Management and Administration ให้แก่เจ้าหน้าที่จากภูมิภาคแอฟริกา ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 17 – 28 สิงหาคม พ.ศ. 2558 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 4 ราย และครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 22 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 ราย

6. ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่บุคลากรจากภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน – 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 5 ราย

7. ร่วมกับวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดการฝึกอบรมหลักสูตรด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) ให้แก่บุคลากรจากภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม – 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 ราย

8. ร่วมกับสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ จัดฝึกอบรมหลักสูตร Diplomatic Skills for Professional in International Affairs ให้แก่บุคลากรจากภูมิภาคแอฟริกา ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 21 สิงหาคม - 3 กันยายน พ.ศ. 2559 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 ราย และครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 21 มีนาคม – 4 เมษายน พ.ศ. 2560 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 ราย

9. ร่วมกับคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดฝึกอบรมหลักสูตรส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้แก่บุคลากรจากภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างวันที่ 17 – 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 มีผู้แทนจากเคนยาเข้าร่วมจำนวน 2 คน

นอกจากนี้ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้ริเริ่มดำเนินงานโครงการมหาวิทยาลัยสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยไทยกับแอฟริกา โดยเชิญผู้แทนจากมหาวิทยาลัยในแอฟริกา 10 แห่ง จาก 9 ประเทศ รวมทั้ง University of Nairobi ของเคนยา เข้าร่วมดูงานในมหาวิทยาลัยไทย 6 แห่ง ระหว่างวันที่ 1 – 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 ผู้แทนมหาวิทยาลัยในแอฟริกาต่างให้ความสนใจที่จะมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยของไทยในสาขาต่าง ๆ ⁷⁴

สำหรับการดำเนินงานภายใต้ทุนฝึกอบรมนานาชาติประจำปีและทุนการศึกษานานาชาติประจำปี ซึ่งกรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้แจ้งเวียนไปยังกลุ่มประเทศเป้าหมาย รวมถึงเคนยาเป็นประจำทุกปี โดยสรุปสถิติการเข้ารับทุกฝึกอบรม ทุนการศึกษา และทุนดูงานทุกประเภท ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา ดังนี้

ตารางที่ 2 สถิติการรับทุนฝึกอบรม ทุนศึกษา และทุนดูงาน

ปี	ทุนฝึกอบรม (ทุน)		ทุนศึกษา (ทุน)		ทุนดูงาน (ทุน)
	AITC	ทวิภาคี	TIPP	ทวิภาคี	
2547	2	-	-	-	-
2548	6	-	-	-	-
2549	9	4	-	-	-
2550	17	-	-	-	-
2551	18	-	-	-	-
2552	27	1	-	-	-
2553	13	-	-	-	1
2554	10	2	3	2	-
2555	21	2	-	2	-
2556	2	11	-	-	1
2557	-	4	-	1	-
2558	-	9	-	-	-
2559	-	4	-	5	-

⁷⁴ ดร. ธนวรรณ พลวิชัย และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยสานสัมพันธ์ไทย – แอฟริกา (ไทย – เคนยา). น. 4-11.

2560	-	4	8	-	-
2561	-	2		-	-
2562	-	-	1	-	-
รวม	125	43	12	10	2

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 2547 - 2562 มีผู้รับทุนชาวเคนยาทุกประเภท รวมเป็นจำนวน 192 ราย ในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญแลมีความสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ โดยการให้ทุนการศึกษา (ระดับปริญญาโท) ยังมีจำนวน ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับทุนฝึกอบรม ซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้น (1 - 4 สัปดาห์) แต่ก็ถือว่ามี การดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินการที่เน้นการพัฒนาเจ้าหน้าที่บุคคลากรของ หน่วยงานรัฐ จะเป็นรากฐานที่สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาของประเทศผู้รับทั้งเชิงปฏิบัติและเชิง นโยบายได้ ด้วยการพัฒนาศักยภาพ (capacity building) ที่จะช่วยสร้างทักษะเพื่อหวังจะให้ บุคคลากรเหล่านี้เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (change agent) ในสังคม⁷⁵ และโดยที่ได้รับความรู้และ เทคโนโลยีจากการเดินทางมาที่ไทยก็จะทำให้บุคคลากรเหล่านี้มีทัศนคติที่ดีต่อไทย ซึมซับความนิยม ไทย เมื่อมีโอกาสในการให้ข้อเสนอแนะต่อระดับสูงหรือมีความก้าวหน้าในด้านการงานก็จะเป็บุคคล สำคัญ (key individuals) ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายในการสร้างความร่วมมือและการ ดำเนินความสัมพันธ์อันเป็นประโยชน์ต่อไทยในระยะยาว และเมื่อมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องใน จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นจนเกิดเป็นเครือข่ายผู้รับทุนก็ย่อมส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในวง กว้าง จนอาจนำไปสู่การสร้างเชื่อมโยงด้านการค้าการลงทุนได้ตามเป้าหมาย⁷⁶ ทั้งนี้ การ ดำเนินการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการให้ทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมก็มีการดำเนินการ ภายใต้วรรวมมือในรูปแบบอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

3.2.2 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบทวิภาคี

ไทยและเคนยามีความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างกันผ่านกลไกทวิภาคีใน 3 ด้าน ได้แก่ การให้ทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมภายใต้กลไกคณะกรรมการร่วมฯ (JC) โครงการ ปรับปรุงเรือนกล้วยไม้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเคนยา และโครงการความร่วมมือด้านสาธารณสุข ดังนี้⁷⁷

⁷⁵ ชรินทร์ทิพย์ ยศธแสนย์, "การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา," interview by นาย อลงกรณ์ วัตตธรรม, 9 สิงหาคม 2564.

⁷⁶ พิรุณ ลายสมิต, interview.

⁷⁷ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, Short-Program การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศต่อสาธารณรัฐเคนยา.

1) การให้ทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมภายใต้กลไกคณะกรรมการร่วมฯ JC

สืบเนื่องจากที่ประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างไทยและเคนยา (JC) ครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2553 ฝ่ายไทยได้เสนอให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภายใต้การให้ทุนการศึกษาทางวิชาการแก่ข้าราชการเคนยา ระดับปริญญาโท จำนวน 10 ทุน และหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 10 ทุน ในสาขาที่ฝ่ายเคนยามีความสนใจ โดยมีการดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าว ดังนี้

- ฝ่ายไทยได้พิจารณาอนุมัติทุนการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 10 ทุน ใน 7 สาขา ตามรายละเอียดที่ฝ่ายเคนยาประสงค์ อาทิ สาขา Rural Development Management ซึ่งได้เข้าศึกษาในหลักสูตรนานาชาติในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของไทย ปัจจุบันได้สำเร็จการศึกษาครบทั้ง 10 รายแล้ว

- ฝ่ายไทยได้จัดฝึกอบรมในหลักสูตร Ground water Development and Groundwater Database Management จำนวน 10 ทุน ระหว่างวันที่ 14 – 26 ตุลาคม 2556 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ทั้งนี้ การประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างไทยและเคนยา (JC) ครั้งที่ 2 ยังไม่มีกำหนดขึ้น และทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นตามข้อเสนอในการประชุมครั้งที่ 1 จึงส่งผลให้กิจกรรมความร่วมมือทวิภาคีด้านนี้ไม่มีความเคลื่อนไหวในเวลาต่อมา

2) โครงการปรับปรุงเรือนกล้วยไม้ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเคนยา

โดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี ได้มีความร่วมมือกับเคนยาในโครงการปรับปรุงเรือนกล้วยไม้ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเคนยา เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความสวยงามของดอกไม้พันธุ์ไทย เทคโนโลยีในการดูแลไม้ดอกไม้ประดับและองค์ความรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์ของไทย เนื่องจากเคนยาเป็นประเทศที่ส่งออกไม้ตัดดอกเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จึงเป็นความริเริ่มที่อาจจะนำสู่ความร่วมมือในด้านนี้ต่อไปในอนาคต รวมถึงยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของเคนยา และนำไปสู่การท่องเที่ยวไทยผ่านการรับรู้ความสวยงามของดอกไม้อีกด้วย

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้จัดคณะผู้แทนไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านกล้วยไม้ไทยจากองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ไปติดตามและหารือแนวทางการดำเนินงานโครงการปรับปรุงเรือนกล้วยไม้ฯ ณ กรุงไนโรบี เมื่อวันที่ 15 – 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ซึ่งโครงการดังกล่าวมีการปรับปรุงและติดตั้งอุปกรณ์โรงเพาะชำ โดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ ส่วนกรมความร่วมมือระหว่างประเทศสนับสนุนการฝึกอบรม

ในการอนุบาลกล้วยไม้ และเมื่อปี 2560 สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี ได้ส่งมอบเรือกล้วยไม้ให้แก่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเคนยาเพื่อเฉลิมฉลองการครบรอบ 50 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - เคนยา

3) โครงการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

เคนยาได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในสาขาสาธารณสุขมาตลอด โดยมีการส่งผู้รับทุนเข้าร่วมการฝึกอบรมและทุนการศึกษาในสาขาสาธารณสุขที่ไทยแจ้งเวียนทุนประจำปีอย่างสม่ำเสมอ และถือเป็นความสอดคล้องตามหลักการพัฒนาภายใต้แผนการพัฒนาแห่งชาติ “Big Four” ในการส่งเสริมการเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่ดี (affordable healthcare) ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี 2560 ทั้งนี้ ในการประชุมสมัชชาองค์การอนามัยโลก ณ นครเจนีวา เมื่อปี 2561 ฝ่ายเคนยาได้ขอให้ไทยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการสร้างหลักประกันสุขภาพของไทยเพื่อเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนสร้างหลักประกันสุขภาพของเคนยา⁷⁸ กระทรวงสาธารณสุขของทั้งสองฝ่ายจึงมีความร่วมมือในระดับทวิภาคีอย่างเป็นทางการ โดยมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านสาธารณสุขระหว่างกัน เมื่อปี 2562 มีสาระสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านสาธารณสุขในประเด็นหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยมีโครงการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าระหว่างไทยกับเคนยา ภายใต้แผนงานตามบันทึกความเข้าใจ ซึ่งจะเป็ความร่วมมือที่ดำเนินงานภายใต้กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ มีแผนงานความร่วมมือระยะ 3 ปี (2562 - 2564) ประกอบไปด้วยกิจกรรมดังนี้⁷⁹ (1) การนำผู้บริหารระดับสูงของเคนยามาศึกษาดูงานในไทย (2) การนำผู้บริหารระดับกลางและระดับปฏิบัติการของเคนยาเข้ามาศึกษาดูงานในไทย (3) การส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเคนยา (4) การให้ทุกฝึกอบรมระยะสั้นแก่บุคลากรของเคนยา (5) การให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโทแก่บุคลากรของเคนยา ปัจจุบันได้มีการดำเนินการตามแผนงานไปแล้ว ดังนี้

1) ได้จัดการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ในหัวข้อ Thai Universal Health Coverage (UHC) in Action รวมถึงการศึกษาดูงานที่ประเทศไทย ให้แก่ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

⁷⁸ สำนักพิมพ์มติชน, “สอง ‘ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า’ ความร่วมมือ ‘ไทย-เคนยา’ ” ชีวิตคุณภาพ, สำนักพิมพ์มติชน, 27 มิถุนายน 2562 2562, https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1561074. ; สำนักพิมพ์มติชน, “สอง ‘ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า’ ความร่วมมือ ‘ไทย-เคนยา’ ”.

⁷⁹ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, โครงการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าระหว่างไทยและเคนยา, (2564).

เคนยา รวมไปถึงผู้บริหารระดับกลาง และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของกระทรวงสาธารณสุขเคนยา รวมจำนวน 7 ราย เมื่อปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการดำเนินการตามกิจกรรมในข้อ 1 2 และ 4 ของ แผนงานโครงการฯ

2) ได้อนุมัติให้ทุนการศึกษาแก่บุคลากรของเคนยาจำนวน 3 ราย เพื่อเข้า ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในสาขา Health Technology Assessment (HTA) ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ในปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ 5 ของแผนงานฯ

3) สำหรับการส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ เคนยา ตามกิจกรรมข้อที่ 3 ยังไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ เนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโควิด 19

ทั้งนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารภายในกระทรวงสาธารณสุขเคนยา ประกอบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงทำให้ยังไม่เห็นผลความคืบหน้าของการ ดำเนินงานระหว่างกันมากนัก โดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศของไทยจึงได้ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการติดตามผลและการให้คำแนะนำแก่ฝ่ายเคนยาผ่านระบบออนไลน์เพื่อสานต่อ ความร่วมมือ รวมทั้งขยายสู่ผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ ที่ฝ่ายเคนยาเริ่มมีความสนใจแล้ว เช่น การ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนไทยไปลงทุนในธุรกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุข และการสร้างความร่วมมือ ด้านวัคซีนที่ไทยมีศักยภาพต่อไป⁸⁰

การดำเนินงานความร่วมมือแบบทวิภาคีของไทยทั้ง 3 โครงการข้างต้น ยังคง เป็นไปตามรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการให้ทุนฝึกอบรมและทุนศึกษา ซึ่งหวังผลในการ ระยะยาวในการสร้างบทบาทและภาพลักษณ์ที่ดีของไทย แต่ยังไม่สามารถขยายผลไปสู่ความร่วมมือ ในลักษณะโครงการพัฒนา (development project) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการตอบสนอง ต่อเป้าหมายการค้าการลงทุนได้มากกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากกลไกความร่วมมือคณะกรรมการร่วมฯ (JC) ที่ไม่มีความคืบหน้า ทำให้ไม่สามารถผลักดันให้เกิดความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกันให้เพิ่มขึ้นได้

⁸⁰ ชรินทร์ทิพย์ ยศธแสน, interview.

3.2.3 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบไตรภาคี

ที่ผ่านมาไทยได้มีการดำเนินงานแบบไตรภาคีหรือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ร่วมกับ ญี่ปุ่น และ UNDP ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเอเชียและแอฟริกาในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้⁸¹

1) ความร่วมมือระหว่างไทย – ญี่ปุ่น – แอฟริกา ต่อประเทศเคนยา

ประเทศไทยและญี่ปุ่นได้ร่วมลงนามกรอบความร่วมมือแบบหุ้นส่วนไทย ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Partnership Programme: JTPP) ไปแล้ว 3 ครั้ง ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2537 ระยะเวลาที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2546 และระยะเวลาที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วม สนับสนุนการถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการพัฒนาที่เหมาะสมให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ รวมทั้งแอฟริกา ในลักษณะการจัดหลักสูตรฝึกอบรมในประเทศไทยให้แก่ประเทศที่สาม (Third Country Training Programme: TCTP) และการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปปฏิบัติงานในประเทศที่ สาม (Third Country Expert Programme: TCEP) ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายโดยยึด หลักความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ไทยได้ให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่เคนยาผ่านกรอบความร่วมมือนี้ แล้ว ดังนี้

(1) การจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่ประเทศที่สาม (TCTP)

การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือ Tokyo International Conference on African Development (TICAD III)

- จัดการดำเนินงานด้านการเกษตร (การจัดการน้ำและการแปรรูปอาหาร) และการพัฒนาชนบทให้แก่บุคลากรจาก African Institute for Capacity Development (AICAD) และส่งอาจารย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เข้าร่วมประชุม Symposium on Application of Research Results in Extension Activities ที่สถาบัน AICAD กรุงไนโรบี ระหว่างวันที่ 21 – 22 มิถุนายน พ.ศ. 2547

- จัดการดำเนินงานให้กับคณะ Mission for Knowledge Creation Program between Asia and Africa ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศในแอฟริกา 8 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย **เคนยา** มาลาวี โมซัมบิก เซเนกัล แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย และแซมเบีย เยือนไทย

⁸¹ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, Short ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา.

ระหว่างวันที่ 15 - 16 มีนาคม พ.ศ. 2547 เพื่อร่วมหารือทางวิชาการในการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ในสาขาที่แต่ละประเทศมีความสนใจ

โดยกิจกรรมทั้งสองข้างต้นดำเนินงานตามกรอบความร่วมมือ Tokyo International Conference on African Development ครั้งที่ 3 (TICAD III) ซึ่งริเริ่มโดยญี่ปุ่นในการเป็นเวทีหารือให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาแก่แอฟริกา ร่วมกับกลุ่มประเทศแอฟริกา และประเทศหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งไทยในฐานะผู้ให้รายใหม่ได้มีส่วนร่วมเพื่อแสดงบทบาทภายใต้กรอบความร่วมมือนี้ด้วย

การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือแบบหุ้นส่วนระยะที่ 2 (Japan – Thailand Partnership Programme in Technical Cooperation Phase II – JTPP 2)

- หลักสูตรฝึกอบรม Training of Trainers on Agricultural Extension and Development for Africa ในประเทศไทย ระยะเวลาโครงการ 3 ปี (2549 – 2551) ให้แก่บุคลากรจาก 6 ประเทศ ได้แก่ มาลาวี เอธิโอเปีย แทนซาเนีย **เคนยา** ยูกันดา และแซมเบีย การอบรมเน้นด้านการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างกลุ่มเกษตรกร การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารและไม่ใช่อาหาร

- หลักสูตรฝึกอบรม Enhancing Women’s Role in Rural Development โครงการ 5 ปี (2547 – 2551) ปีละ 1 ครั้ง มีผู้แทนจากประเทศในแอฟริกาเข้าร่วม ได้แก่ **เคนยา** แทนซาเนีย ยูกันดา มาดากัสการ์ โมซัมบิก ไนจีเรีย แอฟริกาใต้ และสวาซิแลนด์

- หลักสูตรฝึกอบรม STIs Case Management Skills ระยะเวลาโครงการ 3 ปี (2551 - 2553) มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากประเทศในแอฟริกา ได้แก่ บอตสวานา **เคนยา** แทนซาเนีย และยูกันดา

(2) โครงการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าวให้แก่กลุ่มประเทศสมาชิก Coalition for African Rice Development (CARD)⁸²

⁸²ก่อตั้งขึ้นในการประชุม Tokyo International Conference on African Development (TICAD) ครั้งที่ 4 เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551 ณ เมืองโยโกฮาม่า โดยการสนับสนุนของ JICA มีสมาชิกรวม 23 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ 11 ประเทศ (เอธิโอเปีย แคมเบีย กานา เคนยา ไลบีเรีย ไนจีเรีย เซียร์ราลีโอน แทนซาเนีย ยูกันดา แซมเบีย และโมซัมบิก) และประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส 12 ประเทศ (เบนิน บูร์กินาฟาโซ แคเมอรูน แอฟริกากลาง โกตดิวัวร์ คองโก กินี มาดากัสการ์ มาลี รวันดา เซเนกัล และโตโก)

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศและ JICA ร่วมกับศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตกำแพงแสน) ให้แก่กลุ่มประเทศแอฟริกาที่เป็นสมาชิก CARD เป็นเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2556 - 2559) เพื่อเพิ่มการผลิตข้าวในแอฟริกา และแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและบรรเทาความยากจนตามเป้าหมายของ CARD โดยได้จัดการศึกษาดูงานระดับนโยบาย (policy maker) (1 สัปดาห์) พร้อมทั้งการฝึกอบรม Training of Trainer หลักสูตร Promotion of Mechanization in Rice Sector for CARD Countries สำหรับเจ้าหน้าที่ (4 สัปดาห์) ดำเนินการไปแล้ว 2 ครั้ง ได้แก่

- กลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส 4 ประเทศ ได้แก่ บูร์กินาฟาโซ โกตดิวัวร์ เซเนกัล และโตโก รวม 17 คน ระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน – 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2557
- กลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ 7 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย แกมเบีย เคนยา โมซัมบิก ไนจีเรีย แทนซาเนีย และยูกันดา รวม 26 คน ระหว่างวันที่ 16 กุมภาพันธ์ – 12 มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยมีผู้รับทุนชาวเคนยาเข้าร่วมจำนวน 5 ราย

ต่อมากรมความร่วมมือระหว่างประเทศและคณะได้เดินทางไปติดตามประเมินผลการจัดฝึกอบรมด้านการเพิ่มผลผลิตข้าว (CARD) ณ สาธารณรัฐเคนยา ระหว่างวันที่ 2 – 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 และได้พบหารือกับที่ปรึกษารวม.กระทรวงเกษตร ปศุสัตว์และประมง และอธิบดีกรม Asia and Australasia ของเคนยา โดยฝ่ายไทยได้เสนอโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ฝ่ายเคนยาพิจารณา ซึ่งอาจดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบของอดีตผู้รับทุน CARD ที่เมืองคีซุมูและเมืองมเว โดยจะร่วมมือในกรอบทวิภาคีก่อน และอาจขยายเป็นความร่วมมือไตรภาคีต่อไป

การดำเนินงานของไทยต่อเคนยาภายใต้กรอบหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ร่วมกับญี่ปุ่น เป็นการเพิ่มบทบาทและสร้างภาพลักษณ์ของไทยในการให้ความร่วมมือทางวิชาการที่ตอบสนองต่อแผนการพัฒนาประเทศของเคนยา โดยเฉพาะด้านความมั่นคงทางอาหาร (food security) และยังคงสอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ซึ่งไทยมีองค์ความรู้ เทคโนโลยี และประสบการณ์ในระดับที่สามารถถ่ายทอดเพื่อสามารถนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับเคนยาได้ดีกว่าญี่ปุ่น แต่ไทยยังขาดงบประมาณ การบริหารจัดการ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลที่ดี การเป็นหุ้นส่วนระหว่างกันเพื่อให้ความช่วยเหลือเคนยาจึงเป็นรูปแบบความร่วมมือที่ส่งเสริมให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสามฝ่าย

2) ความร่วมมือระหว่างไทย – UNDP – แอฟริกา

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ HIV/AIDS ซึ่งได้ทวีความรุนแรงในภูมิภาคแอฟริกา ในช่วงปี 2540 ทำให้องค์การระหว่างประเทศและประเทศผู้ให้ต่าง ๆ ได้ร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาลดความรุนแรงของสถานการณ์ลง ไทยจึงได้ร่วมมือกับสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Programme - UNDP) จัดงานสัมมนา Africa – Thailand Partnership for Development เมื่อปี พ.ศ. 2547 เพื่อกำหนดรูปแบบและสาขาการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างไทยและ UNDP สำหรับประเทศในภูมิภาคแอฟริกา โดยมุ่งเน้นไปที่การถ่ายทอดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาการติดเชื้อ HIV/AIDS ในประเทศไทย ซึ่งประสบความสำเร็จในการลดอัตราการเสียชีวิตและสามารถควบคุมโรคได้เป็นอย่างดี เพื่อเป็นต้นแบบและแนวปฏิบัติให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาที่กำลังประสบปัญหานี้อย่างหนัก ซึ่งต่อมาไทยได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้⁸³

- จัดการศึกษาดูงานภายใต้โครงการ A study visit from Africa to Thailand on HIV/AIDS Counseling for Adolescent เมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยมีสภาการศึกษาไทยเป็นผู้ดำเนินการ ให้แก่ผู้แทนจากประเทศเคนยา ยูกันดา และแทนซาเนีย ประเทศละ 4 ราย เพื่อเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ และบทเรียนของไทย รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง HIV/AIDS Counseling Tools and Techniques for Adolescent ตลอดจนจัดตั้งเครือข่ายระหว่างผู้รับทุน

- จัด Workshop on HIV/AIDS: Prevention and Care ที่กรุงไนโรบี เมื่อปี พ.ศ. 2548 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดการปัญหา HIV/AIDS โดยมีผู้แทนจากประเทศในแอฟริกาตะวันออกเข้าร่วม

โดยการดำเนินการข้างต้นนี้ เป็นโอกาสของไทยในการแสดงบทบาทและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีในภูมิภาคแอฟริกา รวมทั้งในระดับระหว่างประเทศ ต่อการตอบสนองต่อวาระของโลก (Global Issue) ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ขององค์การสหประชาชาติในขณะนั้น ผ่านความร่วมมือกับ UNDP ซึ่งไทยได้ใช้ความเชี่ยวชาญด้านการสาธารณสุขในการสร้างการยอมรับถึงศักยภาพของไทยในฐานะผู้ให้รายใหม่และความพร้อมที่จะดำเนินการกับประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกา

⁸³ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, Short ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา; ดร. ธนวรรษ พลวิชัย และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยสานสัมพันธ์ไทย – แอฟริกา (ไทย – เคนยา). น. 4-11.

3.3 บทสรุป

เคนยาเป็นประเทศที่ศักยภาพและมีความสำคัญต่อไทยในด้านการขยายตลาดการค้าและการลงทุน รวมทั้งการเมืองระหว่างประเทศ ในฐานะที่เคนยามีศักยภาพเป็นจุดเชื่อมต่อของไทยไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคแอฟริกา โดยมีกลไกความร่วมมือระหว่างกันในรูปแบบคณะกรรมการความร่วมมือ (JC) แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนให้มีการดำเนินการที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายได้ ทำให้ขาดการผลักดันเชิงนโยบายในระดับสูงของทั้งสองฝ่าย (political will) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาต่อมา

สำหรับรูปแบบของการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา ในทางปฏิบัติ พบว่าไทยและเคนยามีความร่วมมือระหว่างกันใน 3 ด้านหลัก คือ 1) ความร่วมมือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (หลักสูตรฝึกอบรมนานาชาติประจำปี (AITC) หลักสูตรศึกษานานาชาติระดับปริญญาโท (TIPP) และโครงการจัดฝึกอบรม/ดูงานต่าง ๆ แก่ประเทศในแอฟริกา) 2) ความร่วมมือแบบทวิภาคี (การให้ทุนฝึกอบรม/ทุนการศึกษาภายใต้ความร่วมมือ/ความตกลงระหว่างสองประเทศ) และ 3) ความร่วมมือไตรภาคีหรือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (การให้ทุนฝึกอบรมภายใต้ความร่วมมือกับ ญี่ปุ่น และ UNDP) ซึ่งความร่วมมือทั้ง 3 ด้านมุ่งเน้นการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาเป็นหลัก เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทยผ่านตัวบุคคล (Key Individuals) ซึ่งเป็นการหวังผลสัมฤทธิ์ระยะยาวตามแนวคิดการทูตสาธารณะ แต่ก็ถือว่ายังมีปริมาณการให้ทุนที่น้อยเมื่อเทียบกับผู้รายอื่น ๆ โดยความร่วมมือระหว่างไทยและเคนยายังไม่สามารถนำไปสู่ความร่วมมือภายใต้โครงการพัฒนา (Development Project) ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินการที่เห็นผลลัพธ์เป็นรูปธรรมและมุ่งเป้าไปสู่ผลประโยชน์ที่สอดคล้องกับการค้าการลงทุนได้ชัดเจนกว่า

ในด้านสาขาที่ไทยให้ความร่วมมือพบว่า ไทยได้จัดฝึกอบรมและให้ทุนการศึกษาในสาขาที่ตอบสนองต่อความต้องการเคนยา ทั้งในด้านการสาธารณสุข การเกษตร ความมั่นคงทางอาหาร และสอดคล้องต่อการค้าการลงทุนของไทยในภาคธุรกิจที่มีศักยภาพ อาทิ การแปรรูปอาหาร พลังงาน การท่องเที่ยว อัญมณี เป็นต้น รวมทั้งยังเน้นความสอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังพบว่า การให้ทุนฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นของไทยส่วนใหญ่ไม่ใช่งานดำเนินงานในลักษณะแผนงานที่มีมีความต่อเนื่อง จึงทำให้ขาดการติดตามผลการดำเนินงานของผู้รับทุนเมื่อจบหลักสูตรฝึกอบรมแล้ว ในขณะเดียวกัน ภายใต้ความร่วมมือหุ้นส่วนเพื่อพัฒนากับ ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่มีแผนงานที่ชัดเจน ส่งผลให้มีการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ

จึงทำให้ความร่วมมือยังคงมีความเคลื่อนไหวและสามารถประเมิณผลได้ตลอด เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมภายหลังจากการอบรม

ดังนั้น การศึกษาในบทที่ 3 ได้ทำให้เห็นรูปแบบการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยในฐานะเป็นกลไกหลักของเครื่องมือการต่างประเทศ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อผลประโยชน์ของไทยในเคนยาและแอฟริกา หากดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ย่อมจะทำให้ไทยได้ประโยชน์จากนโยบายนี้ ข้อมูลของการดำเนินงานทั้งหมดในบทนี้ จะเป็นพื้นฐานความเข้าใจสู่การพิจารณาภาพรวมของการดำเนินนโยบาย อันจะเป็นเนื้อหาในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

โอกาสและความท้าทายของดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา

การใช้เครื่องมือการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยในฐานะผู้ให้รายใหม่ ภายใต้บริบททางการเมืองระหว่างประเทศที่หันมาให้ความสนใจเคนยาและภูมิภาคแอฟริมากมากขึ้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ไทยต้องคำนึงถึงหลักการและเป้าประสงค์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันอย่างรอบคอบ เพื่อให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาถูกใช้เป็นเครื่องมือการทูตสาธารณะที่สร้างผลประโยชน์สูงสุดในการส่งเสริมภาพลักษณ์ (image or prestige) สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของนโยบาย (understanding of a country's policies) ไม่ให้ผู้รับรู้สึกถึงภัยคุกคามที่แฝงอยู่ในการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้ง สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม (positive atmosphere and environment) ที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของไทยที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ดังนั้น การวิเคราะห์ถึงศักยภาพของการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา จะทำให้เห็นถึงความเหมาะสมของการเลือกใช้นโยบายนี้ในฐานะเครื่องมือการทูตเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพหรือไม่และอย่างไร

ในบทที่ 4 ของงานวิจัยนี้ จะพิจารณาถึงศักยภาพของการดำเนินนโยบายการทูต เพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยา โดยใช้กรอบทฤษฎีการทูตสาธารณะในการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาสและความท้าทาย) เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งจะกล่าวถึงในบทสรุปต่อไป

4.1 ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของไทยในการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาต่อสาธารณรัฐเคนยา

4.1.1 ปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง (Strength)

1) การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยมีลักษณะเป็นมิตรต่อประเทศผู้รับ กล่าวคือ ท่ามกลางบริบทการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ในเคนยา การให้ความช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาของประเทศผู้ให้รายใหญ่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์ต่างตอบแทนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศจีนที่เน้นการให้ความช่วยเหลือแก่เคนยาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งการสร้างถนน การสร้างท่าเรือ หรือสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงระหว่างกรุงไนโรบีและเมืองบอมบาซา เพื่อสอดคล้องกับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของจีน (Aid for Trade) โดยใช้แรงงานและวัสดุอุปกรณ์จากจีน เป็นส่วนใหญ่ จึงขาดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นของเคนยา รวมทั้ง ขาดการวางแผนเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดกับดักหนี้ในเวลาต่อมา ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจและเกิดความไม่ไว้วางใจเพิ่มมากขึ้น⁸⁴ ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือ ของประเทศผู้ให้จำนวนไม่น้อยมักขาดการมีส่วนร่วม (Mutual Accountability) และความเป็นเจ้า (Ownership) ของประเทศผู้รับตามปฏิญญาปารีสว่าด้วยประสิทธิภาพของความช่วยเหลือ ทำให้ ความช่วยเหลือเหล่านั้นไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนและนำไปเพื่อผลประโยชน์บางประการของประเทศ ผู้ให้เป็นหลัก ซึ่งไทยได้ใช้ประสบการณ์จากการเป็นประเทศผู้รับในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประกอบการ เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีมูลค่าการให้ความช่วยเหลือไม่มากนักเมื่อเทียบกับประเทศผู้ให้อื่น ๆ มุ่งเน้นการรับฟังและเข้าใจความต้องการของประเทศคู่ความร่วมมือให้มากที่สุด⁸⁵ โดยคำนึงบน หลักการพื้นฐานของ “ผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน” (mutual benefit) และ “ความไว้วางใจ”

⁸⁴ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, "นโยบายและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย: กรณีศึกษาตัวแบบ ของสวีเดนและไต้หวัน." น. 37.

⁸⁵ วิจิตรา ธนสุกาญจน์ และปรียา อรุณพูลทรัพย์, "งานของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ : สิ่งทอง ลากพิเศษพันธุ์ ร่องอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ," วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา 1, no. 2 ((เมษายน - ธันวาคม 2558) 2558). น. 20.

(trust)⁸⁶ การให้ความช่วยเหลือของไทยจึงค่อยเป็นค่อยไปและเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)⁸⁷ และการเสริมสร้างศักยภาพ และขีดความสามารถ (Capacity Building) ของหน่วยงานรัฐ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน⁸⁸ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติด้วย จึงทำให้ประเทศคู่ความร่วมมือมีความสบายใจที่จะดำเนินงานด้วยและสามารถสานต่อไปสู่ความร่วมมือด้านอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น⁸⁹

สำหรับเคนยา ไทยดำเนินงานในลักษณะการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาในสาขาที่เคนยามีความขาดแคลนเฉพาะด้าน และเป็นสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ ในด้านการพัฒนา ด้านการเกษตร การศึกษาและการสาธารณสุข ภายใต้หลักสูตรด้านความช่วยเหลือเพื่อขจัดความยากจน การพัฒนาการศึกษา การลดอัตราการตายของเด็ก การต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ อันสอดคล้องกับการพัฒนาเพื่อบรรลุ MDGs และ SDGs และแผนการพัฒนาแห่งชาติของเคนยาด้วย ซึ่งฝ่ายเคนยามักกล่าวชื่นชมบทบาทของไทยในด้านการพัฒนาที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในระหว่างการทำหรือระดับสูง สะท้อนทัศนคติและภาพลักษณ์ที่ดีต่อการให้ความช่วยเหลือของไทย

2) ประเทศไทยมีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่สามารถถ่ายทอด และปรับใช้กับเคนยาและภูมิภาคแอฟริกาได้อย่างไม่ซับซ้อนและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยในฐานะที่ไทยเป็นผู้ให้รายใหม่ที่มีระดับการพัฒนาไม่ห่างจากประเทศผู้รับมากนัก ตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดีและประสบผลสำเร็จ (best practice) ของไทย ทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและการประมง การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ทักษะฝีมือทางการช่างต่าง ๆ การอนามัยปฐมภูมิและการป้องกันโรคระบาดในเขตร้อนชื้น หรือการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จึงดึงดูดความสนใจของกลุ่มประเทศผู้รับความช่วยเหลือทั้งหลาย⁹⁰ รวมทั้งเคนยา ดังเห็นได้จากการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกับญี่ปุ่นด้านการเพิ่มผลผลิตข้าวซึ่งอาศัยเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญของไทยที่เหมาะสมกับบริบทของเคนยาให้การจัดกิจกรรม หรือความร่วมมือกับ UNDP ในโครงการการลดอัตราการเสียชีวิตจากโรค HIV/AIDS ซึ่งอาศัยประสบการณ์และแนวทางการรับมือของไทยที่ใกล้เคียงกับสภาวะแวดล้อม

⁸⁶ Siriporn Wajiwakul, "Thailand: An emerging donor?", Korea Development Institute and The Asia Foundation (2010). P 82.

⁸⁷ อาทิตย ประสาทกุล และอมรา ศรีงาม, "สุชาติ ไทยบรรเทา : อธิปไตยความร่วมมือระหว่างประเทศคนแรกของกระทรวงการต่างประเทศ" วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา 1, no. 1 (มกราคม - มีนาคม 2558) (2558). น. 13.

⁸⁸ วราจกานา สิงหาญ, การพัฒนาระบบการบริหารโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับภูมิภาคแอฟริกา, กระทรวงการต่างประเทศ, กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (2558). สวน 2 น. 1.

⁸⁹ พิรุณ ลายสมิต, interview.

⁹⁰ จิตเกษม ตันชศิริ, ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. น. 25.

ของเคนยาในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งผู้รับทุนจากเคนยาต่างก็มีความสนใจในการเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมของไทยอย่างสม่ำเสมอ มีจำนวนรวมกว่า 200 ราย นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือของไทยยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาชาติและวิสัยทัศน์ Kenya 2020 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตรและการสาธารณสุข ด้วยเทคโนโลยีและวิทยาการที่ไม่ซับซ้อนจึงเหมาะสมที่จะประยุกต์ใช้กับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าเทคโนโลยีของประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งเป็นวิทยาการที่ล้ำหน้าจนเกินไปสำหรับเคนยาและแอฟริกา ดังนั้น ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และวิทยาการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์การพัฒนาของไทยในอดีตมีประโยชน์ต่อภูมิภาคแอฟริกาไม่น้อยในการสานต่อความร่วมมือระหว่างกันเพราะสอดคล้องกับระดับการพัฒนาของประเทศในภูมิภาคแอฟริกาในปัจจุบัน⁹¹ ไทยจึงมีศักยภาพที่จะขยายความร่วมมือในสาขาอื่น ๆ ที่ไทยมีประสบการณ์ได้อีกมาก และเป็นการเสริมประโยชน์ในการดำเนินงานความร่วมมือให้มากที่สุดภายใต้ทรัพยากรและงบประมาณของไทยที่มีอย่างจำกัด

นอกจากนี้ หน่วยงานและสถาบันการศึกษาของไทยจำนวนมากมีความพร้อมและความต้องการที่จะร่วมมือกับต่างประเทศ รวมไปถึงภาคเอกชนด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดผู้เล่นที่หลากหลายภายใต้การดำเนินนโยบายนี้⁹² อันเป็นลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของการทูตสาธารณะ

3) ชาวเคนยาที่เคยได้รับทุนฝึกอบรม/ทุนการศึกษามีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ของไทย ถึงแม้กลุ่มผู้รับทุนอาจจะไม่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่แน่นเหนียว แต่ก็ยังมีการติดต่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับทางสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงไนโรบีหรือกรมความร่วมมือระหว่างประเทศในหลายโอกาส เช่น การอำนวยความสะดวกในการติดต่อหน่วยงานภาคเอกชนและภาคธุรกิจของเคนยาและประเทศใกล้เคียงให้แก่คณะผู้แทนไทยในการเดินทางไปแสวงหาตลาดใหม่⁹³ หรือ การช่วยสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ทางทวิภาคในโอกาสครบรอบเฉลิมฉลองครบรอบ 50 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย – เคนยา ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเคนยา เมื่อปี 2560⁹⁴ ซึ่งเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชนที่จะช่วย

⁹¹ วราจคณา สิงหาญ และยุพวรรณ เปรมจิตต์ ทานิงุจิ, "สายสัมพันธ์ไทย - โมซัมบิก," วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา 1, no. 2 ((เมษายน - ธันวาคม 2558) 2558). น. 48.

⁹² พิรุณ ลายสมิต, interview.

⁹³ มุมมองโอกาสทางการลงทุนในแอฟริกาตะวันออก, (๒๐๑๖) จันทรเพียร, 2562).

⁹⁴ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี, "ไทยกับเคนยาเฉลิมฉลองครบรอบ 50 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต | Thailand and Kenya celebrates 50th Anniversary of Diplomatic Relations," news release, 15 กันยายน 2560 <https://nairobi.thaiembassy.org/th/content/81288>.

ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทยในระยะยาว (Friend of Thailand) นอกจากนี้ ผู้รับทุนชาวเคนยายังสามารถช่วยขยายกิจกรรมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยโดยใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมถ่ายทอดไปยังท้องถิ่น ดังเห็นจากข้อเสนอโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของไทยที่เสนอให้ฝ่ายเคนยาพิจารณา ซึ่งจะดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบของอดีตผู้รับทุนภายใต้โครงการ CARD ทำให้การดำเนินงานของไทยมีความสะดวกและคล่องตัวขึ้น⁹⁵

4.1.2 ปัจจัยที่เป็นจุดอ่อน (Weakness)

1) นโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยยังขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจัง ถึงแม้จะมียุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายนี้ต่อเคนยาและแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้รับจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินงานความร่วมมือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในแต่ละปี⁹⁶ แต่ก็ยังเป็นจำนวนที่หักลดลงครึ่งหนึ่งจากงบประมาณที่ขอไว้⁹⁷ ฉะนั้น จึงควรเพิ่มงบประมาณช่วยเหลือในระดับที่เหมาะสมตามแผนงานเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาลเชิงรุกที่หวังผลเพื่อเชื่อมโยงและสนับสนุนการค้าการลงทุนที่มากกว่านี้ เช่น ยุทธศาสตร์ AMRI กำหนดให้ช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเป็นจุดเชื่อมโยงไปยังการค้าการลงทุน ซึ่งหากปริมาณการให้ความช่วยเหลือน้อยและมีเพียงการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาจำนวนไม่มากก็จะไม่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกหรือโน้มน้าวการตัดสินใจของประชาชนหรือรัฐบาลในการสนับสนุนการค้าการลงทุนของไทยได้เมื่อเทียบกับประเทศผู้ให้อื่น ๆ ที่มีมูลค่าการให้ความช่วยเหลือที่มากกว่า ดังนั้น การดำเนินงานภายใต้วงเงินจำกัดและไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่วางแผนไว้ ทำให้ไทยสูญเสียโอกาสในการริเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ หรือต่อยอดกิจกรรมเดิม ซึ่งมีผลต่อกรขยายศักยภาพและบทบาทในการเป็นผู้ให้ของไทยอย่างมาก⁹⁸ โดยควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการพัฒนา (development project) ที่จะส่งผลเป็นรูปธรรมต่อเป้าหมายด้านการส่งเสริมภาพลักษณ์และนำไปสู่การค้าการลงทุนที่มากขึ้น ทั้งนี้ มีการเพิ่มกิจกรรมและมูลค่าแก่เคนยาเฉพาะในโอกาสสำคัญเพื่อตอบสนองในเชิงสัญลักษณ์ เช่น มีการจัดสรรทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมแก่เคนยาเพิ่มขึ้น

⁹⁵ ชรินทร์ทิพย์ ยศธแสนย์, interview.

⁹⁶ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรย้อนหลังระหว่างปี 2555 – 2559 ได้แก่ปี 2555 จำนวน 257.15ล้านบาทปี 2556 จำนวน 282.2ล้านบาทปี 2557 จำนวน 311.10ล้านบาทปี 2558 จำนวน 342.20ล้านบาทปี 2559 410ล้านบาท

⁹⁷ สายัณห์ กองโกย, "การทูตเพื่อการพัฒนา : แนวทางการบูรณาการระหว่างงานด้านการพัฒนาและด้านการทูต สำหรับดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ." น. 19.

⁹⁸ ศศิธร ว่องวิโรตติกิจ, "การเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ" (หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555). น. 32.

จำนวน 10 ทู่น ระหว่างการเยือนเคนยาอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2548 ซึ่งหลังจากนั้นก็ไม่ได้มีการเพิ่มทุนการศึกษาในรูปแบบทวิภาคีจำนวนมากเช่นนี้อีก จึงทำให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาไม่ถูกนำมาใช้ในเชิงรุกอย่างเต็มประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากการขาดแรงผลักดันทางการเมืองระดับสูง (political will) ที่ไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญในความร่วมมือระหว่างกันด้วย

2) ความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายอันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านการเมืองภายในของไทยได้ส่งผลต่อการใช้การทูตเพื่อการพัฒนาในเชิงรุกต่อแอฟริกา ดังเห็นได้จาก การเปลี่ยนแปลงทางเมืองในช่วงต้นปี 2557 ส่งผลให้การจัดประชุมระดับผู้นำระดับสูงตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือ Thai – Africa Initiative ที่กำหนดจะจัดขึ้นในช่วงเวลานั้น ได้ถูกระงับและลดความสำคัญลงไป แม้จะมีการเตรียมการและเตรียมความพร้อมด้านๆ แล้วก็ตาม ความไม่แน่นอนของการดำเนินนโยบายเช่นนี้ ทำให้ไทยดูไม่น่าเชื่อถือและทำให้คู่ความร่วมมือรู้สึกไม่มั่นใจ จนกลายเป็นอุปสรรคต่อการขยายความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ต่อไปได้

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative ถือเป็นการดำเนินการเชิงรุกที่เด่นชัดที่สุดของไทยต่อแอฟริกาในรอบทศวรรษที่ผ่านมา จากความพยายามในการสร้างช่องทาง (platform) ของความร่วมมือระดับภูมิภาค ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับไทยและส่งเสริมบทบาทของไทยได้มากกว่าการนำยุทธศาสตร์ไปปรับใช้เป็นรายประเทศ เหมือนอย่างเช่นยุทธศาสตร์ AMRI และ Partnership for Sustainable Development รวมทั้ง มีการเยือนระดับสูงของนายกรัฐมนตรีในภูมิภาคแอฟริกาพร้อมกันหลายประเทศเพื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ถึงความตั้งใจและให้ความเชื่อมั่นที่ของไทยจะยกระดับการดำเนินงานด้านการพัฒนาระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านการเมืองภายในของไทยกลับส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินนโยบายดังกล่าวได้เป็นผลสำเร็จ ดังนั้น การดำเนินงานอย่างตรงไปตรงมาและไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองย่อมแสดงให้เห็นประเทศคู่ร่วมมือและประชาคมระหว่างประเทศเห็นถึงความจริงจังของไทยที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศที่กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาอย่างแท้จริง⁹⁹ มิใช่เป็นเพียงนโยบายที่ใช้การพัฒนาเพื่อหวังผลทางการเมืองในของช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเมื่อฝ่ายตรงข้ามก้าวขึ้นมา นโยบายก็จะหมดความสำคัญลงไป

3) การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยามีมิติของความร่วมมือที่ยังไม่ครอบคลุมและหลากหลาย จึงทำให้ไปไม่สามารถส่งเสริมและเชื่อมโยงด้านการค้าการลงทุนได้เท่าที่ควร ถึงแม้เคนยาจะเป็นประเทศที่ไทยจัดสรรมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเป็นลำดับแรก ๆ ของ

⁹⁹ อาทิตย ปรสาทกุล และอมรา ศรีงาม, "สุชาติา ไทยบรรเทา : อธิปไตยความร่วมมือระหว่างประเทศคนแรกของกระทรวงการต่างประเทศ". น. 13.

ภูมิภาคแอฟริกา แต่หากพิจารณาถึงกิจกรรมความร่วมมือระหว่างไทยและเคนยาพบว่าส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบการให้ทุนฝึกอบรมระยะสั้น (2 - 4 สัปดาห์) โดยการให้ทุนการศึกษา (ในระดับปริญญาโท) ยังมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งการให้ทุนการศึกษาจะทำให้ผู้รับทุนได้ซึมซับค่านิยมและความรู้สึกที่ดีต่อไทยในระยะยาวมากกว่าและสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ได้ดีกว่าการฝึกอบรม ถึงแม้จะใช้งบประมาณที่มากกว่าแต่ก็สามารถสร้างผลกระทบในระยะยาว

นอกจากนี้ ไทยและเคนยายังไม่มีโครงการความร่วมมือทวิภาคี หรือโครงการพัฒนา (Development Project) ระหว่างกันเหมือนที่ดำเนินการในประเทศแอฟริกาอื่น ๆ เช่น โครงการจัดตั้งโรงเพาะพันธุ์ปลานิล เพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารในประเทศเซเนกัลและโมซัมบิก โครงการโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และโครงการหมู่บ้านนำร่องด้านมาลาเรียเพื่อปรับปรุงด้านสาธารณสุขในเซเนกัล หรือโครงการชุมชนต้นแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sustainable Community Development by application of SEP) ที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังส่งเสริมและพยายามขยายกิจกรรมในภูมิภาคแอฟริกา ซึ่งไทยมีความร่วมมือกับประเทศเบนิน เซเนกัล โมซัมบิก และเลโซโทแล้ว โครงการรูปแบบนี้ถือเป็นการดำเนินงานโครงการที่มีกระบวนการในการทำงานครอบคลุมองค์ประกอบหลักของการพัฒนาในทุกด้าน ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยี การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ การจัดส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครภายใต้โครงการ และอาจรวมถึงการก่อสร้างอาคารสถานที่¹⁰⁰ การดำเนินงานรูปแบบนี้จะเป็นโอกาสที่ทำให้เจ้าหน้าที่ ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานของประเทศผู้รับเข้าไปมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของไทยอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การสำรวจและประเมินความพร้อมของพื้นที่ (Fact Finding) การประชุมจัดทำแผนงาน (Operation of Groundwork) การทบทวนและติดตามผล (review) ไปจนกระทั่งการส่งมอบและการประเมินผล (Project Handover and Terminal Evaluation) นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้อุปกรณ์ วัสดุ เชื้อเพลิงหรือเครื่องจักรบางอย่างจากไทยที่ใช้ภายใต้โครงการได้รับการยอมรับถึงคุณภาพ และแสดงให้เห็นว่าสามารถปรับใช้ได้ดีกับท้องถิ่น จึงเป็นกิจกรรมที่สามารถเห็นผลการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถใช้ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน (show case) สู่สาธารณชนในวงกว้างของทั้งสองประเทศ อันเป็นวิธีเชื่อมโยงการให้ความช่วยเหลือไปสู่การค้าการลงทุนของภาคเอกชนไทยได้อย่างดี ดังนั้นเมื่อไทยขาดมิติความร่วมมือในรูปแบบโครงการลักษณะนี้ต่อเคนยา จึงทำให้เสียโอกาสในการส่งเสริมภาคเอกชนของไทย เช่น

¹⁰⁰ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ, รูปแบบการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย, (2563).

น้ำมันเครื่องของบริษัท PTTOR ซึ่งได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจและกำลังทำการตลาดในเคนยาก็อาจจะได้รับประโยชน์จากโครงการ อย่างไรก็ตาม ไทยได้ยื่นขอเสนอโครงการในลักษณะนี้ให้ฝ่ายเคนยาพิจารณาแล้ว เมื่อปี 2560 จึงอาจจะต้องใช้ความพยายามผลักดันให้โครงการเกิดขึ้นในระยะเวลาต่อไป ซึ่งจะเกิดประสิทธิผลได้มากกว่าการดำเนินการด้านการให้ทุนการศึกษาเพียงรูปแบบเดียว

สรุปจากปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาไทยพบว่า ไทยมีจุดแข็งและศักยภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นการให้ความช่วยเหลือที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยไม่หวังผลตอบแทนทางการค้าอย่างชัดเจน มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอดคล้องกับบริบทของเคนยาทำให้ง่ายต่อการปรับใช้ รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากผู้รับทุนในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของไทย ในขณะเดียวกัน ก็พบว่ามีจุดอ่อนในการขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐและขาดแรงผลักดันทางการเมืองระดับสูง (political will) ซึ่งทำให้กิจกรรมความร่วมมือระหว่างกันมีเพียงแค่การให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษา ไม่มีความหลากหลายเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังไม่มีโครงการพัฒนาระหว่างกันในสาขาที่จะนำไปสู่การสร้างเชื่อมโยงไปสู่การค้าการลงทุนของไทยได้ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการเมืองภายในของไทยก็ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบาย เสถียรภาพและความเชื่อมั่นของไทยด้วยเช่นกัน

ดังนั้น การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยาในปัจจุบัน จึงยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงทางการค้าการลงทุนโดยตรงได้ แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมบทบาทของไทยและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะ “มิตรที่จริงใจ” ในการให้ความช่วยเหลือในสาขาที่เคนยามีความขาดแคลน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของฝ่ายเคนยามากกว่าที่เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของไทยที่กำหนดไว้ ไทยจึงประสบผลสำเร็จในแง่ของการใช้เป็นการทูตสาธารณะ ในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านบุคคลสำคัญ (Development of Lasting Relations with key Individuals) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะกลางและระยะยาว รวมทั้งใช้เพื่อสร้างความสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาของสหประชาชาติในการเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ การทูตเพื่อการพัฒนาของไทยจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการทูตสาธารณะที่สามารถนำมาปรับใช้กับเคนยาและแอฟริกาได้อย่างเหมาะสมแต่ยังไม่สามารถเป็นเครื่องมือเชิงรุกที่สร้างผลลัพธ์ตามยุทธศาสตร์ที่มากขึ้นได้

4.2 ปัจจัยภายนอกที่สร้างโอกาสและความท้าทายต่อการดำเนินนโยบายการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา

4.2.1 โอกาส (Opportunity)

1) ไทยควรเพิ่มศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือผ่านรูปแบบหุ้นเพื่อการพัฒนาให้มากขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ การเน้นการดำเนินการร่วมกับประเทศพัฒนาแล้วเพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศที่สามจึงเป็นรูปแบบที่ควรให้ความสำคัญ เพราะนอกจากเป็นการรักษาความสัมพันธ์กับประเทศผู้ให้ดั้งเดิม (traditional donors) ของไทยแล้ว ไทยยังได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ประสบการณ์ในการเป็นผู้ให้ การบริหารจัดการโครงการ และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับความช่วยเหลืออีกด้วย¹⁰¹ ที่ผ่านมามีไทยได้มีความร่วมมือแบบหุ้นส่วนเพื่อพัฒนากับญี่ปุ่นและ UNDP ในการจัดฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประเทศแอฟริกา โดยมีผู้รับทุนฝึกอบรมจากเคนยาเข้าร่วมในหลายหลักสูตร แต่ก็ถือว่ายังมีปริมาณน้อย หากสามารถเพิ่มความร่วมมือในส่วนนี้ก็จะยังเป็นการเพิ่มปริมาณการให้ความช่วยเหลือและเป็นการส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้ให้ของไทยในฐานะที่เท่าเทียมกับประเทศผู้ให้รายใหญ่ออย่างญี่ปุ่น ทำให้ประเทศผู้รับรู้สึกถึงความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานของไทยมากขึ้นอีกทางหนึ่ง

2) ไทยควรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในสาขาศักยภาพที่ภาคเอกชนของไทยได้เข้าไปลงทุนอยู่แล้วและมีแผนที่กำลังจะเข้าไปลงทุนในอนาคต เพื่อให้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับผลประโยชน์ของไทยด้านการค้าการลงทุน และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศของเคนยา เช่น ความร่วมมือสาขาการบริการและการโรงแรม โดยที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเคนยามีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่การท่องเที่ยวของไทยก็ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็นภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาชาวเคนยา จึงเป็นประเด็นที่เหมาะสมที่จะผลักดันความร่วมมือระหว่างกันในด้านนี้ โดยให้โรงแรมในเครือ Dusit D2 หรือ Minor ของไทยเข้าไปมีส่วนสำคัญในการเป็นศูนย์ฝึกอบรมการบริการ การสปาและการนวดแบบไทย อาหารไทย หรือการจัดตกแต่งดอกไม้ไทย ซึ่งเป็นการต่อยอดไปสู่การเผยแพร่เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย สินค้าและผลิตภัณฑ์จากไทย นำไปสู่การสร้างความนิยมไทย (Thailand's branding) ได้ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีสาขาเกษตรและการประมง ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักของเคนยาที่ยังต้องการการพัฒนาและการยกระดับอุตสาหกรรมอีกมาก และเป็นสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญสูง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ไทยควรเร่งผลักดันความริเริ่มโครงการทวิภาคีด้านการเกษตรและการประมงที่มีการใช้อุปกรณ์

¹⁰¹ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, "นโยบายและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย: กรณีศึกษาตัวแบบของสวีเดนและญี่ปุ่น." น. 13.

เครื่องจักร และซื้อเพลิงจากไทยให้เกิดขึ้น โดยอาจจะให้กลุ่มบริษัท CP ซึ่งเข้าไปลงทุนในธุรกิจอาหารสัตว์ และบริษัท PTTOR ซึ่งได้เข้าไปขยายตลาดน้ำมันเครื่อง มีส่วนร่วมในกิจกรรมภายใต้โครงการ เนื่องจากภาคเอกชนเหล่านี้ต่างมีความสนใจจัดทำโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Cooperate Social Responsibility – CSR) และมิ้งบประมาณ เทคโนโลยี และศักยภาพที่พร้อมดำเนินการ ดังนั้น การให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นการเพิ่มปริมาณการให้ความช่วยเหลือรวมทั้งทำให้เกิดความเข้าใจเป้าหมายของความช่วยเหลือและพลังอำนาจต่อรองที่มากขึ้นกว่าการที่ภาคเอกชนไปดำเนินการ CSR แยกเป็นเอกเทศซึ่งอาจไร้ทิศทางและประสิทธิภาพ¹⁰²

3) ไทยควรใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในการขยายไปสู่การทูตสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น (1) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาด้านสาธารณสุขสามารถขยายออกไปเป็นการทูตสาธารณสุข (Health Diplomacy) ซึ่งการทูตสาธารณสุขอีกรูปแบบหนึ่ง จากการทำไทยได้ให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของเคนยาในสาขานี้มาเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับเคนยามีแผนยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาระบบสาธารณสุขและส่งเสริมการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เคนยาสนใจโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของไทย และเลือกเป็นต้นแบบในการนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบท ซึ่งปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจและมีการจัดทำแผนงานความร่วมมือกับฝ่ายเคนยาแล้ว โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศรับผิดชอบโครงการความร่วมมือทางวิชาการผ่านการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาภายใต้แผนงานความร่วมมือดังกล่าว อันเป็นการสนับสนุนบทบาทของกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญของการดำเนินนโยบายเชิงรุกของไทยต่อเคนยา ภูมิภาคแอฟริกา รวมไปถึงในเวทีระหว่างประเทศที่ไทยกำลังซบบทบาทและความสำเร็จของการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขและโรคระบาด¹⁰³ และสอดคล้องการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย นอกจากนี้ การทูตสาธารณสุขยังนำไปสู่การยอมรับวิทยาการทางการแพทย์และคุณภาพโรงพยาบาลของไทย ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical Tourism) ในกลุ่มชาวเคนยาที่มีกำลังใช้จ่ายสูงมายังไทย ตอบสนองต่อนโยบายการส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการรักษาพยาบาล (Medical Hub) โดยเป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของไทยในการเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อ

¹⁰² ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, "นโยบายและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย: กรณีศึกษาตัวแบบของสวิตเซอร์แลนด์." น. 39.

¹⁰³ อรรถพร ลิ้มปัญญาเลิศ, "Health Diplomacy" (หลักสูตรบริหารการทูต รายงานการศึกษารายบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2563). น. 1.

อนาคต (New Engine of Growth) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564)

(2) ความร่วมมือทางวิชาการในการให้ทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรม สามารถนำไปสู่การทูตด้านการศึกษา (Education Diplomacy) โดยอาศัยเครือข่ายสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่ไทยมีศักยภาพแก่เคนยา ร่วมสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์และประชาสัมพันธ์หลักสูตรในการดำเนินงานภายใต้กิจกรรมมหาวิทยาลัยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นช่องทาง (Platform) ที่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศริเริ่มไว้ เพื่อให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในการแลกเปลี่ยนคณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษา ซึ่งจะเป็ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทั้งในด้านการเกษตร การสาธารณสุข การประมง ซึ่งอาจจะต้องขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวร่วมกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม สถาบันการศึกษาของไทย อาทิ มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านดังกล่าว รวมไปถึงสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี เพื่อให้มีความเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถเห็นผลในเชิงรุกได้

4.2.2 ความท้าทาย (Threat)

1) เคนยาได้รับความสนใจจากประเทศผู้ให้รายใหญ่จำนวนมาก ทำให้ไทยต้องใช้ความพยายามภายใต้ทรัพยากรที่อยู่จำกัดในการแข่งขันกับผู้ให้รายอื่น ๆ ท่ามกลางภูมิรัฐศาสตร์และบริบทการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและเคนยา ส่งผลให้ประเทศมหาอำนาจต่างพยายามสร้างปฏิสัมพันธ์กับเคนยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนที่เข้าไปมีบทบาทอย่างมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา รวมทั้งอินเดีย สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ไปจนถึงผู้ให้รายสำคัญอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อช่วงชิงอำนาจและศักดิ์อิทธิพลของจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากกลไก Belt and Road Initiative (BRI) แล้ว ก็ยังพยายามแสวงหาผลประโยชน์ด้านการค้า ความมั่นคงด้านพลังงาน ภูมิรัฐศาสตร์ และรักษาอิทธิพลของตนในภูมิภาค ประเทศผู้ให้เหล่านี้ล้วนเป็นประเทศที่มีความพร้อมทางด้านงบประมาณ เทคโนโลยี บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญสูง ให้ความช่วยเหลือทั้งแบบให้เปล่า (Grant Aid Donors) และเป็นแหล่งความร่วมมือที่ให้ความช่วยเหลือแบบเงินกู้ผ่อนปรน (Soft Loan) ทำให้มีอิทธิพลต่อความต้องการของประเทศผู้รับมากกว่า¹⁰⁴ ประเทศผู้รับความช่วยเหลือจึงมีทางเลือกและสามารถกำหนดเองได้ว่าจะรับความร่วมมือจากแหล่งผู้ให้ใดจึงจะได้ประโยชน์สูงสุด ดังนั้น จึงส่งผลให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของผู้เล่นรายเล็กอย่างไทยไม่โดดเด่น

¹⁰⁴ พิรุณ ลายสมิต, interview.

เท่าที่ควร และมีส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) ในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในเคนยา น้อยกว่าประเทศผู้ให้รายอื่น ๆ อย่างมาก จึงเป็นความท้าทายในการดำเนินนโยบายของไทยในสภาวะ การแข่งขันของประเทศต่าง ๆ

นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์การค้าอาณานิคมก็มีอิทธิพลอย่างมากที่ ทำให้ประเทศที่มีประสบการณ์และความรู้สึกร่วมกันของขบวนการสังคมนิยมเพื่อเอกราชมีความ ใกล้ชิดและมีสายสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง ซึ่งไทยไม่ได้อยู่ในกลุ่มอดีตอาณานิคมเมื่อเทียบประเทศเพื่อนบ้าน ของไทย เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม และสิงคโปร์¹⁰⁵ จึงเป็นความท้าทายต่อการแข่งขันของไทย

2) ภาคเอกชนไทยยังขาดความสนใจที่จะทำการค้าการลงทุนในเคนยาและแอฟริกา โดยเห็นได้จากจำนวนบริษัทที่เข้าไปลงทุนยังมีไม่มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการทำ การตลาด การลงทุน กฎระเบียบ สิทธิพิเศษ การทำธุรกรรม และช่องทางจะติดต่อหน่วยงานเพื่อจะ ริเริ่มทำธุรกิจในภูมิภาคนี้ยังมีน้อย¹⁰⁶ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งมี แผนงานในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แอฟริกาอยู่แล้ว อาจจะต้องบูรณาการร่วมกันในการสร้าง กิจกรรมที่เกิดแรงจูงใจให้เพิ่มมากขึ้น มีการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ และนำคณะ ภาคธุรกิจไปเยือนเพื่อแสวงหาตลาดอย่างสม่ำเสมอว่าที่ดำเนินการอยู่ เพื่อให้ภาคเอกชนมี วิสัยทัศน์ในการเปิดตลาดและเห็นถึงศักยภาพของภูมิภาคนี้¹⁰⁷ นอกจากนี้ สาธารณชนไทยก็ยังขาด ความเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือของไทยต่อเคนยาและแอฟริกาด้วยเช่นกัน โดยยังมองว่าไทยก็ยัง มีความต้องการในการพัฒนาอยู่อีกมาก เหตุใดถึงต้องให้ความช่วยเหลือประเทศในแอฟริกา ซึ่งอยู่ ห่างไกลออกไปและไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรที่เป็นรูปธรรม การเกิดคำถามในสังคม (public opinion) เช่นนี้ ย่อมส่งผลถึงการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินนโยบายจากรัฐบาลและรัฐสภา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้¹⁰⁸ ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานการทูต สาธารณะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อสาธารณชนก็เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ

สรุปจากการพิจารณาปัจจัยภายนอกที่สร้างโอกาสและความท้าทายต่อการดำเนิน นโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยาพบว่า ปัจจัยที่เป็นโอกาสของไทย คือการ

¹⁰⁵ กองแอฟริกา, Short ข้อมูลประกอบการหารือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา (ปี 2560 - 2564).

¹⁰⁶ ณัฐพงศ์ เสนาณรงค์, "การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก," interview by อลงกรณ์ วัตตธรรม, 21 สิงหาคม 2564.

¹⁰⁷ เสนาณรงค์, interview.

¹⁰⁸ พิรุณ ลายสมิต, interview.

เพิ่มศักยภาพในการดำเนินการเชิงรุกต่อเคนยาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งการเพิ่มบทบาทในความร่วมมือ
หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา การดำเนินการที่ส่งเสริมภาคเอกชนไทยและให้ภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน
การดำเนินกิจกรรม รวมไปถึงการใช้เครื่องมือการทูตเพื่อการพัฒนาที่มีอยู่นำไปสู่การทูตสาธารณะอื่น
ๆ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่ผลประโยชน์ของไทยได้อีกหลากหลายด้าน และเป็นการเพิ่มผู้เล่นของไทยในการ
ดำเนินนโยบายการทูตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ไทยต้องประสบกับข้อท้าทาย
ทั้งในด้านการแข่งขันของบรรดาประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือซึ่งมีศักยภาพมากกว่า อาจทำให้
บทบาทของไทยยังไม่อยู่ในความสนใจของเคนยามากนัก รวมทั้งปัญหาการขาดความเข้าใจทั้งใน
ภาคเอกชนและสาธารณชน ส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมโยงและการเพิ่มมูลค่าทางการค้าการลงทุน
และขาดการสนับสนุนการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาในระดับภาค
ประชาชนอย่างมาก

ดังนั้น การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยยังเป็นเครื่องมือการทูต
สาธารณะที่สร้างโอกาสในการส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยได้อีกมาก แต่ก็ควรเร่งแก้ไขข้อท้าทายที่
เป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินนโยบายนี้ เพราะหากภาคเอกชนซึ่งเป็นหนึ่งในผู้เล่นหลักไม่ให้ความสำคัญ
อาจจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมการค้าการลงทุนได้ รวมทั้งหากประชาชนของไทย
ขาดความเข้าใจและยังมีภาพแอฟริกาไม่ตรงกับบริบทความเป็นจริงปัจจุบันก็ยิ่งจะบั่นทอน
ความสัมพันธ์ระดับประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินนโยบายในระยะยาวต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา เป็นการศึกษาโดยใช้แนวคิดการทูตสาธารณะเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยศึกษารูปแบบและกลไก การดำเนินนโยบายต่อภูมิภาคแอฟริกา โดยเฉพาะสาธารณรัฐเคนยา ไปจนถึงศักยภาพของการดำเนิน นโยบายทั้งปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยภายนอกที่สร้างโอกาสและความท้าทาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อการนำความร่วมมือเพื่อพัฒนามาใช้ในฐานะเครื่องมือการต่างประเทศที่ มุ่งหวังผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

ไทยและเคนยามีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการพัฒนา โดยไทยพิจารณาถึงความสำคัญของเคนยาในฐานะประตูทางการค้าที่ สำคัญมากที่สุดประเทศหนึ่งของไทยในแอฟริกาตะวันออก และยังมีบทบาทสำคัญในเวทีระดับ ภูมิภาคและระหว่างประเทศ จึงได้ใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของ เคนยาในการดำเนินนโยบายเชิงรุก โดยมียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนการดำเนินงาน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การต่างประเทศ ที่ได้กำหนดกลไกในการดำเนินนโยบายโดยใช้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นตัวนำไปสู่การค้าการลงทุน และการเป็นพันธมิตรของไทยในเวทีระหว่างประเทศ โดยมี เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติและยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นตัวช่วย ส่งเสริมให้การดำเนินงานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การต่างประเทศที่กำหนดไว้

สำหรับรูปแบบและกิจกรรมของไทยที่ดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับ เคนยา ประกอบไปด้วย 3 รูปแบบ คือ ความร่วมมือแบบทวิภาคี ความร่วมมือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยได้เน้นกิจกรรมการให้ทุนฝึกอบรมและ ทุนการศึกษาในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ การเกษตรและการประมง การสาธารณสุข การ ท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งไทยได้จัดสรรให้ทุนให้แก่เคนยาอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่องภายใต้กรอบการดำเนินทั้งสามรูปแบบ แต่ก็ถือเป็นการดำเนินกิจกรรมเพียงแค่มิติเดียวและ ไม่หลากหลาย ยังขาดมิติอื่น ๆ ของกิจกรรมในงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการพัฒนา (Development Project) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการในการทำงานครอบคลุม

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาในทุกด้าน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงไปสู่การค้าการลงทุนและความสัมพันธ์ในระดับประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นของทั้งสองฝ่าย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาศักยภาพของการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยาแล้ว ได้ข้อค้นพบว่าการดำเนินนโยบายมีจุดแข็งในการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในฐานะ “มิตรที่จริงใจ” และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านบุคคลสำคัญ (Development of Lasting Relations with key Individuals) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะกลางและระยะยาวได้ แต่ก็มีจุดอ่อนในเรื่องของการดำเนินความร่วมมือที่มีปริมาณการให้ความช่วยเหลือน้อยและไม่หลากหลาย จึงทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ผลประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ รวมทั้งการขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในที่ทำให้การดำเนินนโยบายเชิงรุกไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น การดำเนินนโยบายนี้จึงประสบความสำเร็จในแง่การทูตสาธารณะในระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้

นอกจากนี้ ปัจจัยที่เป็นโอกาสของการดำเนินนโยบายคือการเพิ่มศักยภาพในการดำเนินการร่วมกับผู้ให้รายอื่น ๆ ในลักษณะหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าการให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคเอกชนไทยที่เข้าไปลงทุนในเคนยา รวมทั้งยังสามารถใช้การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาไปสู่การทูตสาธารณะอื่น ๆ เช่นการทูตสาธารณสุข (health diplomacy) และการทูตด้านการศึกษา (education diplomacy) ซึ่งเป็นการเพิ่มผู้เล่นของไทยในการดำเนินนโยบายการทูตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ปัจจัยที่เป็นข้อท้าทายสำหรับไทยคือการแข่งขันกับบรรดาประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือที่มีศักยภาพมากกว่าไทยภายใต้บริบททางการเมืองระหว่างประเทศในเคนยาและแอฟริกา และการขาดความรู้ความเข้าใจของภาคเอกชนและสาธารณชนต่อการดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนา อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ถึงแม้การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยาจะยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ แต่ก็ถือเป็นเครื่องมือการทูตสาธารณะที่สร้างโอกาสในการส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยได้อีกมาก หากสามารถแก้ไขจุดอ่อนและข้อท้าทายได้ในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การดำเนินนโยบายการทูตเพื่อการพัฒนาของไทยต่อเคนยาไม่ได้เป็นการดำเนินการที่เฉพาะเจาะจง แต่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายต่อภูมิภาคแอฟริกาโดยรวม ซึ่งบทบาทของไทยก็ยังถือว่าเป็นผู้เล่นที่สามารถสร้างอิทธิพล (active player) ต่อเคนยาได้ ถึงแม้จะมีความพยายามในการดำเนินการผ่านกลไกและกิจกรรมต่าง ๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงการใช้เป็นโอกาสในการ

มีบทบาทไปตามทิศทางการพัฒนาที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ เพื่อใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีมากกว่าที่จะหวังผลทางด้านค่าการลงทุน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการประเมินตามกรอบด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะการพิจารณาจากผลลัพธ์ (impact) และการสร้างอิทธิพล (influence) ต่อประเทศผู้รับ ก็พบว่า ไทยมุ่งดำเนินการต่อหน่วยงานภาครัฐของเคนยาเพื่อหวังผลเกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานของไทยในด้านต่าง ๆ แต่ก็ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และกลุ่มเป้าหมายที่มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจง การดำเนินงานจึงเป็นแผนงานที่ตอบสนองต่อการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของรัฐบาลในองค์รวมซึ่งกำหนดไว้เป็นเกณฑ์กลางของหน่วยงานต่าง ๆ โดยกระทรวงการต่างประเทศได้นำความร่วมมือเพื่อพัฒนามาปรับใช้เพื่อตอบโจทย์นโยบายรัฐบาลในประเด็นการสร้างส่งเสริมความสัมพันธ์กับต่างประเทศและเพิ่มบทบาทไทยในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมและเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพกว้างเท่านั้น ดังนั้น การทูตเพื่อการพัฒนาจึงกลายเป็นเครื่องมือที่กระทรวงการต่างประเทศใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามนโยบายที่ถูกกำหนดจากส่วนกลางภายในประเทศมากกว่าความพยายามที่จะใช้เครื่องมือการทูตนี้โดยเฉพาะเจาะจงเพื่อมุ่งหวังผลลัพธ์อย่างเต็มประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ควรจะเป็น ในการนำผลประโยชน์มาสู่ประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมเฉกเช่นประเทศผู้ให้รายอื่น ๆ ที่สามารถทำได้สำเร็จตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นถึงปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและข้อท้าทายภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดของไทย ซึ่งมีข้อสังเกตหลายประการที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงการดำเนินการให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรเพิ่มความสัมพันธ์ระดับรัฐ โดยถึงแม้ไทยและเคนยาจะมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างกันและมีการแลกเปลี่ยนการเยือนในทุกระดับ แต่การกระชับความสัมพันธ์ของผู้นำระดับสูงที่แสดงเจตจำนงทางการเมือง (political will) อย่างแน่วแน่ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันให้มีความต่อเนื่องและเป็นไปในลักษณะรุกคืบ ดังเช่น ที่ได้เคยดำเนินการเมื่อปี 2556 ภายใต้ยุทธศาสตร์ Thai – Africa Initiative ก็ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของ

ไทยให้มีความก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ เนื่องจากปัจจุบันไทยต้องประสบกับสภาวะการแข่งขันทางบริบทการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งประเทศผู้ให้รายใหญ่และประเทศที่มีความเกี่ยวเนื่องทางประวัติศาสตร์อาณานิคมต่างมุ่งแสวงหาผลประโยชน์กับเคนยาในเชิงรุกและอยู่ในสถานะที่มีความได้เปรียบ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของไทยและเคนยาลงอยู่ในระดับที่ไม่โดดเด่นเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับประเทศเหล่านี้ โดยการสร้างปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์พิเศษกับผู้นำกับเคนยาจะเป็นการมุ่งไปสู่เป้าหมายได้เร็วขึ้น เพราะผู้นำในภูมิภาคแอฟริกายังคงมีบทบาทเปิดเสรีในการกำหนดนโยบายและยังคงมีอิทธิพลต่อกลุ่มธุรกิจและผลประโยชน์ภายในประเทศ การดำเนินนโยบายของไทยจึงไม่ควรหวังพึ่งความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพียงอย่างเดียว ควรมีแรงจูงใจอื่น ๆ ที่สร้างข้อได้เปรียบให้กับไทยด้วยถึงประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2) ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในภูมิภาคแอฟริกาเพิ่มมากขึ้น โดยสถาบันหลักที่มีส่วนในการตัดสินใจเชิงนโยบายทั้ง รัฐบาล รัฐบาล พรรคการเมือง นักการเมือง หน่วยงานด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ของประเทศและหน่วยงานด้านงบประมาณ ควรตระหนักถึงความสำคัญและศึกษาผลประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินงานด้านนี้ เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายที่เป็นแบบแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพียงพอต่อการดำเนินโครงการที่สามารถสร้างผลกระทบต่อการค้าการลงทุนต่อเคนยาและแอฟริกา ภายใต้การดำเนินงานที่บูรณาการกับหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มียุทธศาสตร์เป็นไปในทิศทางเดียวกันไม่กระจายกันดำเนินการ เพื่อเพิ่มพลังอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์และแสดงถึงความเป็นผู้นำเชื่อถือในการทำงานของไทย ในลักษณะการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ที่ดำเนินงานอย่างเป็นเอกภาพ เช่น USAID JICA KOICA GIZ เป็นต้น การทูตสาธารณะของไทย

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงดำเนินการ

1) ควรเพิ่มรูปแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เห็นผลเป็นรูปธรรม นอกเหนือจากการให้ทุนฝึกอบรมและทุนการศึกษาเพียงมิติเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเร่งรัดให้เกิดโครงการพัฒนา (Development Project) ระหว่างกันโดยเร็ว ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 เนื่องจากเป็นรูปแบบความร่วมมือที่มีองค์ประกอบของการให้ความช่วยเหลือที่ครบถ้วน สร้างการมีส่วนร่วมของทั้งสองฝ่าย และสามารถนำมาปรับใช้ได้จริง อันจะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทยและเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการค้าการลงทุนได้ โดยสามารถนำโครงการที่ประสบผลสำเร็จในประเทศ

แอฟริกาอื่น ๆ มาปรับใช้กับเคนยาได้ เช่น โครงการเพาะเลี้ยงปลาไนล์ หรือโครงการชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนไทยที่ทำธุรกิจในเคนยาเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินโครงการต่าง ๆ และอาจจะต่อยอดให้ภาคเอกชนของเคนยาเข้ามามีความร่วมมือเพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของ (Ownership) ของฝ่ายเคนยา สามารถสานต่อไปสู่โครงการเพื่อสังคม (CSR) ของหน่วยงานเอกชนนั้น ๆ ที่จะดำเนินได้ด้วยตัวเองได้อีกด้วย

หากการดำเนินงานของไทยในรูปแบบโครงการพัฒนาโดยเฉพาะในด้านการเกษตรสามารถผลักดันให้เกิดขึ้นได้และดำเนินงานจนประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนก็จะกลายเป็นโมเดลและต้นแบบ (show case) การดำเนินงานของไทยที่สามารถแสดงต่อหน่วยงานระหว่างประเทศจำนวนมากที่มีสำนักงานอยู่ในเคนยาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme – UNEP) ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศอย่างโดดเด่นอีกทางหนึ่ง

2) ควรส่งเสริมให้เกิดศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาของไทยในเคนยาในสาขาที่มีความพร้อมและสามารถดำเนินการได้ อาทิเช่น ศูนย์ฝึกอบรมด้านการบริการและการโรงแรม โดยมีความร่วมมือกับภาคเอกชนของไทย รวมทั้งหน่วยงานของไทยและเคนยา ในการสนับสนุนและยังสามารถยกระดับเป็นศูนย์ฝึกอบรมภูมิภาคที่ให้ประเทศในแอฟริกาเข้ามาฝึกอบรมได้อีกด้วย นอกจากนี้ ศูนย์ดังกล่าวอาจจะทำหน้าที่ในการเผยแพร่การทูตสาธารณะอื่น ๆ ของไทยเพิ่มเติม เช่น ภาษาไทย ประเพณีวัฒนธรรมไทย เครื่องแต่งกาย อาหาร การแพทย์แผนไทย การสปาและการนวด

3) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สาธารณชนและสื่อมวลชนเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือของไทยในเคนยาและแอฟริกาเพื่อช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจและสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการผลักดันภาคการเมืองและช่วยสนับสนุนนโยบายและการดำเนินการในด้านนี้ของหน่วยงานภาครัฐ โดยปัจจุบันได้มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุของกระทรวงการต่างประเทศ ทางสื่อสังคมออนไลน์ของกระทรวงการต่างประเทศ และวารสารการทูตเพื่อการพัฒนาเผยแพร่อยู่เสมอ แต่เมื่อประเมินแล้วก็ยังพบว่าเป็นการสร้างการรับรู้ที่ยังไม่เข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมากในสังคมได้เท่าควร เนื่องจากรูปแบบการรับสื่อของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้คนไทยส่วนใหญ่ยังคงมีจินตนาการถึงความเป็นอยู่ของเคนยาและภูมิภาคแอฟริกาที่ไม่สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันมากนักและภาคธุรกิจก็ยังไม่เห็นถึงความสำคัญ จึงควรปรับกลยุทธ์ใหม่ในการนำเสนอผ่านสื่อในรูปแบบวีดิโอที่กระชับและเข้าใจง่ายถึงการดำเนินการและผลที่จะได้รับ โดยพบว่ากระทรวงการต่างประเทศเริ่มมีความร่วมมือกับสื่อออนไลน์ เช่น The Cloud ในการจัดทำเนื้อหาเผยแพร่ใน

รูปแบบบทความและวิดีโอที่น่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งยังสามารถสานต่อไปยังสื่อออนไลน์อื่น ๆ ได้อีกมาก หรืออาจจะร่วมมือกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างความรับรู้และรสนิยมของคนรุ่นใหม่ (Influencer, YouTuber, Vlogger) ในการผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาให้เข้าใจได้ง่ายในมุมมองที่สอดคล้องกับความสนใจของสังคม ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เหล่านี้อยากเดินทางไปท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครไทยภายใต้โครงการความร่วมมือ ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาชนที่ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- Istvan Tarrosy. "Thailand's Engagement with Africa ". *The Diplomat* (28 February 2018 2018). <https://thediplomat.com/2018/03/thailands-engagement-with-africa/>.
- Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand. "Thailand Hosts the 2nd Som on Thai – Africa Initiative." news release, 16 September 2013, <https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bccfa15e39c306000e980?cate=5d5bcb4e15e39c3060006834>.
- Siriporn Wajjwakul. "Thailand: An Emerging Donor?". Korea Development Institute and The Asia Foundation (2010).
- เสนาณรงค์, ณัฐพงษ์. "การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก." By อลงกรณ์ วัตตธรรม. 21 สิงหาคม 2564.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. การดำเนินงานภายใต้กรอบ Jtc ไทย - เคนยา, 2564.
- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. สมาคมแห่งภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (*Iora*), 2555.
- กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. การจัดการประชุมระดับสูง ไทย-แอฟริกา (*Thai-Africa High-Level Dialogue*), 2556.
- . การจัดทำความตกลงว่า การจัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือสำหรับความร่วมมือทวิภาคีไทย - เคนยา, 2548.
- . ข้อมูลความสัมพันธ์ไทยและสาธารณรัฐเคนยา, 2555.
- . รัฐบาลสาธารณรัฐเคนยาขอเปิดสถานเอกอัครราชทูตและแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย, 2549.
- กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. โครงการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าระหว่างไทยและเคนยา, 2564.
- . ข้อมูลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศต่อสาธารณรัฐเคนยา, 2564.
- . ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของไทยที่ดำเนินงานผ่าน *Tica*, 2563.
- . นโยบายและยุทธศาสตร์ในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (2550 - 2554) 2550.
- . รูปแบบการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย, 2563.
- . สถิติมูลค่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยตั้งแต่ปี 2549 – 2550 2563.
- กรุงไนโรบี, สถานเอกอัครราชทูต ณ. "ไทยกับเคนยาเฉลิมฉลองครบรอบ 50 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต | Thailand and Kenya Celebrates 50th Anniversary of Diplomatic Relations." news release, 15 กันยายน 2560 <https://nairobi.thaiembassy.org/th/content/81288>.
- กองแอฟริกา. ข้อมูลประกอบการหารือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา (ปี 2560 - 2564), 2559.
- กองการต่างประเทศ. บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเคนยา,

2562.

กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ. "คำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในงาน "Thailand Tanzania Forum : Common Challenges, Shared Destiny" ณ เมืองดาร์เอสซาลาม สหพันธ์สาธารณรัฐแทนซาเนีย 30 กรกฎาคม 2556." news release, 31 กรกฎาคม 2556, 2556,

<https://m.mfa.go.th/main/en/media-center/14/37316-Keynote-Address-of-the-Prime-Minister-of-Thailand.html>.

กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. "ไทยเตรียมจัดการประชุมระดับสูงร่วมกับแอฟริกาในต้นปี 2557." news release, 7 กันยายน 2556, 2556, <https://www.ryt9.com/s/mfa/1731587>.

———. "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-เคนยา ครั้งที่ 1 และการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยในภูมิภาคแอฟริกา." news release, 17 มิถุนายน 2553, 2553, <https://www.ryt9.com/s/mfa/922212>.

กุสุมา ธาราสุข. "การประเมินกลยุทธ์ Amri ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล กระทรวงการต่างประเทศ, 2554.

จิตเกษม ตัณทศิริ. "การบูรณาการความร่วมมืออย่างมีเอกภาพระหว่างหน่วยงานไทยในการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่ต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.

จิตเกษม ตัณทศิริ. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในภูมิภาคใหม่: แอฟริกา. กระทรวงการต่างประเทศ, สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (2550).

ชรินทร์ทิพย์ ยศธแสนย์. "การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อสาธารณรัฐเคนยา." By นายอลงกรณ์ วัตตธรรม. 9 สิงหาคม 2564.

ดร. ธนวรรณ พลวิชัย และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยสานสัมพันธ์ไทย – แอฟริกา (ไทย – เคนยา). มูลนิธิสถาบันการต่างประเทศสราญรมย์ (สิงหาคม 2548).

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. มุมมองต่อการค้าการลงทุนในแอฟริกาตะวันออก. ต่อดักดี จันท์เพียร, 2562.

ทวีเกียรติ เจนประจักษ์. "นโยบายและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย:

กรณีศึกษาตัวแบบของสวีเดนและแลนด์." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2557.

ธัชพร สุนทรจารย์. "การศึกษาผลการดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ของไทย : กรณีศึกษาความร่วมมือไทย – ภูวาน." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2562.

บรรจง อมรชิวิน และ ดร.หทัยชนก ศิริวัฒนกุล. "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศไทยบนเส้นทางการบูรณาการระดับภูมิภาค." วารสารวิฑูสรานุกรม ปีที่ 15 (58), no. มกราคม – มีนาคม (2558): 163.

พิรุณ ลายสมิต. "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยต่อภูมิภาคแอฟริกาและสาธารณรัฐเคนยา." By อลงกรณ์ วัตตธรรม. 6 สิงหาคม 2564.

- ลี้มปัญญาเลิศ, อรรถพร. "Health Diplomacy" หลักสูตรบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2563.
- วรางคณา สิงหาญ. การพัฒนาระบบการบริหารโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภูมิภาคแอฟริกา. กระทรวงการต่างประเทศ, กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (2558).
- . "การพัฒนาระบบบริหารงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภูมิภาคแอฟริกา." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2560.
- วรางคณา สิงหาญ และยุพวรรณ เปรมจิตต์ ทานิจุจิ. "สายสัมพันธ์ไทย - โมซัมบิก." วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา 1, no. 2 ((เมษายน - ธันวาคม 2558) 2558): 48.
- วฤนดา ธงชัย. "การเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.
- ว่องวีรโชติกิจ, ศศิธร. "การเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.
- วิจิตรา ธนสุกาญจน์ และปรียา อรุณพูลทรัพย์. "งานของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ : สิ่งทอง ลากพิเศษพันธุ์รองอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ." วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา 1, no. 2 ((เมษายน - ธันวาคม 2558) 2558): 20.
- สถาบันทเววงค์วีโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ. คำศัพท์-คำย่อทางการทูตและการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2552.
- สายัณห์ กองโกย. "การทูตเพื่อการพัฒนา : แนวทางการบูรณาการระหว่างงานด้านการพัฒนาและด้านการทูต สำหรับดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2558.
- สำนักงานเมืองต่างประเทศ. ผลการเยือนสาธารณรัฐเคนยาอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรี 2549.
- สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐเคนยา 2564.
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ. แผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550-2554.
- . รายงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาประจำปี 2552. (2552).
- สำนักงานพัฒนาตลาดและธุรกิจไทยในต่างประเทศ 1. ข้อมูลสาธารณรัฐเคนยา, 2560.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ กรุงไนโรบี. รายงานวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างไทย - เคนยาประจำปี 2563 และแนวโน้มปี 2564, 2563.
- . รายงานสถานการณ์การค้าเคนยาประจำปีสัปดาห์, 30 กันยายน 2563 2563.
- สำนักพิมพ์มติชน. "ส่อง 'ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า' ความร่วมมือ 'ไทย-เคนยา' " ชีวิตคุณภาพ, สำนักพิมพ์มติชน, 27 มิถุนายน 2562 2562. <https://www.matichon.co.th/local/quality->

life/news_1561074 .

สุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์. "ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศกับการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง". วารสารรัฐศาสตร์ 60 no. 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2561 (2561): 95. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หทัยชนก ศิริวัฒนกุล. "การวิเคราะห์พัฒนาการ ทิศทาง แนวโน้มของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ: ผลกระทบต่อนโยบาย ทิศทางและกระบวนการบริหารการดำเนินงานของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2558.

อสิ ม้ามณี. "การใช้ Soft Power ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาการดำเนินการของทีมประเทศไทยในเนปาล." หลักสูตรนักบริหารการทูต รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.

อาทิตย์ ประสาทกุล และอมรา ศรีงาม. "สุชาดา ไทยบรรเทา : อริบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศคนแรกของกระทรวงการต่างประเทศ ". วารสารการทูตเพื่อการพัฒนา 1, no. 1 ((มกราคม - มีนาคม 2558) 2558): 13.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	อลงกรณ์ วัตตธรรม
วัน เดือน ปี เกิด	1 มีนาคม 2534
สถานที่เกิด	สงขลา
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY